Thomas F. Torrance

Thomas F. Toriano

PHILOSOPHIA THEOLOGIÆ ANCILLANS;

hoc est

Pia & sobria explicatio Quæstionum PHILOSOPHICARUM in Disputationibus THEOLOGICIS subinde occurrentium.

AUCTORE

ROB: BARONIO,

PHILOSOPHIÆ PROFESSORE, in illustri Collegio S. SALVATORIS.

OXONIÆ,

Excudit *Leonardus Lichfield*, Impensis *Guliel: Davis*, *&* *Tho*: *Robinson*,

Ann: Dom: 1641. a

CUM PRIVILEGIO.

CANDIDO LECTORI S.

CVM ante quadriennium, eruditi aliquot, & honesto loco nati adolescentes, qui ex inferiori Germaniâ, ad uberiorem ingenii cultum capessendum, huc appulerant, à me magnopere contendissent, ut Philosophiæ usum in S. Theologiâ iis ostenderem, & ex singulis Philosophiæ partibus, imprimis autem ex Metaphysicâ ea excerperem & seligerem quæ in controversiis Theologicis discutiendis præcipuum usum habere viderentur: placuit hoc honestæ & laudabili eorum petitioni concedere, & ejusmodi laborem suscipere, qui illis mihiq; ipsi in S. Theologiâ adjumento foret & emolumento. Quia enim me totum dicaveram sacris illis studiis, quibus, ut par est, nihil antiquius habeo, nec habebo unquam, idcirco omnes meas Philosophicas lucubratiunculas, ad S. Theologiam, velut ultimum finem referebam & ipsam Philosophiam, Dominæ suæ Theologiæ imperium agnoscere, illiq; demissè ancillari volebam. Quã-

obrem ut pio istorum adolescentum desiderio aliqua ex parte satisfacerem, Metaphysicorum & Sententiariorum volumina evolvere cœpi & pro modulo meo explicare, ea problemata Philosophica quæ subinde occurrunt in hujus sæculi controversiis, & quibus Hæretici simplicioribus fucum facere solent. Quod cùm præstitissem & optimi isti Belgæ *in Patriam remeassent, rudem & impolitam mearum disputationum congeriem, in tenebris æternæ noctis jacere volebam, neq; unquam de illis evulgandis aut prelo committendis, vel levissima cogitatio animum subibat. Verùm quia docti nonnulli, & graves viri cum quibus mihi summa familiaritas intercedit, qualescunq; exercitationes illas approbarunt, easq; S. Theologiæ Candidatis in Controversiarum studio nonnihil incrementi, afferre posse existimarunt; cœpi de istius opusculi publicatione cogitare, & informem ingenioli mei fœtum, paulò operosiùs lambere, non quidem ut ex illis vigiliis & laboribus famam colligerem, sed ut eorum studia promoverem qui posito Philosophicarum disciplinarum* Tyrocinio *in celebritate Academiæ, publicum sui progressus testimonium consecuti, jam primùm considerare aggrediuntur argumentosas illas, spinisq; obsitas & horrentes controversias, quas Emissarii Satanæ, hoc est, Sophistæ hujus sæculi fidelibus & piis Jesu Christi servis subinde moverunt. Quia enim ultima hac Mundi ætate, sinuosius & insidiosius*

osus ille Serpens, effusis omnibus furorum habenis, ministros suos Tartareo afflatu correptos, & concitatos emisit, ut hominum αἰσθητήρια falsarũ opinionum sordibus obstruant, & atrum illud ac tabificum Antichristianorum dogmatum virus, sub specie lactis Philosophici, incautæ juventuti instillent; ideò in studio controversiarum Theologicarum apprimè utile est, seriò in iis Philosophiæ partibus desudare, ex quibus Sophistæ suas ratiunculas depromunt: nam hoc pacto simpliciores præmunientur, & os obturabitur veteratoribus illis, qui veræ Philosophiæ & Theologiæ obtentu, in Ecclesiæ sinu grassantes, eam obliquè & quasi per cuniculos evertere conantur: hac cura & cogitatione adductus, molestum hunc laborem suscepi, qui si Reipub. & Ecclesiæ salutaris, si candidis rerum æstimatoribus gratus, & acceptus fuerit, non operam lusisse, sed ex eâ magnum fructum retulisse, & messem optimam messuisse videbor. Præstiti in hoc opusculo, quod pro gratiæ mihi à Domino concessæ modulo, in tanta occupationum undiq; se accumulantium mole præstare potui: præstiti inquam non ut limitatissimis gravium & doctorum virorum iudiciis usquequaq; satisfacerem, sed ut infirmis ingeniis succurrerem; quibus Philosophicæ Hæreticorum ratiunculæ magnam molestiam creant. Hic meus conatus est; hoc propositum, hic labor, cui ut benedicat Dominus, gloriosissimam ejus Majestatem vehementer etiam atq; etiam rogo.

DN. R. BARONIO,

Quondam Discipulo suo.

PUmice tersa levi, limâq; polita recenti
Scripta ede, eximiæ dexteritatis opus.
Dogmata quæ Graia pariter Latiaq; Minerva
Et vera & sancta simplicitate madent.
Quæ non convincent hostes, licèt ilia rumpant,
Et grato accipiet pectore posteritas:
Præforibus stantem, cessas admittere famam?
Et dubitas operæ præmia ferre tuæ?
Post te victuræ, te vivo, vivere chartæ
Incipiant: cineri gloria sera nimis.
Non est quod cariem metuas, neq; vulnera lenta
Cimicis; aut Cynicæ classica vana tubæ.
Cum Mausolæum, scindet caprificus, & alta
Magnorum Regum marmora pulvis erunt;
Doctorum vivus volitabis in ore virorum
Et meliore tui parte superstes eris.
Sperne Theoninos morsus, humilesq; susurros,
Negligere est satius, cum nequeas regere.
Zoilus Idaliæ carpit sandalia Divæ,
Cum nihil in Divâ, quod reprehendat, habet.

Avia

Avia Musarum lustras loca, nullius ante
Trita solo, primùm sed pede pressa tuo.
Iliacum rapuit puerum Jovis armiger ales:
Evehet ingenium te super astra tuum.

Amoris & gratulationis ergô F.

H. DANSKINUS amœniorum literarum Professor ANDREAP.

AMICISSIMO SVO
DN. R. BARONIO.

NVlla ars alterius non est opis indiga; amico
Fœdere quæq; alii consociata manet.
Sic tamen ut sacris subserviat omnis: & illis
Obstrictam famulâ se fateatur ope.
Hîc Sophiæ imprimis labor eminet: oblita nullo
Si fuco, propria simplicitate micet.
Quippe ubi cœlestis retegenda oracula veri,
Hæc facit ut niteant lumine quæq; suo.
Vincla Sophistarum si dissolvenda, latentes
Detegit insidias hæc, aperitq; dolos.
Si solidâ firmanda fides ratione, necanda
Hæresis, hæc operâ præstat utrumq; suâ.
At bona quæ pravos non detorquentur in usus,
Si furor, aut error suadet, amorve sui?
Sic Sophia in rectos usus adhibenda, Sophistῶn
Dum facta ingeniis Lesbia norma, nocet.
Hinc sacra tot tantisq; scatent erroribus: inq;
Æde DEI hæreseωn putida lerna viget.
Vera involvuntur tenebris oracula: Phœbo
Non sua fulgenti lumina pulchra micant.
Vis Sophiæ in sacris usum spectare tenendum?
Vis nôsse ut Dominæ serviat illa suæ?

Hæc

Hæc Lege. Tractari Sophiæ problemata cernes,
Iudicio ingenti perfaciliq́; viâ,
Divinis aptata, citra fucosq́;, dolosq́;.
Candore ingenuo, dexteritate novâ.
Vtere: sic temnes Vbiquistæ *imbellia tela:*
Arminii *moles ingeniosa ruet:*
Quæ vafer obtrusit vasto Bellarminus *orbi*
Romuleo *fastu turgida scita cadent.*
Utiliore potest quisquam prodesse labore?
Quisquam ornat Spartam nobiliore suam?
Eia age Baroni: *pergas, quò vota bonorum,*
Quò virtus, quò te mens generosa vocat.
Ad meritas laudes, ad honores vera tuarum
Præmia virtutum, jam tibi strata via est.

Honoris & amoris
ergô F.

IACOBUS GLEGIUS,
humaniorum literarum
Professor TAODUNI.

ELENCHUS EXERCITATIONUM QUÆ IN HOC opere continentur.

14. De

14. De Angelis.
15. De Prædicationibus Theologicis.

IN his Quæstionibus disponendis non naturæ, sed facilioris cognitionis ordinem secutus sum: in iisdem vero proponendis & explicandis sermonis perspicuitatem & brevitatem, non verò lautitias & veneres vocum affectavi, ideoq; in distinctionibus & accuratis rerum explicationibus assignandis illa barbara, aspera, horrida, sed perspicua, & rebus ipsis quasi cognata nomina, quibus utuntur Scholastici Doctores, & Metaphysicæ interpretes Ciceronianis *vocabulis præferenda censui: Adieci etiam disputationibus Philosophicis quæstiones quasdam purè Theologicas; sed eas Philosophico more tractavi: idq; ut sciant Ecclesiæ hostes, nostræ fidei dogmata ita humanæ rationis captum superare, ut tamen veræ & rectæ rationi nequaquam adversentur.*

Si scire cupias (candide Lector) quænam problemata tractentur in his exercitationibus, ego eorum summam tibi breviter proponam.

In prima exercitatione, primò propono aliquot divisiones Entis realis ut ex iis colligam explicationem istarum vocum, Ens, Essentia, Existentia, Suppositum, & Persona. *Secundò istas voces explico. Tertiò hanc doctrinam personis Trinitatis applico.*

In secunda Disputatione, primò propono & explico

plico communem sententiam de Origine animæ, *&* Propagatione peccati. *Secundo, aliorum sententias de* Origine animæ, *&* Propagatione peccati *confuto.*

In tertia, primò confero Fidem *cum* Scientia, *&* Opinione. *Secundo, varias quæstiones de natura* Fidei *discutio. Tertio, ostendo* Charitatem *non esse* formam fidei; Religionem *vero ac* Theologiam *à* Fide, *non differre realiter.*

In priore parte Disputationis quartæ, has quæstiones de natura Spei *dissolvo:* Vtrum Spes subjectivè existat in intellectu? Quomodo differat Spes à Fide, quam habemus de rebus futuris? Vtrum fiducia sit actus Spei? *In posteriore, considero naturam, obiectum, subiectum, unitatem numericam* Charitatis, *& ordinem in Charitate servandum.*

In quinta, primò explico Facultates animæ, *& earum actus. Secundo, aliquot quæstiones discutio, de natura*, & *subiecto* Conscientiæ, *de ratione superiori & inferiori, de verbo mentis, de rebellione appetitûs sensitivi contra rationem, &c.*

In sexta, explicatur natura Liberi arbitrii, *eiusq; concordia cum præscientia & providentia Dei, & efficacia gratiæ divinæ.*

In septima, primò propono divisiones Legum, *deinde varias quæstiones discutio, de* Iure naturali, *quales sunt illæ*: An secundum & quartum præceptum decalogi sint de iure naturæ? An

præcepta

præcepta iuris naturæ ſint diſpenſabilia? An Polygamia patrum fuerit contra ius naturæ? An licuerit per ius naturæ, filiis primorum ducere ſorores ſuas? Et, an licuerit Iacobo ducere duas ſorores? *&c.*

In octava, agitur de privativa natura mali, *de cauſa* primi mali, *de diviſionibus* mali, *de ſummo* malo, *deinde doctrina de malo culpæ, & pœnæ homini applicatur.*

In nona, hæ quæſtiones tractantur: Poſſitne homo lumine naturæ, ſcire Deum eſſe cauſam efficientem mundi? Poſſitne etiam ſcire, Deum produxiſſe mundum in principio temporis? *&c.* Quid ſit creatio? Et, an primi parentes propriè creati fuerint? An res omnes ita à Deo dependeant, ut non poſſint operari abſq; Dei concurſu? Quomodo Deus cum homine cooperetur in malis actionibus, & tamen ſit immunis deformitate actionis? Vtrum prima cauſa, cùm cooperatur, determinet ſecundam ad ſpeciem actionis? Vtrum Deus, cùm operatur cum cauſis ſecundis, prævia motione eas excitet?

In decima, diſſeritur de Immenſitate, immutabilitate, æternitate, *&* ſimplicitate Dei, *contra deteſtabilem Hæreticum Conradum Vorſtium.*

In undecima, afferuntur, & explicantur variæ diſtinctiones Scientiæ, & voluntatis divinæ; *item diſſeritur de* dominio & poteſtate Dei.

In

In duodecima proponuntur, & solvuntur aliquot quæstiones de distinctione personarum, *& respondetur ad Antitrinitariorum argumenta ex Metaphysicâ petita.*

In decimatertia, solvuntur quædam quæstiones de humiliatione & exaltatione Christi, *& diluuntur Philosophicæ ratiunculæ Pontificiorum & ubiquitariorum.*

In decimaquarta, explicantur variæ quæstiones, de substantiâ & diversitate Angelorum, de eorundem numero, ordinibus, loco, motu, cognitione, virtute motivâ, operationibus, &c.

In decimaquinta, agitur præcipuè de illis prædicationibus, quæ occurrunt in Controversia Sacramentali.

EXERCITATIO
PRIMA,
DE
Ente, Eſsentia, Exiſtentia, Subſiſtentia, Suppoſito, & Perſona.

IN QVA

illi termini METAPHYSICI explicantur.

&

Eorum uſus in S. THEOLOGIA *declaratur.*

AMPLISSIMO ET REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, IOHANNI Archiepiscopo Andreapolitano, Scotiæ *totius Primati, Consiliario Regio, & Academiæ* Andreanæ *Cancellario.*

Viro

De Ecclesiâ, De Republicâ, De Literis optimè merito:

Qui

OPerosam ac difficilem Provinciam à Domino sibi delegatam, summo labore, vigilantiâ, & assiduitate hactenus administravit, & in eâ administrandâ suo exemplo ostendit, quàm suaves & indole suâ dignos fructus proferat vera pietas, in ijs, in quorum cordibus altè defixa, & radicata est.

Amplitudini

Ipsius devotissimus R. Baronius *hoc vigiliarum suarum monumentum, hoc chartaceum munusculum,*

nusculum, hoc officiosi animi testimonium, eâ quâ par est humilitate & reverentiâ, dedicat, offert: &

Ex

Sincero amoris affectu, quo ipsius Amplitudinem prosequitur, Dominum nostrum Iesum Christum, Ecclesiæ suæ præsidem & custodem, maximâ animi contentione veneratur & obtestatur,

Vt

Charum istud Cœlo ac terræ caput, oculo gratiæ dirigat, manu potentiæ defendat, umbraculo alarum suarum tegat ac refocillet, & tandem decurso ærumnosæ hujus vitæ curriculo cum sanctis Patribus & priscæ Ecclesiæ Episcopis in cælestia Tabernacula recipiat.

INDEX

INDEX ARTICULORUM PRIMAE EXERCITATIONIS.

tribuant Philosophi.

8. *An hoc posito, quòd omnis perfectio sit de essentia Dei, sequatur subsistentiam personalem esse de eius essentia: & an Deus, quatenus est communicabilis tribus personis Trinitatis, sit persona, ut statuit* Cajetanus.

9. *An Deus, ut est communis tribus personis, sit singularis substantia: &, an tres personæ Trinitatis, sint tres singulares substantiæ.*

10. *An Christus, quatenus homo, sit persona: item an Christus, quatenus homo sit ubique.*

11. *An* Vbiquitariorum *argumenta ab unione personali petita, sint valida.*

12. *An subsistentia personalis τȣ λόγȣ, sit naturæ eius humanæ communicata: &, an rectè sequantur, qui dicunt humanitatem Christi subsistere ubique, per subsistentiam τȣ λόγȣ: item existere ubique secundùm Esse suum personale.*

EXER-

EXERCITATIO PRIMA
De Ente & Eßentia.

Art. I.

Affertur prima divisio Entis realis, & ostenditur solum DEUM *esse Ens necessarium.*

NS reale, primò dividitur, in *finitum* & *infinitum*; hoc est, in creatorem & creaturam: quæ quidẽ divisio, multis aliis modis tradi & proponi solet: quidam enim hanc divisionem sic proponunt; Ens aliud est *à se*, aliud *ab alio*: alij sic; Entium, alia sunt

ſeu exiſtunt *per eſſentiam*, alia *per participationem:* alij ſic; *Ens aliud eſt neceſſarium, aliud contingens.* DEUS glorioſus eſt Ens infinitum, ab alio non habens exiſtentiam: item eſt Ens per eſſentiam, & ſummè neceſſarium: Creaturæ verò ſunt entia finita, ab alio exiſtentiam habentia, ideoque non neceſſaria, ſed contingentia.

2. Duo primi modi proponendi hanc diviſionem, explicatione non egent: duo verò poſtremi, non ita perſpicui ſunt: idcirco longiorem explicationem poſtulant: ego exordiar à poſtrema diviſione, quæ eſt in Ens *neceſſarium*, & Ens *contingens*. Dicitur DEUS glorioſus Ens neceſſarium; quia neceſſe eſt eum ſemper actu exiſtere; neque enim poteſt DEUS privare ſeipſum ſuo eſſe, id eſt, exiſtentiæ actu, neque aliud quidpiam id poteſt, cùm ab alio non pendeat. Creaturæ verò ſunt entia contingentia; id eſt, contingenter exiſtunt: pendent enim à conſervativa virtute cauſæ liberè agentis; id eſt, DEI, qui antequam dedit ijs eſſe, potuit illud non dare; & poſtquam dedit, poteſt auferre.

3. Multa hìc objici ſolent de neceſſitate ſubſtantiarum ſeparatarum, corporum cœleſtium, materiæ primæ, naturarum univerſalium, & propoſitionum neceſſariarum, quibus æterna veritas à Philoſophis tribuitur: verùm quia ſpi-

noſæ

nosæ istæ quæstiones, multos sua difficultate deterrent, & avocant à studijs Philosophicis: ego ijs omissis, ad alia pergam, quæ magis necessaria & jucunda sunt.

ART. II.

Proponitur secunda divisio Entis realis, & probatur solum DEUM *esse Ens per essentiam.*

ALtera divisio est in Ens *per essentiam*, & Ens *per participationem:* Ens per essentiam, est DEUS gloriosus, qui vi suæ essentiæ existit: entia verò per participationem, sunt entia creata, quæ non habent actualem & realem existentiam in mundo, nisi communicatam & participatam ab alio, à quo producta sunt; hoc est, à DEO. Vt autem intelligatur, quo modo DEUS dicatur vi suæ essentiæ existere, teneantur hæc fundamenta: Primò, Existentia DEI est de ejus essentia; hoc est, non est quid superadditum divinæ essentiæ, neque à nobis concipi debet, tanquam quid ei superadditum, sed est aliquid in ipsa DEI essentia inclusum, non minùs, quàm animalitas aut rationalitas in essentia humana clauditur: hoc autem sic ostenditur: omnis perfectio substantialis est de essentia DEI (non enim esset essentia DEI in-

finitæ perfectionis, si daretur aliqua perfectio, quam ejus essentia non claudit in se) sed existentia est substantialis perfectio, ut cuivis manifestum est: ergo est de essentia DEI. Sicut igitur est de essentia hominis esse animal, aut corpus, aut substantiam, ita est de essentia DEI esse aliquid actu existens.

2. Contra verò, neque necesse, neque possibile est, existentiam creaturæ esse de eius essentia. Non est necesse, quia essentia creaturæ, non est infinitæ perfectionis. Non est possibile, quia quicquid est de essentia rei, illud necessariò rei competit, eiusque affirmatio de ea re est necessaria, & æternæ veritatis. At existentia ita se non habet in creaturis: non enim verè dico, necesse est rosam existere, aut necesse est tonitru existere; possunt enim non existere. At verè dico, necesse est rosam esse florem: aut tonitru esse sonum, etiam rosa & tonitru non existentibus. Vnde patet has esse prædicationes essentiales: non verò illas. Hæc ratio non solùm probat existentiam non esse de essentia creaturæ: sed etiam existentiam non necessariò essentiam creaturæ consequi, aut ab ea dimanare. Quicquid enim est essentiale promanando, illud necessariò de re, cui est essentiale, affirmatur: at existentia actualis (ut dictum est) contingenter creaturis competit. Interim admittimus existentiæ capacitatem seu potentiam, non contingenter,

genter, ſed neceſſariò & eſſentialiter competere omni reali enti, ſive creato, ſive increato; ſed non idem de actuali exiſtentia dicendum eſt.

3. Secundum fundamentum ſit hoc: Si quis quærat undenam ſit, quòd Deus exiſtat, & non poſſit non exiſtere: nulla poteſt afferri ratio, præter hanc unam, videlicet quia eius eſsentia eſt infinitæ perfectionis; id eſt, omnem perfectionem in ſe claudit, atque adeo etiam exiſtentiam. Vnde patet Deum rectè dici vi ſuæ eſſentiæ exiſtere. At ſi de creaturis moveatur quæſtio, undenam videlicet ſit, quòd illæ iam actu exiſtant: non reſpondendum eſt illud ideo fieri, quia talis eſt earum eſſentia, aut quia ea eſt eſsentiæ ipſarum conditio: earum enim eſſentia eſt indifferens ad exiſtere & non exiſtere; id eſt, poteſt exiſtere vel non exiſtere pro Dei arbitrio. Sed reſpondendum eſt, veram illius rei rationem eſſe, quia earum eſsentia, quæ priùs erat poſſibilis & apta ad exiſtendum ſolummodo, iam ipſo exiſtentiæ actu à Deo & cauſis ſecundis donata eſt. Non ergo poſſunt creaturæ dici exiſtere vi ſuæ eſsentiæ, ſed vi cauſarum, à quibus productæ ſunt, præcipuè autem primæ cauſæ. Vnde ſequitur eas non eſſe entia per eſsentiam ſuam, ſed per participationem & receptionem exiſtentiæ à prima cauſa. Præterea huius rei ratio reddi poteſt ex hoc fundamento,

damento, admodum perspic o: ea est essentiæ divinæ conditio, ut non possit non existere, neque existentiam suam ab alio participare: ea verò est essentiæ creatæ conditio, ut possit pro arbitrio primæ causæ, existentiam habere aut non habere, & ut non possit existere, nisi participando existentiæ actum à prima causa. Vnde patet: primam causam, vi suæ essentiæ, existere: causas verò secundas, seu entia creata, vi suæ essentiæ, non existere, sed per actionem primæ causæ, à qua actualem existentiam accipiunt.

4. Tertium fundamentum. Essentia creaturæ rectè & verè appellatur potentia; existentia verò creaturæ benè dici potest actus superadditus essentiæ: hoc autem sic declaratur: sicut materia Physica appellatur potentia, & forma Physica actus, quia materia in se, & ex se, nullam habet formam, sed formæ capax est, seu potest recipere formam: sic essentia creaturæ potest dici potentia, quia neque in se claudit existentiam, neque eam à se habet, sed ejus capax est seu potest eam recipere, & participare à prima causa: at contrà, DEI essentia longè aliter se habet, in se enim claudit existendi actum: ideoque non se habet ad existentiam, ut potentia ad actum, nulla enim potentia in se claudit actum, sed ad actum tanquam ad quid externum refertur. Atq; hæc de divisione Entis in finitum & infinitum.

ART.

ART. III.

Affertur tertia divisio Entis realis, & explicatur quomodo DEUS *sit actus purus.*

1. TErtiò dividitur ens reale, in illud quod *merè est actuale*, illud quod *merè est potentiale*, & illud quod est *partim actuale, partim potentiale*, seu ex potentia & actu mixtum. Ens merè potentiale, est illud quod actu non existit, sed existere potest: tale ens est rosa in hyeme. Notandum hìc est, Philosophos passim dicere, ea entia quæ actu non existunt, sed realiter existere possunt, esse *in potentia objectiva*: objectum enim potentiæ productivæ quæ causis inest, est id quod à causis est producibile, seu id quod à causis existentiam nondum accepit, sed accipere potest. Ens igitur aliquod possibile, quamdiu non actu existit, est objectum potentiæ productivæ causarum, ideoque dicitur esse *in potentia objectiva*, quia videlicet habet eam potentiam, quæ competit rebus quamdiu sunt objecta potentiæ alicujus causativæ. Vbi verò illud ens actu productum est, & existentiam accepit à causis, non ampliùs est objectum potentiæ productivę causarum, & ob id dicitur non esse *in potentia objectiva*.

2. Ens

2. Ens merè actuale, seu actus purus, est Deus gloriosus, cui hæc summa & perfecta actualitas tribuitur: primò, ad indicandam ejus simplicitatem: ei enim repugnat omnis compositio ex potentia & actu; id est, ex principio aliquo potentiali vel imperfecto, & principio actuali; hoc est, actuante & perficiente illud alterum principium, ut postea declarabimus in doctrina de Deo. Secundò, ad removendam & excludendam omnem potentiam, quæ imperfectionem aliquam arguit. Tria autem sunt potentiarum genera, quæ ob imperfectionem suam Deo tribui nequeunt: nimirum potentia objectiva, quæ nihil est aliud, quàm rei producibilitas, à causis suis: secundò, potentia passiva, quæ rebus competit quatenus possunt ab agente aliquo pati & transmutari: tertiò, potentia ad non esse. Prima potentia est rerum non existentium, ideoque Deo qui necessariò existit, nec unquam potuit non existere, attribui nequit: duæ posteriores sunt rerum existentium quidem, sed mutabilium & passibilium: Deus autem est immutabilis, & impassibilis. At potentiæ activæ longè alia est ratio, nam potentia activa, ut benè observarunt Metaphysici, potius virtutis vel facultatis nomen meretur, quàm potentiæ: nam unumquodque agit in quantum est in actu, unde ipsa vis agendi actualitas quædam est. Sed inquiet aliquis: omnis potentia est

suo

ſuo actu imperfectior: quicquid autem eſt imperfectum, vel abſolutè, vel comparativè, à Deo removendum eſt. Reſpondetur, potentiam etiam activam in creaturis ſæpenumerò eſse imperfectiorem ſuo actu, idque quia creaturæ perfectio in operatione & exercitio potentiæ eſt poſita, eſtque perfectior cùm agit, quàm cùm non agit: at Deus non ita ſe habet, ejus enim ſumma & infinita perfectio, ac beatitudo, in eo eſt poſita, quòd ſit Deus, ideoque non meliùs aut perfectiùs ſe habet, cùm agit, quàm cùm non agit.

3. Ens conſtans ex potentia & actu, eſt *Ens finitum actu exiſtens in mundo:* dicitur autem eiuſmodi ens, conſtare ex actu & potentia, ſeu eſse partim actuale, partim potentiale, ob duas rationes: Primò, quia in entibus finitis variæ reperiuntur compoſitiones, nimirum ex genere & differentia, ex materia & forma, ex partibus integrantibus, ex eſsentia & exiſtentia, ex eſsentia exiſtente & ſubſiſtentiâ illi ſuperadditâ, ex ſubiecto & accidente. In omnibus autem his compoſitionibus, (eâ ſolâ exceptâ quæ ex partibus integrantibus) eſt unum principium potentiale & receptivum, quod ob id appellatur potentia, alterum actuale & perfectivum, quod ob id dicitur actus: prioris generis principium, in omni compoſitione ſubſternitur, & poſterioris generis principium ei ſuperadditur.

additur. Hinc patet entia finita rectè dici composita ex potentia & actu. Secunda ratio est hæc: Entia finita, quamvis actu existant, & sic aliquẽ actum & perfectionem habeant, non tamen sunt merè actualia & perfecta, sed habent tria illa potentiarum genera imperfectionem arguentium. Primò enim, priusquam existant, habent obiectivam illam potentiam ad existendum. Secundò, cùm existunt, habent potentiam passivam, & receptivam novorum accidentium. Tertiò, habent potentiam ad non esse, possunt enim à prima causa aboleri, & in nihilum redigi.

ART. IV.

Affertur quarta divisio Entis realis, quæ est petita à modis existendi.

1. QVarta divisio Entis realis, peti potest à *modis existendi*; hoc est, modis actuali existentiæ superadditis: in omni enim Ente, actu existente, hæc tria considerari possunt: Primò, quòd habeat talem essentiam & naturam, per quam constituitur in *certo genere* Entis, & ab omnibus aliis entibus distinguitur. Secundò, quòd *actu existat in mundo*, & sic habeat existendi actum, suæ essentiæ superadditum. Tertiò,

tiò, quòd habeat talem existendi modum, suæ naturæ convenientem: substantiæ enim singulares, & completæ, ita sunt & existunt, ut non in alio sint, sed per se existant: contrà verò accidentia singularia, ut hæc albedo, hæc nigredo, ita sunt & existunt, ut non per se, sed in alio existant: unde patet duos esse generales modos existendi, ipsi existentiæ superadditos; prior est *perseitas* existendi, seu modus existendi *per se*, & non *in alio*: posterior est, modus existendi *in alio*, & non *per se*.

2. His positis, quarta divisio Entis realis, sic concipi potest: omne Ens reale, vel ita existit, ut nullo modo alteri inesse aut communicari possit; vel ita existit, ut actu in alio sit, aut saltem in alio esse possit: exempli gratiâ, hic homo, hic equus, hic lapis, nullo modo alteri insunt, per modum partis, aut formæ essentialis, aut accidentalis, vel quasi formæ: contrà verò horum membra ijs insunt, per modum partium; & accidentia ipsorum ijs insunt, per modum formarum accidentalium: dixi, *aut saltem in alio esse possit*, propter animas humanas à corpore seperatas, quæ quamvis actu non sunt in alio, in alio tamen esse possunt, ad modum partium. Vt autem hæc meliùs intelligantur, enumeranda sunt earum rerum genera, quæ aliquo modo dici possunt esse in alio, per modum partis, aut formæ.

3. Primò

3. Primò accidentia existunt in subjecto suo: secundò, partes tum essentiales, tum integrales, in toto suo: tertiò, ipsa natura rei totalis & singularis, est in eo cujus est natura, per modum formæ: natura enim rei, seu essentia, se habet ad modum formæ: id verò cuius est essentia, se habet ad modum materiæ, ideoque non solùm universalis natura inest in singularibus, sed etiam singularis natura inest in eo supposito cujus est natura: sic singularis natura Petri, est in ipso Petro: hoc est, in Petro includitur: Petrus enim non est humanitas Petri, sed est quid constans ex sua humanitate singulari, & subsistentiâ ei superadditâ, ideoque singularis eius humanitas ei inesse dicitur.

4. Quæcunque ad has tres classes referri possunt, ea non *subsistere*, seu *per se existere*, sed *alteri inexistere*, (si ita loqui liceat) dicenda sunt; ea verò quæ ad nullam istarum classium referuntur, subsistere seu per se existere dicuntur: subsistentia enim nihil est aliud, quàm modus quidam existendi, quo Ens aliquod ita existit, ut nullo modo alteri rei insit, sed aliis rebus ei inexistentibus substernatur, & supponatur: unde eiusmodi Ens Latinè suppositum, Græcè hypostasis vocatur.

5. Notandum hìc est, hæc vocabula *hypostis* & *subsistentia*, esse valde ambigua, & sex significata habere, quorum tria prima minùs
propria

propria sunt, & apud Philosophos non usitata: tria verò postrema magis Philosophica sunt. Primò, accipitur hypostasis seu subsistentia, pro ipsa re subsistente; hoc est, pro supposito, aut persona. Secundò, pro vero *esse*, non pro inani ejus specie, item pro *esse* fixo & permanente. Tertiò, pro eo quod quovis modo subest: quo pacto in ædificio fundamentum, in columna basis, in vino fæx, in urina sedimentum, hypostasis & subsistentia dicitur.

6 Apud Philosophos autem *subsistere*, primò, sumitur pro *esse per se*; hoc est, non in subjecto inhæsionis: quo pacto omnis & sola substãtia, sive ea sit vniversalis, sive particularis, sive item sit completa & totalis, sive incompleta & partialis, verè dicitur Ens subsistens, seu Ens per se, non in alio existens; contrà vero accidentia, hoc modo non subsistunt, sed in alio existunt. Secundò, illud subsistere dicitur, quod nõ existit in alio, ita ut ab eo pendeat quoad existendi actum; id est, ita ut propter imperfectum suum existendi modum extra illud, & per se existere nequeat. Hoc significatu non solùm negamus accidentia, sed etiam substantias universales subsistere, idq; quia à primis pendent quoad existentiam actualem, nam in iis & earum beneficio existunt. Secundò, negamus materiam, omnesq; formas substantiales è materiæ potentia educibiles, hoc modo subsistere: ita enim

pendent à supposito in quo insunt, ut per se & extra omne suppositum existere nequeant. Dixi, formas è *materiæ potentia educibiles*, ad excludendam animam humanam, cujus alia est ratio, ut statim patebit. Dixi, *extra omne suppositum*, quia materia potest quidem existere extra hoc vel illud suppositum, ut extra Socratem, aut extra Platonem, potest enim his mortuis alterius suppositi constitutionem ingredi, & ab eo sustentari, non tamen potest existere extra omne suppositum. Tertiò, negamus ipsas substantias singulares, abstractis nominibus significatas; hoc est, singulares essentias substantiarum creatarum hoc modo subsistere: singularis enim humanitas Petri, ita in ipso Petro existit, ut per se & extra omne suppositum existere nequeat, singularis item humanitas CHRISTI, ita in CHRISTO existit, ut modo ineffabili ab ejus gloriosissima persona pendeat in suo esse. Quamvis igitur singulares homines, per se & nullo modo in alio existant, singulares tamen naturæ humanæ, non per se, sed in singularibus suis suppositis, hoc est, hominibus existunt. Dicet aliquis: singularis homo, & singularis natura humana, idem sunt. Respondetur, illud esse falsissimum, singularis enim homo, non est singularis humanitas, sed est quid constans ex singulari naturâ humanâ, & subsistentiâ ei superadditâ, ut in progressu patebit. Vnde secunda persona Trinitatis, à Theologis

logis dicitur aſſumpſiſſe ſingularem naturam humanam, non verò ſingularem hominem.

7 At contrà, hac ſignificatione ſubſiſtentiam tribuimus, primò, omnibus ſingularibus ſubſtantiis completis & prædicamentalibus, hoc eſt, concreto nomine ſignificatis; quales ſunt, hic homo, hic equus: item perſonis adorandæ Trinitatis, idq; quia hæc omnia in nulla re exiſtunt tanquam partes, aut formæ eſſentiales aut accidentales. Secundò, hoc ſenſu etiam aſſerimus eſſentiam Divinam ſeu Deitatem, quamvis in tribus perſonis adorandæ Trinitatis exiſtat, revera ſubſiſtere: idem etiam dicimus de anima humana, quamvis ea ſit in corpore, ut forma in materiâ; & in compoſito, ut pars in toto: idque quia neque eſſentia DEI à perſonis divinis in ſuo eſſe pendet, hoc enim imperfectionem arguit; neque anima rationalis à materia & compoſito, poteſt enim exiſtere ſine illis, & revera exiſtit, cùm à corpore ſeparatur.

8 Tertiò, id ſubſiſtere dicitur; quod neque actu neq; poteſtate exiſtit in alio; hoc eſt, quod non poteſt includi in aliquo ſuppoſito: hoc ſignificatu iis omnibus negatur ſubſiſtentia, quæ in aliquo ſuppoſito exiſtunt; ſive ab eo pendeant quoad exiſtendi actum, ſive non; quo pacto animam humanam, & glorioſiſſimam DEI eſſentiam ſubſiſtere negamus: illa enim eſt in homine ut pars in toto; hæc verò, ineffabili modo, in

tribus personis Trinitatis existit: ideoque hoc sensu sola & omnia supposita, subsistere & subsistentiam habere dicimus: suppositum enim omne ita existit, ut nullo modo possit in alio supposito existere, tanquam accidens in subjecto, pars in toto, aut natura in eo quod naturam habet. Hinc est quòd dicant Philosophi, suppositum esse quid *incommunicabile pluribus*, & omnino ineptum ad existendum in alio. Ex his patet, in quarta hac divisione Entis, subsistentiã ultimo hoc modo accipiendam esse: nam in ea per Ens subsistens, intelligo illud, quod nullo modo alteri inest, tanquam accidens in subjecto, pars in toto, aut natura, sive universalis, sive singularis, in suo supposito. Per Ens vero alteri inexistens, intelligo id, quod aliquo modo est alteri communicabile, h.e. aptum alteri inesse.

ART. V.

Explicatio istarum vocum, Ens, Essentia, Existentia, Subsistentia, Suppositum, & Persona.

1. ESSENTIA variis modis à Philosophis describi solet. 1. sic; *Essentia rei est id quod definitione explicatur*. 2. sic; *Essentia est id, per quod res constituitur in certo genere Entis,*

tis, & ab omnibus aliis distinguitur. 3. sic; *Essentia est primum ac radicale & intimum principium omnium rei actionum, & proprietatum.* e.g. multarum operationum humanarum principia sunt habitus in animis hominum existentes: habituum principia sunt potentiæ naturales ab essentia fluentes: potentiarum principium est natura seu essentia humana: ipsa verò essentia humana, ex anima & corpore constans, nullum habet principium sui productivum, & effectivum, in homine existens: h.e. nihil in ipso homine inveniri potest, à quo profluat, aut dimanet ejus essentia. Dixi eam, nullum habere principium *effectivum*, in homine existens, quia certum est, eam habere principia constitutiva, tum Physica, tum Metaphysica. Cùm igitur rerum potentiæ naturales, potentiarumq; operationes, ab essentia originem suam trahant; essentia verò, nullam habeat causam efficientem se priorem, in ea re, cujus est essentia, meritò ea dicitur primum, ac radicale, & intimum principium omnium rei proprietatum, & actionum.

2 Denique essentia sic non incommodè describi potest; *Essentia est id, quod summè necessariò, & omnium primò, rei convenit.* Dico *summè necessariò*, ad excludenda accidentia communia, quæ contingenter adsunt illi rei cujus accidentia sunt. Dico *omnium primò*, ad excludenda propria accidentia, quæ licèt necessariò

conveniant suo subjecto, non tamen primò ei insunt, sed priùs inest essentia, à qua dimanant. Hæc igitur est generalis regula, *Quicquid summè necessariò, omnium primò, & intimè rei inest, illud est rei essentia: quicquid verò aut contingenter inest, aut propter aliud à quo profluit, quicquid item est adventitium, & non intimum, illud est aliquid essentiæ superadditum, non verò ipsa essentia.*

3 *Existentia* præcipuè ab *essentia* differt munere & officio: essentiæ enim munus est, rem in certo genere entis constituere, eamq; ab aliis omnibus distinguere. Sic homo per essentiam suam, quatenus nimirum est animal rationale, ab omnibus aliis entibus distinguitur. At existentiæ munus est, efficere ut res, talem essentiam habens, sit extra causas suas (ut loquuntur Metaphysici) aut potius, ut sit extra causarum virtutem, & potentiam productivam: res enim cùm non existit, dicitur esse *in potentia causarum suarum*; quia est producibilis à causis suis, & per earum potentiam effectivam existere potest: at ubi actu producta est, & existendi actum accepit, non ampliùs est in causarum potentia effectiva, sed educta est ex statu potentialitatis, in statum actualitatis; & durante eo statu, non est per causarum potentiam producibilis; oportet enim eam perire, & existendi actum, quem jam habet, amittere, priusquam à causis suis, denuò

produci

produci, & exiſtentiam accipere queat.

4 Differt hoc officium exiſtentiæ, ab officio eſſentiæ, quòd eſſentiæ munus in omnibus rebus ſit ſtabile & perpetuum: contrà verò, exiſtentiæ munus in quibuſdam ſit variis mutationibus obnoxium, quia ipſa nunc adeſt, nunc abeſt: e.g. exiſtentia roſæ, aut tonitrûs, quibuſdam temporibus exercet ſuum munus, aliis verò temporibus non exercet; ut hyeme, cùm roſa & tonitrus ſunt in cauſarum ſuarum potentia, ut loquuntur. Contrà verò, harum & ſimilium rerum eſſentia, ſuum munus perpetuò exercet: ſive enim roſa exiſtat, ſive non, roſa eſt flos, naturâ & eſſentialiter ab omnibus aliis floribus diſtinctus: & Phyſici habent ſcientiam de roſa, etiam cùm non exiſtit: quia nôrunt roſam eſſe florem ab aliis floribus diſtinctum, non ſolùm naturâ ſeu eſſentiâ, ſed etiam proprietatibus, virtute, & efficaciâ: non enim putandum eſt, roſam cùm non exiſtit, amittere eſſentiale ſuum diſcrimen ab aliis floribus, aut cum iis quoad eſſentiam confundi. Ex his colligi poteſt hæc definitio exiſtentiæ; *Exiſtentia eſt modus eſſentiæ ſuperadditus, efficiens ut res eam eſſentiam habens, ſit extra ſuas cauſas in mundo.*

5 Explicatis his vocibus, *Eſſentia, & Exiſtentia*, facile eſt ſcire quid ſit *Ens*: differt enim Ens ab eſſentiâ, & exiſtentiâ, ut concretum à

duobus abstractis: item ut id quod habet, ab iis quæ ab eo habentur: nihil enim aliud est Ens, quàm id quod habet essentiam, aut existentiam. Notandum hìc est, Ens duobus modis accipi, *participialiter*, & *nominaliter*, ut loquuntur. Ens, ut est participium verbi *sum*, significat id, quod est actu existens: Ens verò, quatenus est nomen verbale, significat id, quod habet essentiam, existentiæ capacem, sive actu existat, sive non: & ut loquitur *Suarez*, significat ipsum *esse*, non ut exercitum actu, sed in potentia, vel aptitudine. Sic vivens, ut est participium, significat actualem usum vitæ: ut verò est nomen, significat id solùm, quod habet eam essentiam, quæ potest esse vitalis operationis principium.

6 Subsistentia propriè, & in tertio significatu accepta, in hoc convenit cum existentia, quòd neque hæc, neque illa, sit ipsum Ens, aut essentia Entis, sed modus Entis: differt tamen ab eâ, primò, quòd existentia latiùs pateat, quàm subsistentia: illa enim competit omnibus, tum substantiis, tum accidentibus: hæc verò convenit solis substantiis singularibus completis, quatenus cõcretis nominibus significantur: ut huic homini, huic equo, huic leoni: nam ut superiori articulo monui, hæc humanitas singularis aut hæc equinitas singularis, non subsistere, sed alteri inexistere dicitur: nimirum quia illa inest huic homini, hæc vero huic equo. Secundò, differunt existentia, & subsistentia, ratione muneris, seu officii sui; munus

munus enim existentiæ, est efficere, ut res aliqua actu sit in mundo, extra causarum virtutem, aut potentiam: munus verò subsistentiæ est, efficere, ut res nullo modo possit esse in alio, vel ut pars in toto, vel tanquam accidens in subjecto, vel tanquam natura, seu essentia, in eo quod habet essentiam. Tertiò, differunt ut determinans & determinatum: sicut enim essentia est ex se indifferens ad existere, & non existere, ita existentia, est ex se indifferens ad esse in alio, & esse per se, seu subsistere; h. e. existentia est indifferens ad modum existendi innitendo alteri ut sustentanti, & ad modum existendi per se, sine dependentia ab alio recipiente & sustentante. Subsistentia igitur sic describi potest: *Subsistentia, est modus existentiæ superadditus, à quo res habet, quòd non in alio, sed per se existere possit.* Vnde à quibusdam dicitur omnimoda perseitas existendi.

7 Ex his, quæ jam dicta sunt, colligere possumus, in qualibet singulari substantia, concreto nomine significata, tres hos actus cerni posse: primò, actum essentiæ singularis, per quem substantia ea est tale individuum, ab omnibus aliis distinctum: secundò, actum existentiæ, per quē substantia talem singularem essentiam habens, est extra causas suas in mundo: tertiò, actum subsistentiæ, per quem ea ita est extra causas suas, ut non inexistat, aut innitatur alteri, sed aliis ei inexistentibus substet, & supponatur: unde ut supradictum

prà dictum est, *suppositum* appellatur.

8 *Suppositum* facilè explicatur, jam cognitâ naturâ subsistentiæ; nihil enim aliud est suppositum, quàm *id quod subsistentiam habet, suæ essentiæ & existentiæ superadditam:* seu id, quod in existendi actu nulli alteri innititur, sed aliis rebus ei innitentibus substernitur, & supponitur. Potest etiam sic explicari: suppositum est id, *quod nullo modo est communicabile pluribus nullo item modo alteri inesse potest, ad modum partis, aut formæ.* Singularis igitur humanitas Petri non est suppositum, quia verè dicitur esse in Petro: item natura humana CHRISTI non est suppositum, ob eandem rationem: at ipse Petrus est suppositum, quia non inest alteri, tanquã pars in toto, accidens in subjecto, aut natura in eo quod naturam habet. Similiter CHRISTUS, & quælibet alia persona Trinitatis, est suppositũ ob eandem rationem. Accidentia non sunt supposita, sive sint universalia, sive singularia, quia subjectis suis insunt & innituntur. Substantiæ etiam universales non sunt supposita, quia singularibus communicantur, & insunt. Denique DEUS gloriosus, quatenus est communis, ineffabili modo, tribus personis Trinitatis, non est suppositum: idque quia, est de ratione suppositi, quòd non possit communicari, aut inesse alteri supposito: at DEUS, aut Deitas, communicatur, & inest tribus personis Trinitatis.

9 Perso-

9 *Persona* in hoc differt à *supposito*, quòd omnis persona sit suppositum, sed non omne suppositum sit persona: persona enim nihil est aliud, quàm suppositum ratione præditum: unde à *Boëtio* sic describitur; *Est rationalis naturæ individua substantia.* Quare suppositum rectè dividitur in rationale & irrationale. Suppositū rationale, appellatur persona: suppositum irrationale, ut hic equus, hic lapis, non habet peculiare nomen sibi impositum. Persona dividitur, in creatam & increatam. Personæ increatæ sunt tres: *Pater, Filius, & Spiritus sanctus.* Persona creata, vel est Angelica, ut Gabriel, Michael: vel humana, ut Petrus, Iohannes.

ART. VI.

An in creaturis, suppositum & singularis eius natura, re differant.

1 NON statui, hìc eventilare celebrem illam controversiam, de discrimine & diversitate essentiæ ab existentia: utrum videlicet sit realis, an verò solius rationis: ea enim quæstio nullam habet utilitatem in Theologiâ, & spinosior est, & difficilior, quàm ut ab iis capi possit, qui in Metaphysica rudes, ac tyrones sunt. De discrimine tamen subsistentiæ, & naturæ seu essentiæ,

essentiæ, pauca dicam: istius enim quæstionis determinatio insignem usum habet in Theologia.

2 Duobus modis proponi solet hæc quæstio: primò, sic; Utrum in suppositis creatis, subsistentia sit aliquid positivum, & realiter distinctum ab essentia singulari, cui superaddita est; an verò non sit. Secundò, sic; Utrum suppositũ, & singularis ejus natura, re differant: e.g. utrum Petrus, & singularis ejus natura humana, revera idem sint; an verò Petrus, qua Petrus, includat aliquid reale, & realiter diversum à singulari ejus natura. Sive hoc, sive illo modo proponatur quæstio, eadem controversia est; ideoque breviter respondeo, Petrum, & singularem ejus naturam, realiter differre, tanquam includens & inclusum, seu tanquam compositum & principium ejus constitutivum: suppositum enim omne creatum, ut Petrus, includit naturam singularem, & aliquid ei superadditum, subsistentiam nimirum: vel (ut planiùs dicam) omne suppositum creatum est realiter compositum ex essentia singulari & subsistentia ei superadditâ, quam nonnulli suppositalitatem, alii personalitatem vocant. Si igitur comparemus suppositũ ad naturam singularem, distinguuntur ut totum & pars; at si comparationem instituamus inter naturam ipsam singularem, & subsistentiam, ut inter singularem naturam humanam Petri, & Petri subsistentiam, seu personalitatem, tum inter

ter se contradistinguuntur, tanquam duo extrema componentia suppositum illud creatum, Petrum videlicet. Vt autem hæc sententia stabiliatur, primò probandum est, subsistentiam, seu suppositalitatem, non esse meram negationem, ut opinatur *Scotus*, sed esse positivum quid, simul cum natura singulari constituens Petrum, quatenus est suppositum. Secundò, positivum illud, non ratione sola, sed realiter differre à naturâ singulari, cum qua constituit Petrum: inde autem manifestè inferam, Petrum realiter differre à singulari suâ naturâ humanâ, ejusque naturam humanam, verè, & propriè dici in eo esse. Si enim Petrus, quatenus est Petrus, seu quatenus est particularis quædam persona humana, hæc duo, i.e. humanitatem singularem, & personalitatem suam, tanquam duo principia constitutiva, re distincta, includat; necesse est ejus humanitatem singularem, re ab ipso differre, & tam vere esse in eo, quàm aut materia, aut forma ipsius in eo esse dicitur.

3 *Scotus, in. 3. Sent. dist.* 1. *qu:* 1. dicit omne suppositum, præter naturam singularem, includere etiam subsistentiam: sed asserit subsistentiam, esse meram negationem aptitudinis, seu potentiæ essendi in alio supposito: naturæ enim singulares, habent potentiam existendi in supposito: at ipsum suppositum, ut Petrus, in nullo alio supposito esse potest, ideoque ex ejus sententia

sententia, suppositum, qua tale est, constituitur per negationem hujus potentiæ existendi in supposito. Hæc sententia meritò rejicitur à *Frãcisco Suarez, disp: Met*: 34.*sect*.2. Primò, quia subsistentia, quam suppositum addit naturæ singulari, est perfectio quædam substantialis: sed mera negatio non potest esse perfectio substantialis; ergo mera negatio non est subsistentia. Secundò, si subsistentia, aut personalitas, sit mera negatio, tres personæ Trinitatis in suo *esse* personali constituentur, & à se invicem distinguentur per solam negationem: distinguuntur enim per suas subsistentias, aut personalitates: sed hoc est absurdum, & mysterium Trinitatis planè destruit: Ergo subsistentia non est mera negatio, sed positivum aliquid essentiæ singulari superadditum, ad constituendum suppositum.

4 Iam probandum est contra *Durandum, in* 1.*sent. dist*.34. subsistentiam esse quid realiter diversum ab essentia, seu natura singulari creatarum substantiarum (nam de DEO longè alitèr sentiendum est;) illud autem perspicuè ostenditur hac ratione: λόγ☉ assumpsit naturam humanam singularem, non autem assumpsit suppositũ humanum, seu personam humanam; sic enim nõ esset una simplex persona, sed gemina: Ergo suppositum humanum, & singularis ejus natura sunt re diversa; ideoque revera aliquid includitur in supposito humano, præter ejus naturam singularem:

ſingularem : hoc autem non poteſt eſſe aliud, quàm ſubſiſtentia, ſeu perſonalitas.

5 Hæc ratio etiam ſic proponi ſolet: quæ poſsunt ſeparari realiter, ea non ſunt realiter idem; at ſubſiſtentia ſeparari poteſt à ſingulari natura: Ergo non ſunt realiter idem quid. Probatur aſsumptio: λόγος aſsumpſit ſingularem naturam humanam; at non aſsumpſit perſonalitatem, aut ſubſiſtentiam humanam, ut fatentur omnes Theologi; Ergo ſeparari poſsunt. Hæc ratio non ſolùm probat ſubſiſtentiam re differre à natura ſpecifica, quæ communis eſt omnibus individuis; ſed etiam à natura individuali, ſeu ſingulari; ideoque apertè falſam eſse eorum ſententiam, qui dicunt ſubſiſtentiam aut perſonalitatem Petri eſse ejus differentiam individualem: CHRISTUS enim non aſsumpſit naturam humanam in communi, ſed humanitatem ſingularem; at non aſsumpſit ſingularem perſonam: revera igitur, ſingularis perſona differt à ſingulari natura; & aliquid includit, quod non includitur in natura ſingulari; ſubſiſtentiam nimirùm, & perſonalitatem.

6 Duabus his rationibus perſpicue probatur, ſuppoſitum omne, præter ſingularem ſuam naturam, includere poſitivum aliquid, realiter ab ea natura diſtinctum, nimirùm ſubſiſtentiam; & ob id ſuppoſitum omne creatum, eſse realiter compoſitum ex ſingulari ſua natura, & ſubſiſtentia,

tia, quam alii suppositalitatem vocant. Dicet aliquis: si subsistentia sit aliquid reale, re distinctum ab essentia, vel est materia, vel forma, vel ipsum compositum, vel aliquod ejus accidens: Resp: illud, quod in constitutione suppositi superadditur naturæ singulari, non esse Ens aliquod propriè, sed modum Entis: ideoque neq; esse materiam, neque formam, neque compositum, neque ejus accidens.

ART. VII.

Quæ sit causa cur compositionem ex essentia & existentia, item ex essentia & subsistentia, creatis substantiis, non autem DEO *tribuant Philosophi.*

1. SVbstantiæ creatæ singulares tribus modis possunt considerari, ut suprà dictum est. Primò, quatenus habent talem essentiam. Secundò, quatenùs sunt entia actu existentia in mundo. Tertiò, quatenus habent talem existendi modum, seu quatenus sunt supposita. Si primo modo considerentur, habent compositionem ex suæ essentiæ partibus Physicis, & ejusdem gradibus Metaphysicis: e. g. si Socrates consideretur quatenus est homo, Physicè constituitur ex materia & forma sua: item Metaphysicè,

physicè, aut Logicè, ex genere & differentia; h. e. ex animali & rationali. Si singulares substantiæ secundo modo considerentur, duo includunt, videlicet *essentiam* & *existentiam*; hæ autem, saltem secundùm nostrum concipiendi modum, se habent ut potentia & actus, ut suprà explicavi: ideoque cùm ex potentia & actu semper fiat compositum aliquod unum per se, meritò dicimus singulares substantias sic consideratas, esse compositas ex essentia & existentia; h. e. ex natura & existendi actu. Sic Petrus quatenus est homo actu existens in mundo, hæc duo includit, naturam humanam, & existendi actum, includit (inquam) tanquam duo principia ex quibus constituitur.

2. Si singulares substantiæ creatæ tertio modo considerentur, i. e. si considerentur quatenus sunt supposita, non solùm habentia essentiam actu existentem in mundo, sed etiam talem modum existendi, nimirum per se & non in alio; si (inquam) sic considerentur, duo includunt, videlicet essentiam actu existentem, & subsistentiam, seu modum per se existendi, illi essentiæ existenti superadditum: essentia autem seu natura singularis substantiæ creatæ, est potentia respectu subsistentiæ, & subsistentia est ejus actus ei superadditus, eamque perficiens; ideoque ex essentiâ seu naturâ actu existente, & subsistentiâ ei superadditâ, meritò dicimus fi-

eri aliquod unum per se; videlicet ipsum suppositum. Sic Petrus, quatenus est talis persona, includit singularem essentiam, per quam est singulare Ens; & singularem subsistentiam, per quam est persona singularis.

3. Quæret aliquis; quæ sit causa, cur istæ tres compositiones, DEO non attribuantur; cùm essentia, existentia, & subsistentia, seu personalitas, in omnibus personis Trinitatis inveniantur, non minùs quàm in personis humanis & Angelicis: quælibet enim persona Trinitatis suam habet essentiam, & existentiam, sibi cum reliquis personis Trinitatis communem; habet etiam suam propriam subsistentiam, aut personalitatem, per quam à reliquis personis differt. Respondetur, earum compositionum nullam posse DEO attribui, salvâ ejus simplicitate, salvâ item infinitâ perfectione, & dignitate gloriosissimæ illius naturæ. Hoc autem manifestum evadet, si istas compositiones sigillatim, & seorsim consideremus & perpendamus.

4. Primò igitur, compositio essentialis, tum Physica, tum Metaphysica, à DEO removenda est: illa quidem, quia spiritualem naturam evertit; hæc verò, quia DEUS sub nullo genere univoco continetur, ut postea probabitur (DEO favente) in quæstionibus de DEO. Secundò, compositio ex essentia & existentia, à DEO removetur, ob duas rationes: primò, quia

ad

ad omnem compositionem, sive sit realis, sive rationis, requiritur ut unum superaddatur alteri, propter constitutionem alicujus tertii: at existentia, neque revera, neque secundùm nostrum concipiendi modum, est aliquid superadditum essentiæ DEI, sed potius est aliquid in ipsa DEI essentia inclusum, ut declaravi *Art:* 1. Ergo existentia DEI non potest cum ejus essentia concurrere ad constituendum aliquod tertium. Secundò, compositio ex essentia & existentia, tribuitur substantijs creatis, quia earum *esse* ita se habet ut potentia, & existentia ut actus illi superadditus: at essentia DEI non potest appellari potentia, respectu existentiæ divinæ, quia in se includit existentiam, ut dictum est loco jam citato: nulla autem potentia in se includit actum suum, sed ad actum tanquam ad aliquid ulterius & externum dirigitur.

5. De tertia compositione, quæ est suppositorum ex naturâ singulari & subsistentia, major est dubitatio; ea enim videtur DEO tribuenda, quia quælibet persona Trinitatis, hæc duo includit, essentiam divinam, quæ communis est omnibus tribus personis; & particularem suam personalitatem, per quam à reliquis duabus personis distinguitur; Ergò ex his duabus composita est. Si respondeas, personam aliquam ideo non esse compositam ex natura & subsistentia, quia subsistentia est aliquid in ipsa Dei

efsentia inclusum, sicuti iam dictum est de existentia; facilè confutaberis, si enim subsistentia aut personalitas Patris efset de efsentia eius, efset toti Trinitati communis, sicut & ipsa eius efsentia est. At hoc est absurdum: Ergo & illud. De hac controversia meam mentem aliquot afsertionibus proponam.

6. Assert. 1. *Subsistentia, aut personalitas Patris* (idem de Filii, & Sp. Sancti hypostasi dicatur) *non differt ab ejus efsentiâ ullo genere realis diversitatis, neque tanquam res à re, neque tanquam modus rei à re, sed ab ea differt solâ distinctione rationis.* Probatur hæc assert. sic; primò, quicquid est in Deo, est Deus, Ergo nihil est in Deo, quod revera, & à parte rei (ut loquuntur) ab ejus Deitate differt. Secundò, si persona Patris realiter componatur ex ejus essentia, & subsistentia seu personalitate, duo sequentur absurda: primò, Deum Patrem non esse absolutè loquendo & summè simplicem; summa enim simplicitas omnem compositionem tollit, imprimis autem realem: secundò, Deitatem efse alicujus rei partem, omnis autem pars est incompletum aliquid, & minùs perfectum quàm totum illud cujus est pars.

7. Afsert. 2. Deus *non componitur ex natura & subsistentia, tali compositione, qualis cernitur in creatis substantiis.* Hæc afsert: manifestè sequitur, & infertur ex præcedente: si enim

Deus

Deus non componitur realiter ex natura & ſubſiſtentia, non habet talem compoſitionem ex natura & ſubſiſtentia, qualem habent ſubſtantiæ creatæ; nam hæ componuntur ex natura & ſubſiſtentia, tanquam ex duobus principijs re ipſa diſtinctis, & ideo earum compoſitio realis eſt.

8. Aſsert: 3. *Quamvis ſubſiſtentia Patris de ejus eſsentia non ſit, ſed ſecundùm noſtrum concipiendi modum, ſit aliquid ejus eſsentiæ ſuperadditum, non tamen licet dicere, Patris perſonam eſse ex ijs duabus compoſitam compoſitione rationis; imò non concipere debemus iſta duo in Patre, tanquam duas partes eum componentes*: cùm enim concipimus Deitatem tanquam alicujus rei partem, formamus de Deo enormem conceptum, & imperfectionem non exiguam Deo affingimus. Quare laudanda, & imitanda videtur eorum modeſtia, qui piè ſentiunt & profitentur, eſsentiam & perſonalitatem includi in perſona Patris, Filii, & Sp: ſancti, non per modum compſitionis, ſed per modum ineffabilis conjunctionis aut unionis.

ART. VIII.

An hoc posito, quòd omnis perfectio sit de essentia Dei, *sequatur subsistentiam personalem esse de ejus essentia: & an* Deus, *quatenus est communicabilis tribus personis Trinitatis, sit persona, ut statuit* Cajetanus.

1. EX præcedente doctrina, non levis oritur difficultas, de subsistentia seu personalitate: cùm enim statutum sit, omnem perfectionem esse de essentia *Dei*, necessariò sequi videtur subsistentiam, seu personalitatem in ejus essentia includi; ideoque *Deum*, quatenus est communis tribus personis Trinitatis, esse suppositum aut personam: ratio connexionis est; quia subsistentia est perfectio quædam substantialis, eaque non exigua; suppositum enim omne perfectiorem habet modum existendi, quàm natura quæ in supposito existit. Hìc igitur duo discutienda sunt: primò, an subsistentia personalis sit de essentia *Dei*: secundò, an *Deus* quâ *Deus*, sit persona quædam toti Trinitati communis.

2. Vt prior difficultas tollatur, præmissis duabus observationibus, meam sententiam aliquot assertionibus proponam; primò tenendum

dum eſt ſubſiſtentiam tribus modis accipi à Philoſophis, ut ſuprà dictum eſt: 1. enim ea ſubſiſtere dicuntur, quæ non exiſtunt in ſubiecto inhæſionis: 2. ea quæ non ita inſunt, ut ab iis in quibus inſunt, quoad exiſtendi actum pendeant: 3. ea quæ nullo modo alteri ſuppoſito inſunt, aut ineſſe poſſunt. Secundò tenendum eſt, tribus his ſignificationibus huius vocis, addi poſſe quartam, quæ licèt minùs frequens ſit, non minùs tamen propria eſt. Illud enim Ens dici poteſt ſubſiſtere, quod ita exiſtit ut à nulla cauſa procreante, aut conſervante, in ſuo eſſe pendeat: hic modus exiſtendi, *Dei* proprius eſt, nec ulli enti creato communicari poteſt; ideoque proculdubiò perfectiſſimus modus exiſtendi eſt.

3. His poſitis, hæc ſit Aſſert. 1. *Subſiſtentia primo & ſecundo modo accepta, eſt DEO eſſentialis, totique Trinitati communis:* ſicut enim eſſentialiter *Deo* competit actu exiſtere, ita etiam eſt de eſſentia *Dei* ſic exiſtere, ut neque in aliquo ſubiecto exiſtat, neque ab aliquo ſuppoſito in quo eſt, quoad actum exiſtendi pendeat.

4. Secunda Aſſert: *Subſiſtentia tertio modo accepta, etſi quatenus eſt in DEO, re non differat ab eius eſſentia, non tamen verè dici poteſt eſſe de eſſentia DEI:* quicquid enim eſt de eſſentia *Dei*, illud *Deo*, quâ *Deus* eſt, competit.

Si igitur personalitas est de essentia *Dei, Deus* quatenus est *Deus*, est persona, & per cõsequens, omnes tres personæ, quatenus sunt unus verus DEUS, verè dici possunt una persona: quod sanè absurdũ est, & nostrę fidei principiis contrarium.

5. Assert: 3. *Subsistentia quarto modo accepta, est de essentia* DEI, *seu est essentiale ejus attributum*; nam esse primum Ens, à se & non aliunde suum *esse* habens, est ipsissima natura seu essentia DEI.

6. Assert: 4. *Vocabulum hoc* [perfectio] *distinguendum est*; aliæ enim sunt perfectiones, *quarum negatio imperfectionem importat*, ut esse seu existere, vivere, esse Spiritum, esse bonum, esse justum: horum enim opposita, nimirùm non existere, non vivere, &c. manifestæ imperfectiones sunt. Aliæ sunt perfectiones, *quarum negatio nullam imperfectionem importat*: sic sapientissima DEI decreta de creatione & gubernatione rerum, perfectiones sunt, sed eorum negatio nullam imperfectionem importat: quamvis enim DEUS nulla talia decreta habuisset, imò quamvis contraria his decreta habuisset, imperfectior non fuisset: sic ambulare, currere, sedere, loqui, sunt perfectiones hominis; sunt enim actus, omnisque actus est perfectio: at negatio horum actuum nullam imperfectionem involvit; quamvis negatio potentiarum ex quibus oriuntur, imperfectionis notam rei, cui

cui tribuitur, inurat: dico negationem horum actuum nullam imperfectionem involvere, quia homo non est imperfectior, cùm non ambulat, quàm cùm ambulat, aut cùm non loquitur, quàm cùm loquitur.

6. Prioris generis perfectiones omnes sunt de essentia DEI, illique, quâ DEUS est, necessariò conveniunt: at de perfectionibus secundi ordinis, aliter sentiendum est; non enim sunt de essentia DEI, nec illi necessariò conveniunt, quâ DEUS est: v. g. decreta DEI de hominum æterna salute, & morte, etsi re non differant ab ejus essentiâ, non tamen verè dicuntur esse de essentia DEI: si enim hoc esset verum, ex necessitate naturæ DEO inessent, & sic libertas decretorum divinorum tolleretur. Ad posterius genus perfectionum, subsistentiam personalem referrimus; etsi enim ejus negatio, cùm essentiæ finitæ creaturarum tribuitur, imperfectionem involvat; cùm tamen Deitati, seu naturæ divinæ attribuitur, nulla imperfectionis labe eam aspergit: ratio imparitatis est hæc; essentia divina in se includit modum quendam existendi, longè perfectiorem subsistentiâ personali, nimirùm modum existendi absque dependentia in essendo, ab ulla causa procreante, aut conservante: dico hunc modum existendi esse perfectiorem subsistentiâ personali, quia in eo posita est perfectio primi entis; & ob id creaturis communicari

communicari nequit: subsistentia verò persona-
lis & hominibus, & Angelis communicatu[r]
Contrà verò, essentia finita creaturarum in s[e]
neque existendi actum includit, neque ullu[m]
existendi modum personalitate perfectiorem
ideoque ea imperfecta est, ob defectum pe[r-]
sonalitatis, cùm Deitas nullo modo imperfec[ta]
sit, ob carentiam talis subsistentiæ.

8. *Franciscus Suarez, lib. 3. de Trinit. ca[p.]*
10. aliam distinctionem *perfectionis* affert, se[d]
magis obscuram, & difficilem, ideoque eam h[ic]
non proponam: illud autem diligenter notan-
dum est, quod isti distinctioni addit, videlic[et]
divinitatem, præcisis relationibus seu subsisten-
tijs personalibus, non includere formalit[er]
perfectiones earum: includere tamen illas emi-
nenter, tum quia hoc necessarium est ad infini-
tatem illius entis; tum quia ipsa Deitas est ra-
dix, & fundamentum omnium illarum perfe-
ctionum.

9. Posterior quæstio facilè solvitur, subla[ta]
priori difficultate: cùm enim DEO, ut est com-
munis tribus personis, ea subsistentia non con-
veniat, quæ suppositorum est propria; intrepid[e]
dicendum est, DEUM sic consideratum non es[se]
personam. At (inquit *Cajetanus*) DEUS quate-
nus est communis tribus personis, etsi non s[it]
persona strictè & ἀκριβῶς loquendo, potest ta-
men dici persona incompleta. Respondeo cu[m]
Fonsec[a]

Fonsecâ, in rebus divinis non uſurpandas eſſe novas, & inuſitatas locutiones, & ab omni Patrum conſuetudine abhorrentes: præſertim cùm quis decipi poſſit tali loquendi modo, & exiſtimare tres perſonas eſſe unam perſonam, ut ſuppoſitum.

ART. IX.

An DEVS, ut eſt communis tribus perſonis, ſit ſingularis ſubſtantia: & an tres perſonæ Trinitatis, ſint tres ſingulares ſubſtantiæ.

1. SVbſtantia apud Latinos à ſubſiſtendo (ut volunt nonnulli,) & à ſubſtando accidentibus (ut volunt alij) dicta eſt: juxta poſteriorem Etymologiam, DEUS Opt. Max. non eſt ſubſtantia, ſed ſubſtantiarum omnium principium, & cauſa: at juxta priorem, veriſſimè & proprijſſimè eſt ſubſtantia; non quidem univerſalis, ſed ſingularis, & individua: ſubſtantiæ enim ſecundæ indigent primis, ut in ijs exiſtant; at DEUS etiam quâ communis eſt tribus perſonis, nullâ re indiget, in qua exiſtat. Sed objiciet aliquis: DEVS, ut eſt communis tribus perſonis Trinitatis, eſt prædicabilis de pluribus; Ergo eſt univerſalis, & ſecunda ſubſtantia. Reſpond. definitionem univerſalis,

universalis, sic concipiendam esse; *universale es id quod prædicari potest de ijs, quæ sunt plura secundùm ipsum nomen universalis:* sic homo prædicatur de ijs quæ sunt plura secundùm nomen hominis, i. e. de pluribus hominibus: at DEUS prædicatur quidem de pluribus personis, non tamen dici potest prædicari de pluribns secundùm nomen DEI, i. e. de pluribus DIIS. Alij dicunt illud esse universale, *quod prædicari potest de pluribus, in quibus dividitur, & multiplicatur*: sed eodem res redit.

2. Secundò ob. nulla prima seu singularis substantia sub se continet alias primas, seu singulares substantias: at DEVS sub se continet tres personas; quælibet autem persona est singularis substantia. Resp: nulla singularis substantia, sub se continet alias singulares substantias numero h. e. differentiis individualibus distinctas, potest tamen una singularis substantia sub se continere plures personas unam numero essentiam habentes, & solis existendi modis distinctas.

3. Altera quæstio, in titulo proposita, est an tres personæ Trinitatis sint tres singulares substantiæ? Hujus quæstjonis difficultas in hoc est posita; quòd Orthodoxi Patres statuant filium esse Patri ὁμοούσιον, h. e. ut Ecclesia latina vertit, consubstantialem, sive unius & eiusdem substantiæ: ut meritò *Hieronymus* in Epistola ad *Damasum* dixerit, *quis audeat ore sacrilego tres*

tres substantias in DEO concedere? Contrà verò, cùm persona sit substantia singularis, tot videntur esse singulares substantiæ in Deitate, quot sunt in eâ personæ.

4. Huius quæstionis determinatio duabus assertionibus comprehendi potest. Primò, novæ & insolitæ locutiones in mysteriis fidei non sunt usurpandæ: vitandi enim sunt omnes modi loquendi, qui Hæreticis vel in speciem favere videntur. Qui igitur de tribus personis adorandæ Trinitatis loquuntur, ii uti non debent supradicto loquendi modo, dicentes eas esse tres substantias; ne favere videantur *Arianis, Macedonianis, Valentino Gentili, & ejus sectatoribus*. Secundò, nullo modo admitti potest illa locutio, sed reiicienda est tanquam apertè falsa, & *Tritheitica:* si enim tres personæ sint tres substantiæ; vel sunt tres substantiæ finitæ, vel sunt tres substantiæ infinitæ: non sunt tres substantiæ finitæ, seu creatæ, ut patet: at neque sunt tres substantiæ infinitæ, quia non sunt tres DII.

5. Consequentia non est valida argumenti allati in contrarium: dabo enim similem consequentiam, quæ planè vitiosa & inepta est, omnium iudicio: ut si hoc modo argumentetur aliquis; Petrus stans, Petrus sedens, & omne aliud eiusmodi aggregatum, est substantia singularis accidente quodam vestita; Ergo quot sunt talia

talia aggregata, tot sunt singulares substanti accidentibus vestitæ. Si (inquam) aliquis si argumentetur, vitiosa erit illatio; quia Petru stans, & Petrus sedens sunt duo talia aggregata at non sunt duæ singulares substantiæ, sed un numero & individua substantia. Quæret ali quis: quid ex antecedente isto, *persona est singu laris substantia*, rectè & legitimè possit colli gi. Respondetur hanc esse iustam, & licitan consequentiam; persona est singularis substan tia, Ergo quot sunt personæ, tot sunt ea quibu singulis competit esse singularem substantian

A R T. X.

An CHRISTVS, quatenus homo, sit pe sona: item an CHRISTVS, quaten homo, sit ubique.

1. AFfirmativam quæstionis partem pr bare videntur hæc argumenta. 1. Sic omnes singulares Boves, Equi, Leones, & sunt supposita irrationalia; ita etiam omn singulares homines sunt supposita rationalia, f personæ: Ergo CHRISTUS, *quâ est sing laris homo*, est persona. 2. Omnis singula substantia completa, & concreto nomine sign ficata, est suppositum, ut docent omnes Me physi

physici; at CHRISTUS, *quatenus est singularis homo*, est talis: ergo est suppositum: omne autem suppositum rationale est persona. 3. Homo singularis differt à singulari sua essentia, ut suppositum à natura in supposito existente; ergo CHRISTUS, *quatenus est homo singularis*, est suppositum, & proinde persona.

2. Deinde si CHRISTUS, *quatenus est homo*, sit persona, ut jam probatum est, vel est persona immensa, & ubique existens, vel est persona finita, & certo loco comprehensa: posterius admitti non potest, quia sic in CHRISTO duæ essent personæ, una finita, altera infinita; ergo dicendum est prius, videlicet CHRISTUM, *quatenus est homo*, esse personam immensam, in omni loco, & extra omnem locum existentem: & proinde non solùm tendum est, illam propositionem, CHRISTUS *homo est ubique*, esse veram; sed etiam illam, CHRISTVS *quatenus homo, est ubique*.

3. Vt huic quæstioni satisfiat, dico primò, ambiguam, & proinde distinguendam esse illam propositionem, CHRISTVS, *quatenus est hic homo, est persona*; nam ut loquitur *Suarez, in tertiam partem D. Thomæ, Tom.* 1. *quæst.* 16. *art.* 11. illa particula *quatenus*, vel *reduplicat suppositum*, vel *reduplicat naturam*: i.e. vel hic est ejus sensus; CHRISTVS

ratione naturæ humanæ ab eo assumptæ est perso-na; & sic propositio est apertè falsa, nam CHRISTVS neque habet à sua humanitate quòd sit persona simpliciter, neque ab ea habet novam aliquam subsistentiam, aut personalitatem; sic enim in eo duplex esset hypostasis neque verum est dicere humanitatem ab eo assumptam, suam propriam subsistentiam, aut personalitatem habere, quia ea alteri inexistit & non subsistit: Idcirco negandum est CHRISTVM ratione naturæ suæ humanæ esse personam: vel hic est ejus sensus; CHRSTVS *quatenus est suppositum humanam naturam in-cludens, est persona*; & sic propositio est verissima, ut probant tria illa argumenta in limine articuli posita; illud enim suppositum, in quo est humanitas, est persona.

Alii breviùs respondent, CHRISTVM quatenus est hic homo, duo includere, videlicet *subsistentiam divinam, & naturam huma-nam*; & dicunt CHRISTVM, *quatenus est homo*, esse personam respectu subsistentiæ divinæ, quam materialiter includit, non verò respectu naturæ humanæ assumptæ, quam magis formaliter & directè importat illa vox, *hic homo.*

5. Dico secundò, illum modum loquendi CHRISTVS, *quatenus homo est, est persona* fugiendum esset: 1. Quia *Nestoriano* dogma-

t

ti,quo duæ personæ CHRISTO tribuuntur, favere videtur. 2. Quia reduplicatio proprie accepta importat propriam rationem, vel causam cur attributum insit subjecto: certum autem est rationem, secundùm quam personalitas CHRISTO competit, non esse in natura humana, & proinde CHRISTVM non satis commodè dici personam, quatenus est hic homo. 3. Quia Theologi, dum disserunt de CHRISTO, & utuntur illis reduplicationibus, *quatenus* DEUS, *quatenus homo*, aut *quatenus hic homo*, non respiciunt CHRISTI subsistentiam personalem, sed naturam: designant enim naturam, secundùm quam hæc, vel illa attributa, CHRISTO conveniunt: at personalitas non competit CHRISTO, secundùm naturam humanam, ideoque insolens est illa locutio, CHRISTVS, *quatenus est hic homo, est persona*.

6 Quod ad alteram partem argumenti attinet, respondendum est ut suprà, CHRISTUM, *quatenus est hic homo*, duo includere, videlicet subsistentiam divinam, & naturam humanam ei superadditam: respectu subsistentiæ divinæ, quam materiali quadam ratione includit, dici potest CHRISTUS, *quatenus est hic homo*, esse persona immensa, & nullo loco definita: respectu naturæ humanæ quam magis formaliter, & directè importat illa vox, *hic homo*, rectè negatur CHRISTUM, quatenus est hic homo, esse personam immensam, & ubiq; existentem; idq;

quia ejus natura humana habet suum particulare *ubi*, & certo loco comprehenditur.

7 Cæterùm licèt illa propositio aliquo sensu vera sit, ut jam dictum est; quia tamen *Ubiquitariorum* errorem redolet, quia item sensus quem verba istius propositionis evidentiùs præ se ferunt, est absurdus, videlicet *quòd CHRISTUS ratione naturæ humanæ sit immensus; seu quòd ejus humanitas immensa sit*; ideo rejicienda est, & sedulò cavenda.

ART. XI.

An Ubiquitariorum *argumenta ab unione personali petita sint valida.*

1 PRIMA objectio eorum, qui humanæ CHRISTI naturæ, immensitatem quandam affingunt, sic proponi solet; *Quicquid personaliter conjunctũ est cum toto λόγῳ, illud existit ubicunque existit ὁ λόγος: at natura humana* CHRISTI *est talis: Ergo.* Respondetur, propositionem esse apertè falsam: nam ex personali unione duarum naturarum in CHRISTO, non non magis sequitur, humanitatem esse ubicunq; est Deitas, quàm ex unione substantiali animæ nostræ cum materia capitis, sequitur capitis materiam esse ubicunq; est anima, h. e. esse in pede

pede, quia anima eſt in pede: dico eam eſſe ſubſtantialiter conjunctam toti animæ, quia tota anima eſt in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte. Si igitur benè & acutè argumentantur *Ubiquiſtæ*, cùm talem ſyllogiſmum exſtruunt, bona & efficax erit hæc argumentatio; *Quod ſubſtantialiter eſt conjunctum toti animæ, illud exiſtit ubicunq; exiſtit anima: at materia capitis eſt ſubſtantialiter conjuncta toti animæ: Ergo eſt ubicunq; eſt anima*: anima autem eſt in materia pedis: Ergo etiam materia capitis eſt in materia pedis.

2 Secunda ob. *Unio duarum naturarum in* CHRISTO *facta eſt, ἀδιαιρέτως, καὶ ἀδιαστάτως: Ergo non exiſtit earum una, niſi ubi exiſtit altera: i.e. in omnibus locis coëxiſtunt.* Reſpond. adverbia *inſeparabiliter* & *indiſtanter*; cùm adhibentur ad explicandum modum, quo uniuntur duæ naturæ in perſonâ τοῦ λόγου, duplicem uſum habere: primò enim adhibentur, ad refellendū *Neſtorii* errorem; qui has naturas non tantùm diſtinxit, ſed diviſit & ſeparavit, utriq; naturæ ſuam propriam hypoſtaſin affingens; ideoque illas non conjunxit in unam hypoſtaſin. Secundò ut ſciamus iſtam unionem eſſe indiſſolubilem, & has naturas, poſtquam ſemel conjunctæ ſunt, nunquam disjungi aut ſeparari poſſe. Negamus igitur iſtam conſequentiam, *humana & divina natura, indiſſolubiliter, & inſeparabiliter,*

in una persona conjunctæ sunt: Ergo ubicunque existit earum una, ibi etiam existit altera; ratio est, quia per distinctionem localis præsentiæ duarum naturarum, earum unio non dissolvitur, sed potius naturarum veritas asseritur, & confusio tollitur.

3 Instabit aliquis primò: *Si istarum naturarum una ibi existit, ubi non existit altera, tum earum una, ab altera separatur: at verum est prius: Ergo etiam posterius.* Resp. Negando connexionem: anima enim humana, quæ tota est in materia capitis, est etiam tota in aliis membris, in quibus materia capitis non existit; at unio animæ cum materia capitis, hoc pacto non dissolvitur: nam, ut omnes nôrunt, anima non nisi per mortem hominis, divellitur & separatur à capite, & reliquis membris. Secundò inst. *Anima, quæ tota existit in materia capitis, & tota extra eam, non unitur capiti, unione adæquatâ, & completâ; sed ei unitur, tanquam materiæ partiali & incompletæ: contrà vero unione adæquatâ, & completâ, unitur toti corpori, quia anima ita est tota in toto corpore, ut nullo modo sit extra illud: Ergo, cùm ex sententia* Calvinistarum, *tota Deitas existat in humanitate, & etiam tota extra eam, unio τοῦ λόγου cum humanitate, non erit adæquata, & completa.* Respond. Imparem esse rationem: unio enim animæ cum materia capitis, dicitur incompleta, quia non est unio *totius*

cum

cum toto: i. e. totius formæ cum tota materia, sed cum ejus parte: at unio τȣ λόγȣ cum humana natura, est totius cum toto: i. e. totius Deitatis CHRISTI, cum tota ejus humanitate in una hypostasi. Vera igitur ratio cur unio animæ cum materia capitis, sit inadæquata, non est quòd anima existat extra materiam capitis, sed quòd non sit unio totius cum toto: i. e. integræ formæ cum integra materia. Quamobrem non est, quòd *Ubiquitarii* nobis objciant, nos personā CHRISTI solvere, naturas ipsius divellere, & inadæquatam conjunctionem naturarum ei affingere: sed contrà est quòd nos doleamus, & miremur, tam elumbia argumenta, tam pueriles ineptias, viris ab eruditione claris placere, & imponere potuisse.

4 Tert: ob. *Secunda persona Trinitatis, postquam humanam naturam assumpsit, semper & ubiq; est* DEUS INCARNATUS: *Ergo nusquam est* EXCARNATUS, ut insolenter loquitur *Philippus Nicolai*. Resp. Illud argumentum, nihil concludere contra nos, & proinde totum admitti posse: cùm enim incarnatio DEI posita sit, in humanæ naturæ assumptione, ejusq; conjunctione hypostatica cum divina, necesse est excarnationem (ut cum *Philippo Nicolai* loquar) significare humanæ naturæ depositionem, desertionem, & unionis jam factæ dissolutionē: absit autem dicamus, beatissimum λόγον, carnem,

quam in utero Virginis assumpsit, alicubi deponere, exuere, aut è suâ hypostasi exterminare. Instabit aliquis primò; si λόγος existit extra carnem, λόγος est alicubi excarnatus: at verum est prius, ex vestra sententia. Ergo etiam posterius admittere tenemini. Resp. Negando illam cōnexionem; sicut enim tota anima humana existit extra materiam capitis, salvâ ejus unione cum materiâ capitis, ita etiam totus λόγος existit & in carne, & extra carnem, salvâ sua personali unione cum natura humana; & proinde τὸ *esse extra carnem* non necessariò infert *excarnationem*, seu unionis istius personalis dissolutionē. *Matthias Martinus* acutissimus Theologus, ad hujusmodi argumentum à *Balthasare Mentzero* propositum respondens, dicit voculam *extra* esse ambiguam; & aliàs idem valere quod *ultra*, h.e. negare rei unius inclusionem in alia re: aliàs autem, importare separationem, & negare unionem; priore modo dicit λόγον existere extra carnem à se assumptam, non verò posteriore modo.

5 Instabit aliquis secundò: Si λόγος, *priori modo est extra humanitatem*, λόγος *alicubi non erit homo: at* λόγος *nusquam non est homo: Ergo nusquam est extra humanitatem:* probatur assumptio: λόγος semper & ubique est homo, nam semper & ubique est θεάνθρωπος. Resp. Quamvis *Sanctus Thomas*, & cum eo ferè omnes

Scholastici

Scholastici Theologi, putent illam propositionem, *λόγος ubiq; est homo*, simpliciter esse falsam, puto tamen distinctionem esse adhibendam: vel enim hic est ejus sensus, *λόγος ubiq; est persona, humanam naturam sibi unitam habens*: vel hic est ejus sensus, λόγος est persona habens naturam humanam, *ubiq; sibi unitam, ideoq; ubique sibi localiter præsentem.* In priori sensu propositio est vera, & à nobis admittitur, quia nostræ sententiæ non contradicit: in posteriori verò, planè falsa est, & proinde à nobis nunquam admittetur. Inter hos duos sensus istius propositionis, ingens esse discrimen, ex his exemplis liquet: *Maritus ubiq; , seu ubicunq; existit, est vir uxorem habens*, est propositio vera: at hæc, *maritus est vir, ubiq; , seu in omnibus locis uxorem habens*, est propositio falsa: Similiter hæc, *Dominus ubiq; est vir, servum habens*, propositio est vera: hæc verò, *Dominus est vir, ubiq; servum habens*, falsa est.

6 Instabit aliquis tertiò: Si λόγος *non habet naturam humanam ubiq; sibi unitam & localiter coëxistentem, totus* CHRISTUS *non est ubique, sed una tantùm eius natura, videlicet Deitas: at absurdum est posterius: Ergo etiam prius.* Resp: Negando connexionem propositionis: nam ex antecedente istius connexæ propositionis, bene sequitur *totum* CHRISTI, i.e. omnes partes CHRISTI, non esse ubique; non verò

bene sequitur *totum* CHRISTUM non esse ubique. Hanc distinctionem cur repudiet D. *Jacobus Andreæ*, & cum eo reliqui *Ubiquitarii*, magnopere demiror: *Totus enim* CHRISTUS est homo, sed ton *totum* CHRISTI; *totus* CHRISTUS est passus, mortuus, & resurrexit; sed non *totum* CHRISTI: i.e. utraq; ejus natura.

7 Instabit aliquis quartò: CHRISTUS *non est totus, sine humanitate: Ergo si totus* CHRISTUS *est ubiq;, humanitas* CHRISTI *est ubiq;*. Resp. Negando sequelam; istius enim argumenti consequentia, est planè ridicula, & refutatione indigna, ut patet ex his exemplis, quæ similem consequentiam continent: *Totus* CHRISTUS *non est sine Deitate*: *Ergo si totus* CHRISTUS *est passus & mortuus*, *Deitas etiam passa est, & mortua:* Item, CHRISTUS *non est totus, sine pede suo: Ergo si totus* CHRISTUS *est homo, pes* CHRISTI *est homo*.

ART. XII.

An subsistentia personalis τοῦ λόγου, sit naturæ eius humanæ communicata: Et an rectè loquantur, qui dicunt, humanitatem CHRISTI *subsistere ubiq;, per subsistentiam τοῦ λόγου; Item existere ubiq;, secundùm* esse *suum personale.*

1 EX eo quod dici solet hypostasin, aut subsistentiam τοῦ λόγου, communicatam esse carni

carni CHRISTI, duo consectaria ducuntur: primò enim *Vbiquitarii* inde colligunt, omnipræsentiam, imò & proprietates omnes τοῦ λόγου, esse humanæ naturæ communicatas; ratio consequentiæ est, quia hypostasis τοῦ λόγου, non differt realiter ab ejus essentia, ideoque nec à proprietatibus ejus essentialibus: *Si igitur verum est hypostasin τοῦ λόγου, esse carni communicatam, etiã proprietates eius, eodem modo ei communicatas esse fatendum est*. Secundò, nonnulli etiam ex nostris Theologis, qui putant CHRISTI carnem posse dici ubiq; subsistere, per subsistentiam τοῦ λόγου, licèt in uno solo existat, ex eodem fundamento, sic ratiocinantur. *Humana natura* CHRISTI *communicata est subsistentia* τοῦ λόγου; *cùm igitur* τοῦ λόγου *subsistentia infinita sit, & nullius loci ambitu includatur, caro* CHRISTI, *per eam subsistentiam sibi communicatam, dici potest ubiq; subsistere:* hoc posterius argumentum periculosius est præcedente, quia tantopere placet quibusdam Orthodoxis Theologis, ut profiteantur nos in hac controversia de locali præsentia carnis CHRISTI, λογομαχεῖν, & non nisi verbali dissidio, ab *Vbiquitariis* discrepare; quod an verum sit, judicent illi qui historiam *colloquii Mompelgartensis* & *Bezæ* ac *Iacobi Andreæ* Polemica scripta super hac materiâ diligentiùs considerârunt.

2 Vt igitur duo illa argumenta perspicuè diluantur

diluantur, distinguendum est verbum *communicandi*, & docendum quo sensu CHRISTI subsistentia sit λόγῳ communicata: tenendum igitur est, aliquid tribus modis dici alteri communicari. Primò, *& inhæsivè & denominativè*, quo modo odor pomi communicatur manui: nam & odor ille, saltem idem specie, inest manui, & denominat manum, i.e. verè prædicatur de manu. Secundò, communicatur aliquid *denominativè, sed non inhæsivè*: quo pacto Reges & Imperatores communicant imperii dignitatem uxoribus suis, illæ enim denominantur Imperatrices, & reginæ, non quòd in se habeant potestatem, aut authoritatem imperialem, sed quòd earum mariti istam authoritatem habeant. Tertiò, communicatur aliquid alteri, neque *inhæsivè*, neque *denominativè*, sed vel *effectivè*, quo modo DEUS dicitur communicare seipsum creatis entibus; illa enim dicuntur entia & bona, participatione primi entis, & primi boni, ut loquitur *Zanchius*; vel *sustentativè*, quo modo accidentibus suis communicatur subjectum, ea videlicet sustentando, & recipiendo in se: vel *aliquo alio simili modo*. Dico hæc neque communicari *denominativè*, neq; *inhæsivè*, quia DEUS neque existit in creaturis tanquam forma essentialis, aut accidentalis in suo subjecto: neque de iis prædicatur, prædicatione verâ & affirmativâ; subjectum etiam neq; inest accidentibus suis,

neque

neque ea denominat, ſed contrà ab iis denominatur.

3 Hypoſtaſis ſeu ſubſiſtentia τῦ λόγυ, tertio hoc modo communicatur naturæ ejus humanæ: h.e. neq; communicatur ei *inhæſivè*, neq; *denominativè*, ſed *ſuſtentativè* tantùm. Prior pars hujus aſſertionis ſic declaratur: Humana natura CHRISTI (ut benè notat *Martinius* contra *Mentzerum*) omnis propriæ perſonalis ſubſiſtentiæ expers eſt, & nullo modo ſubſiſtit: h. e. *neq́; per ſe, neq́; per accidens*; ſive, ut planiùs loquar, *neq́; naturâ ſuâ, neq́; ex unione*. Ergo ſubſiſtentia τῦ λόγυ, neq; *inhæſivè*, neq; *denominativè* ei communicata eſt: Probatur antecedens: Si humanitas CHRISTI aliquo modo ſubſiſtit, aliquo modo eſt ſuppoſitum aut perſona, & proinde aliquo ſenſu verum erit CHRISTVM aſſumpſiſſe ſuppoſitum aut perſonam: at abſurdũ eſt poſterius: Ergo etiam prius. Probatur connexum, quia ſuppoſitum & ſubſiſtentia reciprocantur, adeo ut omne ſuppoſitum habeat ſubſiſtentiam, & omne ſubſiſtentiam habens ſit ſuppoſitum. Dicet aliquis: Ergo caro CHRISTI planè deſtituitur perſonalitate. Reſpondetur, eam non deſtitui perſonalitate, hoc ſenſu, quaſi non ſit perſonæ alicui unita, eſt enim unita perſonæ τῦ λόγυ; ſed quòd ſubſiſtentia propriè, & formaliter ei neq; inſit, neque attribui poſſit.

4 Idem etiam ſic demonſtrari poteſt: Si humana

mana natura CHRISTI ſubſiſtit, vel per ſe ſubſiſtit, id eſt, ex ſe ſubsiſtentiam habet, vel ſubſiſtit quatenus exiſtit in perſona τοῦ λόγου: prius à nullo admittetur: at neq; poſterius manifeſtâ abſurditate caret; quod sic probatur: Caro CHRISTI, quatenus exiſtit in perſona τοῦ λόγου habet modum quendam exiſtendi ſubsiſtentiæ contrarium, Ergo non ſubsiſtit. Probatur antecedens: *Eſse in alio ſuppoſito, & ſubſiſtere*, ſeu eſſe per ſe, & extra omne aliud ſuppositum, ſunt duo oppositi modi exiſtendi, at caro CHRISTI, quatenus exiſtit in perſona τοῦ λόγου, habet priorem modum exiſtendi. i. e. exiſtit in ſupposito: Ergo non poteſt habere poſteriorem, qui ei è diametro opponitur.

5 Poſterior pars noſtræ aſſertionis sic declaratur: ὁ λόγος naturam noſtram, ad ſuam hypoſtaſin gratiosè recepit & aſſumpsit, ita ut ejus hypoſtasis carnem sibi intimè præſentem habeat, eamque sibi perſonaliter unitam geſtet; contrà verò caro in illa hypoſtasi hæreat, & ſuſtentetur. Ex quo fit, ut CHRISTI hypoſtasis, ſeu perſonalis ſubsiſtentia, rectè dicatur communicata humanæ naturæ *ſuſtentativè*.

6 Ex hac diſtinctione communicationis liquet, quid reſpondendum sit ad utrumque argumentum, in limine hujus articuli propositum: cùm enim hypoſtasis CHRISTI neq; *inhæſivè*, neq; *denominativè* communicata sit humanitati

ti ipsius; evidens eſt *Vbiquitarios*, ex communicatione hypoſtaſeos τȣ λόγȣ, non poſſe colligere, proprietates ejus eſſentiales communicatas eſſe aſſumptæ carni, aut *inhæſivè*, aut *denominativè*, & proinde negandas eſſe omnes illas illationes, quibus ex eo fundamento concludunt carnem CHRISTI eſſe omniſcientem, omnipræſentem, omnipotentem, &c. Similiter cùm falſæ ſint omnes illæ enuntiationes, quibus ſubſiſtere aut *eſse* aliquod perſonale carni CHRISTI tribuitur, quia viz. nullam habet ſubſiſtentiam ſibi convenientem, nullumque *eſſe* perſonale, ſed modum quendam exiſtendi iis contrarium, conſequens eſt CHRISTI humanitatem, neque poſſe dici ſubſiſtere ubique, per ſubſiſtentiam τȣ λόγȣ, neque exiſtere ubiq; ſecundùm *eſſe* ſuum perſonale. Dicet aliquis; natura humana CHRISTI conjuncta eſt cum perſonâ τȣ λόγȣ, quæ omnipræſens eſt, & omnipotens: Ergo natura humana dici poteſt omnipræſens, & omnipotens *perſonaliter*. Reſp. Si iſta conſequentia admittatur, pari ratione admittendæ etiam ſunt hæ conſequentiæ: *Humana natura CHRISTI unita eſt cum perſona infinita, & æterna: Ergo ipſa eſt infinita & æterna perſonalitèr, ſeu ſecundùm ſuum* eſſe *perſonale:* Item, *eſt conjuncta cũ ea perſona, quæ DEVS eſt & Creator, ac Redemptor Mundi: Ergo hæc ei conveniunt perſonaliter.*

7 Quæret

7 Quæret hic aliquis, an quemadmodum actus subsistendi, ita etiam actus existendi, à CHRISTI carne removendus sit. Resp. Nequaquam: caro enim CHRISTI, licèt non subsistat, revera tamen habet propriam existentiam, distinctam ab existentia τοῦ λόγου, sed ab ea dependentem. Dico eam habere existentiam, distinctam ab existentia τοῦ λόγου, quia omne Ens creatum habet & essentiam, & existentiam distinctam ab essentia & existentia creatoris. Dico eam habere existentiam pendentem ab existentia τοῦ λόγου, quia per se, & extra personam τοῦ λόγου existere non potest.

FINIS.

EXERCITATIO SECVNDA, DE

Origine Animæ, & propagatione Peccati.

IN QVA

communis ſententia explicatur, *ac defenditur.*

&

Omnes modi, quibus alii animarum traductionem, & Peccati propagationem *explicant, confutantur.*

REVERENDO CLARISSIMO, ET AMPLISSIMO

DOMINO,

DN. ALEXANDRO GLADSTONIO, ACADEMIÆ RECTORI MAGNIFICO, ARCHIDIACONO

ANDREAPOLITANO,

Et Pastori nostro Dignissimo;

VIRO

Acri ingenio, judicio ingenti, & eximiâ morum indole conspicuo;

Cui

QVòd Reip: literariæ commodis tantoperè studuerit, & illius negotia tantâ fide procurârit, Alma Mater Academia *multùm se debere fatetur;*

 Hanc

Hanc
Secundam dissertationem, amantis & observantis animi pignus, reverenter consecrat, & dicat,

Magnificentiæ ejus
observantissimus

R. Baronius,

PHILOSOPHIÆ

PROFESSOR.

INDEX

INDEX ARTICULORUM SECUNDAE EXERCITATIONIS.

8. *Proponuntur & solvuntur aliquot quæstiones de propagatione* peccati originalis.

9. *Diluuntur leviora argumenta, quæ afferri solent contra creationem, & infusionem animæ.*

10. *An possit reddi commodior aliqua, aut expeditior ratio traductionis concupiscentiæ, seu propensionis ad malum, quam diximus esse tertiam partem* peccati originalis.

11. *Considerantur duæ aliæ sententiæ de traductione peccati.*

12. *Ostenditur, eos qui animarum creationem impugnant, multùm inter se dissentire; & confutantur tres primæ eorum sententiæ de origine animæ.*

13. *Refellitur quarta sententia, quæ est* Balthasaris Meisneri.

14. *Confutatur quinta sententia, quæ est* Timothei Brighti *Cantabrigiensis.*

15. *Confutatas iam esse omnes Adversariorum sententias de Traduce: item neminem ex isto numero, posse tutiùs aut faciliùs explicare peccati propagationem, quàm nos, qui animarum creationem defendimus.*

EXER-

EXERCITATIO SECUNDA.

De origine animæ, & propagatione peccati.

ART. I.

De formarum materialium, & immaterialium diversitate.

T Decisio hujus quæstionis, *De origine animæ*, faciliùs intelligatur, quædam præmittam de formarum diversitate, deque varia causalitate, & potentia materiæ, respectu formarum, quæ in eam introducuntur, aut ex ea educuntur.

2. Primò igitur tenendum eſt, tria eſſe genera effectorum, quæ propter certum aliquem finem, non verò temerè aut fortuitò producuntur: nam eorum alia omnium quatuor cauſarum, alia trium, alia duarum tantùm concurſu producuntur. Omnium quatuor cauſarum concurſu producuntur ſubſtantiæ corporeæ, quæ non poſſunt habere *eſſe* aliquod reale in mundo, niſi duæ cauſæ internæ, viz: materia & forma, duæ item externæ, i. e. efficiens & finis concurrant, ad tribuendum ijs exiſtendi actum. Trium cauſarum concurſu, videlicet efficientis, materiæ, & finis, producuntur omnes formæ accidentales ſeu accidentia, omnes item formæ ſubſtantiales, ſolâ animâ rationali exceptâ: duarum cauſarum concurſu, videlicet efficientis, & finis, producuntur Angeli, & animæ humanæ: Angeli enim neque ex materia & forma conſtant, neque in materia exiſtunt; ideoque duas tantùm habere poſſunt cauſas, videlicet efficientem & finem. Animæ verò humanæ, licèt in materia exiſtant, non tamen ex materia & forma conſtant, neque producuntur vi materiæ, in qua exiſtunt: cùm enim ſint ſpiritus, nullius materiæ vi produci poſſunt, ut mox probabitur, ſed à DEO ex nihilo creantur, & in materiam inducuntur, propter optimum finem, videlicet DEI gloriam, & ipſorum hominum ſalutem æternam.

3. Dixi formas accidentales, ut albedinem,

nigredinem,

nigredinem, &c. trium causarum concursu produci, quia ut albedo habeat *esse reale* in mundo, 1. oportet finem aliquem, seu propositum, excitare, & allicere efficientem ad agendum: 2. Oportet efficientem adhibere suam vim, seu concursum activum: 3. Oportet *materiam in qua*, seu subjectum albedinis, concurrere, & cooperari concursu passivo, ad tribuendum illud *esse* albedini: hoc autem præstat, recipiendo actionem causæ efficientis & producentis albedinem, item recipiendo ipsam albedinem, eamque sustentando. Ex trium harum causarum concursu, pendet albedinis aliorumque accidentium existentia, præcipuè verò à materia, in qua recipiuntur, quæque concursu passivo producit & sustentat ipsorum *esse:* idque quia ex efficiente, & fine, pendent tantùm quoad *fieri*, ex materia autem seu subjecto pendent, & quoad *fieri*, & quoad *esse:* nam neque possunt fieri sine concursu materiæ in qua existunt, neque possunt in existendi actu perseverare, illâ materiâ sublatâ: at efficiente & finali causâ sublatis, potest accidens jam productum, in existendi actu perseverare, ut liquet ex infinitis penè exemplis.

4. Dixi omnes formas substantiales, animâ humanâ exceptâ, etiam trium causarum concursu produci: quia ut forma lapidis v. g. actu existat, 1. oportet finem aliquem motione

metaphoricâ movere efficientem, 2.necesse est efficientē activâ suâ virtute disponere materiam lapidis, ad recipiendam illam formam substantialem. 3. Oportet materiam, in genere causæ subjectivæ, concurrere ad producendam, & sustentandam illam formam, idq; quia illa forma pendet à materia, quoad *fieri*, *esse*, & *operari*; h.e. neq; potest fieri, neque esse, neq; operari, sine materia in qua existit: ista autem dependentia formarum substantialium à materia, manifestè arguit materiam esse formarum in ea existentium causam, non quidem *activam*, sed *passivam*, & *subiectivam*, ut vocant: omnis enim dependentia alicujus ab aliquo, tanquam à priori, in *fieri*, & *esse*, est evidens causalitatis indicium: at longè aliter se habet anima humana; ea enim post mortem hominis & existit, & operatur extra materiam. Ergo à materia non pendet quoad *esse*, & *operari*: at neque ab eâ pendet quoad *fieri*; idque quia materia non potest vi aliquâ, aut concursu causali tribuere *esse* spirituali substantiæ, qualis est anima rationalis, ut mox probabitur, & proinde nullo modo est ejus causa. Hinc consequitur, animam esse ex earum rerum numero, quæ duarum tantùm causarum concursu producuntur, efficientis videlicet & finis: patet item animam rectè appellari formam *immaterialem*, seu *independentem* à materia, cùm è contrario omnes aliæ formæ, tum sub-

stantiales,

ſtantiales, tum accidentales, vocentur formæ *materiales*, & à materia *pendentes*. v. c. Forma ignis, ſicut exiſtere nequit extra ſuam materiam, ita etiam ſine ea non poteſt calefacere, & comburere. Forma bruti, ſicut exiſtere nequit ſine materia ſua, i. e. corpore, ita ſine eâdem ſentire, aut appetere non poteſt. At anima humana, non ſolùm exiſtit extra materiam poſt mortem hominis; ſed etiam extra eam operatur, exercendo actus intelligendi, volendi, gaudendi, aut dolendi.

ART. II.

De duplici materiæ cauſalitate & potentia, item de formarum eductione ex potentia materiæ.

1. IN hoc articulo notandum eſt primò, Materiam ſeu cauſam materialem, duplicem habere cauſalitatem, unam reſpectu compoſiti, ſeu materiati: alteram reſpectu formarum ab ea pendentium. Cauſalitas ejus reſpectu compoſiti, eſt in eo poſita, quòd tanquam pars eſſentialis conſtituat compoſitum: reſpectu formarum ab ea pendentium, cauſalitas ejus in eo eſt poſita, quòd concurſu paſſivo concurrat cum agente ad tribuendum ijs *eſſe*, & ad illud ipſum *eſſe* conſervandum.

2. Secundò

2. Secundò notandum eſt, duplicem eſſ
materiæ potentiam, unam *receptivam* tantùm
& non etiam *cauſativam*; alteram & *receptiv*
& *cauſativam*; priorem potentiam habet mate
ria reſpectu ſolius animæ rationalis, habet enii
potentiam naturalem recipiendi animam in ſe
ſed non habet potentiam concurrendi in gener
cauſæ materialis, ad tribuendum *eſse* anima
poſteriorem habet reſpectu omnium aliarui
formarum, tum eſſentialium, tum accidental
um: non ſolùm enim poteſt eas recipere in ſe
ſed etiam concurſu paſſivo cooperari cum agen
te, ad eas producendas.

3. Tertiò notandum eſt, illos Philoſopho
malè explicare eductionem formarum ex po
tentia materiæ, qui dicunt formam actu exiſter
in materia, ante rei generationem, non tame
apparere, ſed quaſi ſub confuſione potenti
eius latitare, per generationem verò manife
ſtam fieri; ita ut illud *eſse actuale*, quod priu
erat quaſi abſconditum, non incipiat ſimpliciter
per generationem, ſed per eam incipiat fie
manifeſtum, & ſic è tenebris, ac confuſione ma
teriæ, quaſi in lucem educatur. Dico hanc ex
plicationem eductionis malam eſſe, quia ſi fo
ma exiſtat actu in materia ante compoſiti gen
rationem, ipſum compoſitum exiſtit ante ſua
generationem, quod apertè abſurdum eſt: rat
conſequentiæ eſt, quia ex materia & forma act

exiſtentibu

existentibus, & unitis, resultat compositum, iisque positis necessariò ponitur compositum: idèoque si materia & forma existant unitæ, ante generationem compositi, ipsum compositum existit ante suam generationem. Dicet aliquis; si forma non existit in materia ante rerum generationem, non potest dici ex materia educi, seu extrahi; nihil enim potest educi, seu extrahi ex eo, in quo non est. Resp. Formam dici ex materia educi, non quòd ex materiæ substantiâ, sed quòd ex materiæ potentiâ causativâ educatur, seu extrahatur: quamvis enim forma ante generationem in ipsa materiæ substantia non existat, in eius tamen potentia verè & propriè existere dicitur, quatenus à materia est producibilis; nam esse in materiæ potentia causativa, nihil est aliud, nisi à materia tanquam à principio passivo posse produci.

4. Quartò notandum est, illos etiam toto cœlo errare, qui dicunt formas, ante generationem, secundùm *esse* inchoatum & imperfectum, h. e. secundùm gradus quosdam suæ entitatis, existere in materia; per generationem verò incipere esse in materia, secundùm *esse* completum, & consummatum. Dico huius sententiæ Patronos turpiter errare, quia inde sequitur formam substantialem variari, quoad gradus intensionis & remissionis, non minùs quàm accidentia; quia item absurdum est, in

unâ

unâ & eâdem materiâ actu existere omnes formas, quæ ex materiæ potentia educi possunt, sive sint totales, sive partiales; sic enim in unâ & eâdem re, simul essent penè infinitæ entitates substantiales re diversæ. Sed obiiciet aliquis; si forma ante rei generationem planè nihil sit; sequetur omnes formas *fieri ex nihilo*, & proinde creari. Resp: Formas omnes posse dici *fieri ex nihilo*, si *fieri ex nihilo* accipiatur pro *fieri ex nulla sui parte praexistente*, non verò si *fieri ex nihilo* accipiatur propriè, pro eo quod est *fieri ex nulla materia praexistente*, quo sensu idem valet, ac creari; fiunt enim formæ ex materia, h. e fiunt materiâ concurrente in genere causæ subjectivæ, ad tribuendum ijs *esse*.

5. Quintò notandum est, eos etiam malè explicare eductionem formarum ex materiæ potentia, qui dicunt formam ideo ex materiæ potentia educi, quòd materia ante adventum formæ habeat potentiam ad eam recipiendam. Si enim hæc explicatio esset veritati consentanea, omnes formæ, nullâ exceptâ, essent ex materiæ potentia educibiles; idque quia materia habet potentiam ad quamlibet formam recipiendam, potentiam (inquam) vel naturalem vel obedientialem. Potentia autem naturalis est ea, quæ educibilis est in actum vi alicujus agentis naturalis, ut potentia passiva ligni ad recipiendum calorem, dicitur naturalis, quia educi potest

test in actum vi naturalis agentis, ignis videlicet. Potentia materiæ obedientialis est, quæ in actum educi non potest vi agentis naturalis; sed vi alicujus agentis superioris, atque alterius ordinis, cui ea materia ita subdita est, & subjecta, ut necessariò ei obediat: talis est potentia ligni, vel lapidis ad formam statuę; non enim educitur in actũ vi alicujus agentis naturalis, sed vi agentis per artem: talis etiam est potentia animæ ad recipienda dona supernaturalia, ut fidem, spem, charitatem; non enim ullâ vi naturali in actum educi potest, sed infinitâ vi & virtute creatoris.

6. His positis: facile est explicare eductionem formarum ex materiæ potentia; cùm enim nihil possit educi ex aliquo, nisi illud quod priùs fuit in eo; manifestum est eas solas formas ex potentia causativa materiæ educi, quæ antequam existant, sunt in potentia causativa materiæ, i. e. producibiles sunt per concursum passivum materiæ; illæ enim formæ quamdiu actu non existunt, habent potentiam ad accipiendum *esse* à materia, tanquam à principio passivo, & receptivo; ideoque cùm actu existere incipiunt, vi activâ agentis, & passivâ materiæ, rectè dicuntur educi ex potentia *causativa* materiæ, quia non ampliùs sunt in potentia *causativâ* materiæ, i. e. non jam sunt à materia producibiles; quod enim semel productum & causatum est, non ampliùs est in potentia

tia causæ, sed eductum est ex statu potentialitatis, in statum actualitatis. Forma igitur bruti verè dicitur educi ex potentia *causativa* materiæ seminis, quia ante generationem bruti, illa forma fuit in potentia causativa materiæ seminis, i. e. producibilis erat vi passivâ istius materiæ; jam verò per actionem generantis, illa forma producta est, & posita extra potentiam causativam materiæ; ita ut non ampliùs sit producibilis vi passivâ materiæ, nisi amittat eam existentiam, quàm nunc habet. Contrà vero anima humana, licèt producatur in materia, non tamen ex ejus potentia causativa educitur, sed in materiam inducitur; idque quia nunquam fuit in materiæ potentia causativa, nec materia unquam habuit potentiam ad tribuendum *esse* animæ, per passivum suum concursum.

ART. III.

An anima rationalis sit ex traduce.

1. VErus hujus controversiæ status est, utrum anima rationalis educatur ex potentia materię seminis, vi seminalis & prolificę virtutis, sicut animæ plantarum, & bestuarum: an verò à DEO absque materiæ præexistentis concursu producatur, h. e. creetur, & corpori infundatur.

infundatur. Posterior sententia omnibus ferè modernis Philosophis, & Theologis arridet, & meritò; non enim memini me legisse ullum argumentum in contrarium, tanti ponderis, ut possit aliquem, vel mediocriter in hac controversia versatum, in eorum sententiam adducere, qui contendunt animas nostras à parentibus, per carnalem generationem proseminari, non verò à DEO creari, & infundi. Contrà verò, pro ea sententia, quæ asserit animas humanas à DEO immediatè creari, non solùm faciunt varia S. Scripturæ testimonia, sed etiam argumenta Philosophica principiis naturæ notis nitentia: ego autem, omissis argumentis ex S. Scriptura petitis, quia ea luculenter proponuntur à Theologis, præcipuè verò à clarissimo *D. Iunio, in explicatione* 1. *cap. Genes.* rationes quasdam afferam, partim ex Physica, partim ex Metaphysica depromptas.

2. Prima ratio est hæc: *Si anima est generabilis, est corruptibilis: at absurdum est posterius: Ergo & prius*: ratio majoris est hæc; illa forma, quæ ita dependet à materia, ut per concursum causæ materialis in generatione producatur, ita etiam dependet à materiâ, ut si ab eâ separetur, quæ conferebat & conservabat ejus esse, necessario pereat. Ad hoc argumentum respondere solent Theologi, & Philosophi, qui sunt in contrariâ sententiâ, animas humanas esse

esse ex se corruptibiles, ut probat illud argumentum; quia dependent à materiâ in *fieri* & *esse*, duraturas tamen esse in æternum, quia DEUS statuit eas conservare. Quòd si quis eos roget, cur anima, in se spectata, sit corruptibilis: Respondent hanc esse rationem, quia si DEUS cessaret ab actu quo conservat animas, illæ statim in nihilum redirent. Sed hæc responsio non placet, primò quia Theologi, & Philosophi, cùm dividunt substantias in æternas & caducas, non volunt aliquas substantias ideo esse æternas, quòd à conservativo DEI influxu non dependeant; sed quòd à nulla creaturâ, per actionem Physicam destrui possint: hoc autem modo non solùm Angeli, & Cœlum, sed etiam animæ rationales incorruptibiles dici possunt. Deinde illi qui ita respondent, non possunt negare animam humanam ita se habere, ut nullâ actione Physicâ, seu materiali destrui possit: unde ego infero, eam nullâ actione Physicâ, vel materiali, posse produci. Quænam enim est ratio, quòd nullâ actione Physicâ destrui possit? Nonne, quia est substantia spiritualis? At ob eandem etiam rationem, nullâ virtute materiali potest produci, idque quia, sicut repugnat spiritui actione Physicâ & materiali destrui, ita etiam repugnat spiritui actione Physicâ & materiali produci, generatio autem est actio Physica & materialis, tum quia fit in materia, tum quia fit per virtutem

virtutem materialem; scilicet per virtutem seminalem.

3 Secunda ratio: *DEUS voluit animas humanas existere, extra corpora, post hominum mortem; voluit autem animas belluarum perire cum corporibus: Ergo dedit animæ rationali, naturam independentem à materiâ; ut ratione illius naturæ possit existere extra materiam corpoream*; unde infero animam quoad naturam suam esse independentem à materiâ corporeâ.

5 Tertiò, *Ea sola forma educitur ex potentiâ causativâ materiæ, quæ fit materiâ passivè cõcurrente, ad tribuendũ ei* esse: *sed materia seminis non potest, concursu passivo, tribuere* esse *animæ: Ergo non educitur ex potentiâ materiæ, sed à* DEO *per creationem in materiam infunditur.* Propositio manifesta est ex præcedentibus: assumptio probatur; nulla virtus activa agit ultra suum genus, ut loquuntur; i.e. non potest agendo producere eam rem, quæ est excellentioris naturæ, & superioris ordinis: sed anima excedit totum genus naturæ corporeæ, cùm sit substantia spiritualis: nulla igitur virtus corporea potest animam producere. Ad hoc argumentũ respondere solent, vim materialem in semine existentem per se non posse producere spiritualem substantiam animæ, posse tamen virtute spiritualis illius substantiæ, cujus est instrumentum, i.e. virtute animæ hominis generantis ele-

vari ultra ſuam ſpeciem, ad producendum ſpiritum: quemadmodum phantaſma, quod eſt ſenſibilis & materialis ſpecies, virtute animæ, cujus eſt inſtrumentum, ſpecies intelligibiles, h. e. ſpirituales rerum imagines intellectui patienti imprimit. Hoc effugiū planè futile eſt, & nullius momenti; fieri enim nō poteſt, ut agens creatum operâ inſtrumenti purè materialis, aliquid immateriale producat: facultas autem prolifica in ſemine exiſtens, purè materialis eſt; ſecùs tamen accidit, in productione ſpecierum intelligibilium; anima enim utitur vi intellectûs agentis, ut principalis inſtrumenti, excitantis & elevantis phantaſma, ad producendas illas ſpecies: quare univerſaliter verum eſt, virtutem materialem non poſſe eſſe aut principale, aut ſolitarium inſtrumentum, in productione ſpiritualis ſubſtantiæ, licèt eſſe poſſit inſtrumentum ſecundarium, in productione ſpiritualis qualitatis.

5 Quartò, *Illi qui ſunt in oppoſitâ ſententiâ, coguntur admittere concluſiones admodùm duras, & abſurdas*; nam ut vitent vim talium argumentorum, coguntur admittere animam non eſſe ſubſtantiam ſpiritualem; item animam poſſe actione Phyſicâ deſtrui, niſi Deus eàm ſpeciali ſuo auxilio conſervet ab interitu: quæ concluſiones admodùm derogãt dignitati, & excellentiæ animæ noſtræ, & nobis auferunt occaſionem

nem confutandi *Atheos*, argumentis petitis ab immortalitate animæ. Si enim anima est forma naturâ suâ dependens à corpore, ita ut extra corpus per se existere non valeat, quomodo persuadebimus iis, animam esse immortalem? derogant etiam hæ conclusiones sapientiæ divinæ, quippe asserere DEUM voluisse animas existere extra corpora, & negasse iis naturam ad hoc idoneam, est dicere DEUM non satis prudenter produxisse animam.

6 Quintò, *Quamvis dicamus animam à* DEO *creari, & in corpus infundi, & proinde parentem non tribuere filio suo animam, satis tamen commodè tueri possumus, hominem tam verè generare hominem, quàm leo leonem, & bos bovem: possumus item tueri naturalem & hæreditariam corruptionem, quam* PECCATUM ORIGINALE *vocant, à parentibus ad liberos propagari, & illius propagationis modum explicare:* nulla ergo necessitas nos cogit amplecti eam sententiam, quæ animæ naturæ repugnat, & ejus dignitati tantum detrahit.

ART. IV.

An & quomodo homo verè generare hominem dicatur.

PHilosophi, & Theologi, qui dicunt animam non traduci per semen, aut ex semine elici, variis modis dissentiunt de generatione hominis, & actione in qua generatio hominis consistit. Primò enim nonnulli, cùm iis hoc argumentum objicitur -- *homo generans non tribuit filio animam, per quam est homo*: *Ergo homo non generat hominem*. Respondent hominem dici generare hominem, quia suppeditat materiam ex qua fit homo, id est, quia tribuit filio corpus hominis: verùm hæc responsio admodùm frigida est & indigna quæ ab ullo Philosopho proferatur: primò enim ex ea sequitur, hominē tantùm generare corpus hominis, non verò totum hominem; & hoc est ipsum, quod argumentum probat. Secundò, quia nemo Philosophorum dixit, generationem substantialem esse productionem aut suppeditationem materiæ; si enim producere substantiam, est suppeditare materiam ad producendam substantiam; pari ratione, is qui suppeditat artifici materiam ad conficiendam statuam, dicetur conficere statuam, quod admodum

admodùm absurdum est. Tertiò, generare hominem, est tribuere τὸ *esse* homini, ut ex ipsis terminis patet: at *esse* hominis seu natura humana, neq; consistit in anima sola, neque in corpore solo, ut omnes fatentur: si enim natura humana in altero horum consisteret, per separationem animæ à corpore non destrueretur natura humana: consistit ergo natura humana, in unione corporis & animæ, i.e. consistit in eo, quòd homo verè constet animâ & corpore: si ergo generans non efficit, ut filius sit quid constans ex anima & corpore, sed tantùm efficit ipsum corpus, homo generans non verè dicetur tribuere homini genito *esse* hominis, atq; adeo non verè dicetur generare hominem.

2 Alii, cùm vident se non posse evitare vim hujus argumenti per priorem responsionem, aliam responsionem excogitârunt, sed penè tam invalidam ac est prior: dicunt enim hominem verè generare hominem, quia non solùm tribuit ei materiam, i.e. corpus; sed etiam præparat materiam ad recipiendam formam; atque adeo per virtutem prolificam, attingit conjunctionē animæ & corporis, per quam conjunctionem homo constituitur in *esse hominis*, & fit tale compositum Physicum: hi ergo non dicunt patrem conjungere animam filii cum corpore filii, per virtutem seminalem, (hoc enim tribuunt DEO qui animam infundit;) sed præparare materiam

ſeminis ad recipiendam formam humanam, quã quidem præparationem, poſtquam completa fuerit, immediatè ſequitur conjunctio animæ & corporis: hinc liquet, ex eorum ſententia, actionem generandi nihil aliud eſſe, quàm præviam materiæ alterationem, & præparationem ad recipiendam formam: in hac ſententia fuerunt penè omnes antiquiores Philoſophi, etiam omnes penè Moderni, plerique etiam Pontificii Theologi; nam *Conimbricenſes*, in explicatione *lib.* 1. *de ortu*, teſtantur ſeipſos olim amplexos fuiſſe hanc ſententiam, quia fuit recepta apud omnes: verùm hæc ſententia, ut dictum eſt, non magis ſatisfacit argumento, quàm prior. Primò, quia præparatio materiæ eſt mutatio in qualitate, atque adeo eſt alteratio. Generatio autem non eſt alteratio; ſunt enim diverſi ſpecie motus, in hoc differentes, quòd altera terminetur ad qualitatem, altera ad ſubſtantiam: Ergo generatio non eſt mutatio, vel præparatio materiæ; neque generare, eſt præparare materiam. Secundò, generatio eſt una ſimplex mutatio, vel ſimplex motus, ut omnes fatentur: at illa præparatio non eſt poſita in una mutatione, ſed in variis alterationibus, quæ præcedunt introductionem formæ; nam aliquando dilatatur, aliquando conſolidatur illa materia, aliquando humor augetur, aliquando minuitur, ita ſcilicet poſtulante naturâ formæ introducendæ: Ergo illa

præparatio

præparatio non est generatio, sed aggregata seu multiplex mutatio, sive alteratio. Tertio, generare est tribuere *esse*; *esse* autem hominis consistit in eo, quòd constet ex anima & corpore: si ergo DEUS copulet animam cum corpore, infundendo (ut dicunt Theologi,) DEUS tribuit *esse* homini, non verò generans: solus enim ille qui copulat animam cum corpore, efficit ut homo constet ex anima & corpore. Deniq; homo in instanti gignitur, id est, in instanti fit homo: Ergo non gradatim; ideoque ejus productio, nō est mutatio aliqua successiva, sed instantanea.

3 Tertius modus respondendi est eorum, qui dicunt hominem generare hominem, neque quòd ei tribuat materiam, neq; quòd materiam præparet; sed quòd tribuat ei etiam formam, non quidem specificam, id est, animam rationalem, (hanc enim volunt tribui à solo DEO, qui eam creat, & unit cum corpore;) sed quòd ex potentia seminis educat animam vegetativam, & sensitivam: verùm hæc sententia minimè omnium placet, quia manifestè ex ea sequitur, hominem non generare hominem, sed hoc vivens, & hoc animal: præterea (ut dicebam) *esse* hominis in eo consistit, quòd homo constet ex anima & corpore: Si ergo filius non debeat patri, quòd constet ex animâ rationali & corpore, non habet naturam hominis à patre sibi communicatam.

 4 Rejectis

4 Rejectis his ſententiis, nos cum doctiſſimis Philoſophis, *Doct: Sc: Ruvio*, & profeſſoribus *Academiæ Conimbricenſis*, quartum dicendi modum amplectimur, aſſerentes hominem verè generare hominem, quamvis anima à DEO creetur; non quòd tribuat ei corpus ſolummodò, neq; quòd præparet corpus ad recipiendam animam, neque quòd in materia, aut ex materia corporea, efficiat animam vegitativam, aut ſenſitivam ſui filii; ſed quòd ab homine generante ſit ipſa actio, quâ anima rationalis ſubſtantialiter corpori unitur, ac incipit informare, inhabitare, & implere totam materiam corporis; adeo ut ex noſtra ſententia, generatio hominis ſit poſita in illa actione, quâ, per virtutem prolificam, anima eſſentiali vinculo cum corpore copulatur.

ART. V.

Vtrum generatio poſita ſit in productione formæ, an verò in conjunctione formæ cum materia.

1 VT noſtræ ſententiæ veritas appareat, primò oſtendam actionem generantis (loquendo in genere, de omni generatione) eſſe poſitam in conjunctione materiæ & formæ: ſecundò, nonnihil ſpecialiùs dicam de illa actio-

ne

ne,quâ anima corpori unitur. quod ad prius attinet,generatio compositi non est productio materiæ,idque quia materia propriedicta est ingenerabilis,& incorruptibilis,id est, à nullo potest fieri,nisi à creatore, si enim creatura aliqua produceret materiam primam, produceret eam ex nulla materia præexistente; atq; adeo crearet eam; nulla autem creatura creat, cùm creatio requirat infinitam virtutem. Deinde cùm ex igne fit aer,aer generat alium aerem, mutando ignem in aerem,non autem per illam generationem producit materiam novi aeris, sed in materiam præexistentem introducit formam novi aeris.

2 Generatio substantialis, non est productio materiæ,ut jam ostensum est: at neq; est productio formæ,quod quidem certum est,& evidens apud eos,qui dicunt animas à DEO creari: at non minùs evidenter etiam probari potest contra eos,qui dicunt animam esse ex traduce. Primò enim, natura hominis est in eo posita,quòd constet ex anima & corpore: at per actionem quâ animâ unitur corpori, sive anima sit à DEO, sive à patre, homo fit compositum constans ex anima & corpore: Ergo per illam actionem,homo accipit naturam,vel *esse* hominis;& proinde per illam actionem producitur: quid enim est aliud,producere hominem,quàm efficere ut existat homo,seu Ens constans ex anima & corpore,

re. Secundò, nunquam poteſt compoſitum Phy-ſicum de novo produci, ſive per generationem ſive per aliam mutationem, niſi ejus materia & forma de novo conjungãtur, & coëant in unum per ſe, ut evidens eſt: poteſt tamen compoſitum Phyſicum de novo produci, & reverà fieri, quã-vis ejus forma non producatur de novo: Ergo efficere compoſitum Phyſicum, potiùs eſt materiam & formam conjungere, quàm formam producere: probatur aſſumptio; primò, ex reſurrectione mortuorum in die judicii; tum enim homines de novo producentur, & de novo accipient *eſſe* hominis, per veram productionem ſubſtantialem, licèt non ordinariam, ſed planè extraordinariam; at tum eorum anima non poteſt dici de novo produci, quia exiſtebat ſemper poſtquam creata eſt, ſed tantùm de novo unita cum materia: Ergo productio compoſiti Phyſici, non eſt productio formæ, ſed potiùs unitio formæ cum materia. Si quis tam impudens ſit ut neget in reſurrectione mortuorum futuram veram productionem ſubſtantialem, contra eum utar hoc argumento; Producere ſubſtantiam corpoream, eſt tribuere *eſſe* ſubſtantiæ corporeæ: at tum DEUS hominibus mortuis, qui quamdiu mortui erant non habebant verum *eſſe* ſubſtantiæ naturalis, quia non conſtabant ex materia & forma unitis, verè & propriè dabit integrum & plenum *eſſe* corporis naturalis, efficien-

d

do ut verè constent ex corpore & anima: Ergo DEUS per illam actionem verè producit corpora naturalia. Non negari quidem potest, illam actionem esse actionem longè diversam à generatione substantiali, & modo generandi ordinario; certum tamen est eam actionem esse veram productionem substantialem; quod probamus ex definitione productionis substantialis; quid enim aliud est producere substantiam, quã conferre *esse* illi substantiæ, quæ ante illam actionem non habebat *esse* substantiale. Secundò probatur assumptio sic; DEUS potest creare animam infantis per aliquod tempus ante ejus generationem, & postea, in ipsa generatione, illam animam cum corpore ejus conjungere: Ergo potest esse vera generatio substantialis absque productione formæ.

3 Quod ad posterius attinet: Theologi & Philosophi, qui sunt in nostrâ sententiâ *de origine animæ*, asserunt virtutem seminalem in belluis duplicem habere operationem; scilicet eductionem formæ ex potentia materiæ, & unitionem ejusdem formæ cum composito; quas quidem actiones dicunt non realiter, sed ratione solâ diversas esse: idque quia per unam & eandem actionem re, educitur forma ex potentia materiæ, & unitur substantialiter cum materia. Contrà, asserunt virtutem seminalem, quæ in semine hominis existit, habere unam tã-

tùm

tum actionem, scilicet unitionem formæ, i.e. animæ cum materia corporea; unam (inquam) actionem principalem, nam certum est, ab ea virtute proficisci varias actiones minùs principales, scil. præparationes materiæ corporeæ ad recipiendam animam: quare dicunt in productione hominis, esse duas actiones proficiscentes à diversis agentibus; scilicet creationem animæ, & unitionem ejusdem cum materia: creationem animæ aiunt esse operationem solius DEI, quod evidens est; unitionem verò animæ cum corpore, volunt esse actionem, non quidem solius hominis, DEus enim cooperatur cum homine in actione illa; sed hominis & DEI simul: & addunt, in hac unitione, & non in alia actione, positam esse generationem hominis: quod ex eo patet, quia suprà ostensum est, producere compositum neque esse producere materiam, neque producere formam, sed formam cum materia unire, & copulare: ex nostra ergo sententia, eodem instanti, quo DEus creat animam in corpore, homo generans per virtutem seminalem animam à DEO creatam cum corpore substantialiter unit, & connectit; adeo ut actio DEI terminetur ad animæ *esse simpliciter*; actio verò patris terminetur, non quidem ad animæ *esse simpliciter*, sed ad ejus *esse in corpore*, seu ad unionem animæ cum corpore.

4 Ad illud argumentum, *homo est homo per animam*;

animam; si ergo pater non tribuit filio animam, non tribuit ei esse hominem. Respondent, hominem esse hominem, neque per animam seorsim acceptam, neque per corpus, sed per integram naturam, sive per essentiam humanam; & aiunt patrem uniendo animam cum corpore, per virtutem seminalem, tribuere filio τὸ *constare ex anima & corpore*; & proinde ei tribuere naturam & essentiam per quam est homo: patet autem unamquamque rem, esse talem rem non per alteram essentiæ partem, sed per totam essentiã, quia essentia est id, per quod Ens est Ens; atque adeo talis essentia est id, per quod res est talis res: illud autem quod dici solet, unamquamque rem esse talem rem per formam suam, ita concipiendum est, ut intelligamus unamquamq; rem esse talem rem per formam, non quidem tanquam adæquatam rationem (ratio enim adæquata cur res sit talis res, est quia habet talem essentiam) sed tanquam principalem partem essentiæ; si enim inter se conferamus partes essentiæ Physicæ, res quælibet est talis res per formam, potius quàm per materiam; interim si cõferamus aut formam, aut materiam cum integra essentia, res quælibet est talis res potius per essentiam, quàm aut per materiam, aut formam.

5 Verùm, hic oritur magna difficultas; si enim DEUS infundat animam, (ut omnes Theologi loquuntur, qui sunt in hac sententia) con-

junctio

junctio animæ cum corpore potius tribuenda erit DEO, quàm homini generanti; quid enim aliud est animæ infusio in materiam corpoream, quàm conjunctio animæ cum materia? Respondent nonnulli, DEUM dici infundere animam, non quòd per se solum copulet animam cum corpore; sed quòd per virtutem seminalem illud præstet, cujus ministerio utitur tanquam instrumento, non quidem necessario (ipse enim potest per se connectere animam & corpus) sed ordinario, quia scilicet ejus usus est ordinarius in omni animalium generatione. Alii probabiliùs respondent, DEVM dici infundere animam in corpus, non quòd substantialiter, sed quòd localiter conjungat animam & corpus: id est, quòd creet animam in corpore, & per ejus creationem in tali *ubi*, efficiat eam localiter præsentem corpori: dicunt enim, eodem instanti quo DEVS creat animam localiter præsentem corpori, eodem (inquam) instanti virtutem seminalem eas partes connectere, vinculo substantiali: docent autem localem præsentiam animæ, esse quid longè diversum ab ejus unione substantiali cum materia; quia Angelus assumpto corpore vestitus, est localiter præsens illi corpori, non verò substantialiter ei conjunctus, ut forma materiæ suæ.

ART.

ART. VI.

An precedens doctrina tollat peccati originalis *propagationem.*

QVI putant humanam animam à Deo immediate non creari, sed ex potentia seminis educi, objicere solent, nostram sententiam planè tollere *peccati originalis* propagationem, & nullum modum relinquere quo explicari possit istius peccati derivatio à parentibus ad liberos: ut igitur hoc cavillum ipso facto diluam, partes quasi integrantes istius peccati enumerabo, & quomodo singulæ propagentur docebo.

2 Partes peccati originalis sunt tres: Primò, participatio peccati primorum parentum, illud enim fuit commune peccatum totius generis humani. Secundò, carentia originalis justitiæ, id est, defectus donorum, tum intellectûs tum voluntatis, quibus *Adamus* & *Eva* ante lapsum ornati sunt. Tertiò, propensio vel inclinatio ad malum; non enim solùm caremus originali justitiâ, quæ nos ad bonum propensos faciebat, sed etiam eâ sublatâ successit contraria qualitas legi adversa, quæ nos ad omnem turpitudinem pronos reddit.

3. Prima pars peccati originalis eodem modo

modo propagatur à parentibus ad liberos, quo propagari ſolet generis ſplendor, item jus hæreditarium: nimirum neque per animam, neque per corpus, ſed per naturalem generationem; ſicut enim *Carolus* v. g. ideo hæres regni eſt, quia Regis filius eſt, & ideo filius Regis, quia à Rege genitus eſt: ſicut etiam *Carolus* ideo nobilis eſt, quia nobilium parentum proles eſt, & ideo proles, quia à nobilibus parentibus per naturalem generationem deſcendit: ita etiam *Adæ* peccatum ideo eſt noſtrum, quia nos ejus filij & hæredes ſumus: i. e. quia per naturalem generationem deſcendimus ab *Adamo*. Hæc ſententia de propagatione primæ hujus partis peccati originalis, coincidit cum eorum ſententia, qui dicunt animam à DEO creatam, evadere corruptam & ream per hypoſtaticam ſuam unionem cum corpore, quia ex illa unione animæ & corporis, reſultat totus homo, qui eſt ſucceſſor *Adami*, atque adeo reus inobedientiæ *Adami*.

4. Hìc tria diligenter notanda ſunt: Primò, ea quæ jam dicta ſunt non intelligenda eſſe de quolibet ſucceſſore *Adami*, ſed de ſucceſſore per naturalem generationem genito, i. e. de eo, qui per ordinarium modum generandi, videlicet per concurſum maris & fœminæ, ab *Adamo* deſcendit; alioqui enim ſequetur Dominum noſtrum IESUM CHRISTUM eſſe re-

um peccati *Adami*, quod absurdum & impium dictu est. Secundò notetur, beatam Virginem necessariò esse ream peccati *Adami*; si enim illud ipsum propter quod nos rei sumus peccati *Adami*, inveniatur in beata Virgine, ipsa non minùs est rea, quàm nos: at verum est prius, illa enim eodem modo descendit ab *Adamo*, quo nos: Ergo etiam verum est posterius.

5. Tertiò notetur, solius primi hominis, non verò posteriorum parentum peccata transire in eorum filios: cujus rei ratio præcipuè est hæc; primus homo justitiam accepit non sibi tantùm, sed toti etiam ejus posteritati; ut si permaneret in justitia, eam simul cum natura in posteros transmitteret; sin eam peccando desereret, cum eâdem natura peccatum quoque in omnem posteritatem transfunderet. Cùm igitur nemo posteriorum parentum simili lege sit institutus, patet illorum peccata, non magis quàm justitiam propagari in posteros, sed singularia, & (ut loquuntur) *personalia* tantùm esse.

6. Secundam partem peccati originalis, viz. carentiam originalis justitiæ, parentes in posteros transmittunt eo modo quo parentes egeni, inglorij, & ignobiles suam egestatem & generis obscuritatem in liberos transfundunt, viz: modo aliquo negativo, non positivo: sicut enim ignobilium & pauperum filii, ideo ignobiles sunt & pauperes, quia eorum parentes

istis bonis carent, & proinde ea liberis suis conferre nequeunt: ita etiam infans recèns natus originali justitiâ caret, quia parentes ipsius justitiâ destituti sunt,& proinde eam proli suæ communicare nequeunt. Dicet aliquis; parentes fideles, per gratiam regenerationis, habent dona justitiæ & sanctitatis aliquatenus sibi restituta,cur non ergo ea dona in posteros transfundunt? Resp: quia nulli proximorum parentum, imò ne ipsi *Adæ*, postquam semel peccavit,concessum est, ut donum aliquod in posteros transmittat, hoc enim concessum est solis primis parentibus ante eorum lapsum.

7. Quod ad tertiam partem peccati originalis attinet,communis sententia est,eam eodem modo propagari & transmitti in liberos, quo lepra transmittitur à parentibus leprosis in eorum liberos; nimirum per semen à parentibus emissum: hoc autem sic declaratur; infectio, quæ est in semine leprosi, non est lepra vel morbus formaliter & actu, sed solùm virtualiter; nam est occulta quædam dispositio ad lepram: ita etiam infectio spiritualis, quæ est in semine, non est peccatum formaliter & actu, sed est occulta quædam dispositio ad peccatum; ex quo fit ut anima in corpore à Deo creata, veluti flos in loco fœtido, à prima sua origine ex corpore vitium contrahat habituale, atque culpabile; hujus sententiæ fundamentum est, mutua eaque

naturalis

naturalis ſympathia, i. e. paſſionum & affectionum communicatio, inter corpus & animam, tanquam inter duas partes ſubſtantiales idem compoſitum naturale conſtituentes. Vnde fieri videmus, ut corpore malè affecto anima doleat, & viciſſim ex animæ hilaritate corpus recreetur; quare ſicut anima, ſi infunderetur corpori vulnerato, vel poſito in igne, mox in eo corpore doleret, ita dum infunditur corpori ad peccandum diſpoſito, habitualiter in eo quodammodo peccat.

ART. VII.

Solvuntur argumenta quæ afferri ſolent contra præcedentem doctrinam de propagatione nativæ corruptionis per ſemen parentum.

1. OBjicitur primò ſic; corpus non poteſt agere in ſpiritum, vitioſam aliquam qualitatem ei imprimendo: Ergo concupiſcentia, ſeu propenſio ad malum, à corpore ad animam non derivatur. Reſpondet ex *Auguſtino Pareus, lib: 4. de amiſſione gratiæ, cap.* 12. non omninò fieri naturaliter, ſed occulto DEI judicio, quòd anima à carne vitiata, ob culpam primorum parentum, vitium contrahat, h. e. licèt corpus in ſpiritum naturaliter agere nequeat,

queat, per occultam tamen justitiam divinæ legis illud fieri posse. 2. Alij respondent, id non fieri per actionem carnis in animam, sed per quandam naturalem concomitantiã & communicationem, quæ est inter materiam & formam; sicut enim anima corpori communicat suas affectiones, ut vitam, sensum, & alia huiusmodi, ita etiam dispositiones corporis communicantur animæ; nam anima infusa corpori malè dispositο, fit stolida, ut videre est in naturaliter fatuis; ita sentit *Esthius Theol. Pont. lib. 2. sent: 31. art. 1.*

2. Tertiò, *Hieron: Zanchius*, *de operibus* DEI, *parte 3. lib. 2. cap. 5.* Respondet, animam ex coniunctione cum corpore, peccato infici; non per Physicam actionem corporis in animam, sed ex iustissima DEI ordinatione, qui sic initio constituerat, ut sicut si *Adam* non peccasset, tota illius iustitia in liberos propagaretur, sic, illo peccante, tota naturæ corruptio, quæ eius inobedientiam est consecuta, ab illo tanquam à capite in omnes homines flueret & derivaretur, idque per semen, tanquam per vehiculum quo ista labes à patre ad prolem transfertur.

3. Quartò, *Alensis*, & *Bonaventura*, *in 2. Sent.* dicunt, animam in corpore immundo vitiari, non quòd caro spiritum inficiat verâ & reali actione, sed quòd caro destituta originali rectitudine,

rectitudine, ac rebellis rationi effecta, animum deorsum trahat, ac per hoc obliquam & distortam efficiat. Hanc sententiam explicans *Pareus*, dicit nos posse sine ulla absurditate asserere temperamentum corporis, licèt brutum sit, ad mala pronum esse, & non aptum animæ ad bonas actiones organum: animam verò rectitudine & puritate originali orbatam, sequi inclinationem & vitiosum temperamentum corporis: idem etiam innuit Clariss. *Festus Hommius*, in suo *Antibellarmino, disput.* 58. *Thes.* 5.

4. Secundò objicitur: Si DEUS animam puram in carcerem tam impurum detrudit, crudeliter ac injustè agit: at impium & blasphemum est posterius; Ergò & prius est absurdum. Resp. concedendo totum; nos enim non dicimus *Deum* immittere animam iustam & puram, in corpus impurum; inde enim sequitur, animas nostras esse justas ante earum infusionem & conjunctionem cum corporibus, quod postea refutabitur *art.* 8. instabit aliquis; DEUS infundit animam, ex se peccatum non habentem, corpori impuro & contagioso: Ergò injustè agit: Resp: negando consequentiam; is enim agit injustè, qui illud agit cujus contrarium agere tenetur ex æquo & bono; sed DEUS non tenetur animas filiorum *Adæ*, qui in *Adamo* peccaverunt, & sic æternam mortem meriti sunt, puris corporibus infundere, h. e. non te-

netur corpora noſtra, labe peccati fœdata, ante infuſionem animarum purgare; ſed contrà, tenetur ea non purgare, idque vi illius comminationis, *quo die comederis, moriendo morieris.*

5. Tertiò ob. cauſa cauſæ eſt etiam causâ cauſati: at DEUS eſt cauſa unionis animæ cum corpore: Ergo eſt etiam cauſa illius peccati, quod anima ex conjunctione cum corpore contrahit; nam unio eſt cauſa illius peccati in anima. Reſpondet *Zanchius*, unionem animæ cum corpore non per ſe, ſed per accidens eſſe cauſam peccati, idque quia ſi *Adam* uon peccaſſet, DEUS copulâſſet animas cum corporibus ſine ulla peccati conſecutione: quare ex accidente eſt, quòd nunc animæ labes eam conjunctionem conſequatur. 2. Reſpond. DEUM tantùm creare animas in corporibus, parentes verò per virtutem prolificam animas ſubſtantialiter cum corporibus conjungere: quare quòd animas habeamus in corporibus noſtris, eſt à DEO; quòd verò animas habeamus in corporibus impuris & contagioſis creatas, eſt à lapſu primorum parentum. In ſummâ, illa regula, *cauſa cauſæ eſt etiam cauſa cauſati*, intelligenda eſt de cauſis per ſe, non per accidens, DEUS enim eſt cauſa ſuæ legis, & lex divina eſt cauſa peccati per accidens, ut patet ex *cap.* 7. *ad Rom. à verſ.* 8. *ad* 14. nemo tamen inde concludere poteſt, DEUM eſſe peccati cauſam.

6. Quartò

6. Quartò ob. quod corpus non habet, eo non potest animam inficere: at peccatum, quod animæ est proprium, nimirùm ignorantia mentis & aversio voluntatis à bono, non inest corpori: Ergo corpus peccato animam inficere non potest. Resp. sicut semen parentis leprosi producit lepram in corporibus filiorum, licèt actu & formaliter in se non habeat lepram, sed occultam quandam dispositionem ad lepram, ita etiam caro potest inficere animam peccato, licèt actu & formaliter in se non habeat peccatum, sed tantùm dispositionem quandam ad peccatum. Resp. igitur ad propositionem; quod corpus in se habet nullo modo, h. e. neque formaliter, neque virtualiter, eo non potest inficere animam, potest tamen inficere animam eo quod in se habet virtualiter, & dispositivè.

7. Quintò ob. in *Adamo* vitium priùs fuit in anima, quàm in carne, & ab anima in carnem, non à carne ad animam transiit: Ergo eodem ordine in filiis *Adæ* vitium existit; anima enim, non corpus, est πρῶτον δεκτικὸν peccati. Respondet *Pareus*, alium fuisse ordinem in vitii operatione quæ à libero arbitrio cæpit, alium esse in vitii generatione quæ à carne incipit. Responderi etiam potest eundem ordinem adhuc servari, & animam etiam nunc esse πρῶτον δεκτικὸν peccati, idque quia ignorantia, contumacia, & aversio à bono actu & formaliter primò

insunt animæ, deinde corpori; licèt dispositivè & virtualiter insint corpori priùs quàm animæ. Hìc nobis se offert occasio reprehendendi crassam & absurdam eorum sententiam, qui dicunt peccatum originis actu & formaliter in semine inesse, ante adventum animæ. Primò enim habitus & privatio versantur circa idem subjectum: Ergo privatio non potest esse in aliquo subjecto, in quo habitus inesse nequit: at in semine non potest esse justitia originalis, quæ est habitus: ergo neque in eo existere potest peccatum originale, quod est ejus privatio. Secundò, si semen, actu & formaliter in se peccatum habet, varia sequentur absurda. Primò, semini datam esse legem, *lex enim*, inquit Paulus, *data est peccatoribus*: secundò, semen esse obnoxium æternæ damnationi, quod enim propriè peccatum in se habet, id damnari in æternum potest: tertiò, semen posse à CHRISTO redimi, salvari, penitentiam agere, & credere, quæ omnia tam absurda sunt, inquit *Keckermannus*, ut cogitari vix absurdius possit.

ART.

ART. VIII.

Proponuntur & solvuntur aliquot quæstiones, de propagatione peccati originalis.

1. PRima quæstio est, quomodo possit peccatum originale traduci & propagari, cùm anima, quæ illius subiectum est, non traducatur; non potest enim accidens traduci sine subiecto. Respondet Doctor *Esthius*, accidentia frequenter traduci, id est, affectione quâdam, vel infectione transire in alterum, non transeunte subiecto; nam hæreses, errores, vitia ab uno in multos propagantur, non transeunte eorum subiecto, hoc est, animâ; quæ quidem responsio vera & solida est, si intelligatur de ea propagatione quâ accidens non idem numero, sed idem specie, transit & traducitur ab uno in aliud; cùm enim traducitur idem numero accidens, necesse est etiam ejus subjectum traduci, & transire: Sic, ut putant nonnulli Philosophi, odore transeunte in manum hominis contrectantis, transeunt etiam subtiliores partes pomi, in quibus odor proximè existit. Cùm igitur propagatio peccati, non sit traductio accidentis unius numero, de subjecto in subjectum; sed productio accidentis specie eiusdem, non necesse

cesse est eius subiectum, animam videlicet, tra-
duci. Alias responsiones ad hoc argumentum, vide apud *Pareum, lib. 4. de amiss. gratiæ, cap.* 12.

2. Secunda quæstio est, quomodo anima, quæ à Deo producitur, & proinde ab *Adamo* non trahitur, nec ullo modo in lumbis *Adæ* fuit, quomodo (inquam) ea potest dici in *Adamo* peccasse, aut rea esse peccati ab *Adamo* admissi. Respondet *Zanchius*, & cum eo reliqui Orthodoxi Theologi, animam duobus modis posse considerari, videlicet vel in se, & respectu sui, vel quatenus est pars constitutiva illius hominis, qui est filius *Adæ*: priori modo considerata anima, non potest dici fuisse in lumbis *Adæ*, & per consequens non potest dici peccasse in lumbis *Adæ*; posteriori verò modo considerata, benè dici potest ab *Adamo* trahi, in lumbis eius fuisse, & peccasse; totus enim homo fuit in lumbis *Adæ*, idque quia ab *Adamo* descendit per naturalem generationem, & proinde totus homo est reus peccati ab *Adamo* admissi, totus autem homo ad pœnam obligari nequit, nisi & anima & corpus eius ad pœnam obligentur.

3. Obiicit hìc *Balthasar Meisnerus*, acutus quidem Philosophus, sed superbus, & magnorum virorum insignis contemptor; totum hominem non posse dici ab *Adamo* trahi, nisi & corpus & anima ipsius ab *Adamo* trahantur, idq;

quia

quia totus homo est ὑφιστάμενον constans ex anima & corpore; egregium profectò, & tanto viro dignum argumentum! An non totus CHRISTUS Mariæ filius esse, & ex ea totus genitus natusque esse dicitur, licèt ex eius substantia Deitatem non acceperit? omnino: unde & contra *Nestorium* definitum fuit Synodo Ephesina, ut Maria θεοτόκος appellaretur.

4. Tertia quæstio est, utrum animæ à DEO creentur puræ an impuræ? quam quæstionem licèt alii censeant esse multis difficultatibus involutam, ego tamen puto eam facilè dissolvi & explicari posse. Respondeo igitur, duplicem esse sensum illius quæstionis; prior est, utrum animæ eo instanti quo creantur, sint puræ an impuræ? posterior est, utrum animæ à DEO creante accipiant puritatem seu justitiam, an verò impuritatem & corruptionem? Si priori modo concipiatur quæstio, Respondeo animas eo ipso instanti, quo creantur, esse impuras, simul enim creantur & uniuntur substantialiter cum corporibus contagiosis, ex quibus labem contrahunt; si posteriore modo concipiatur quæstio, Respondeo animas nostras à DEO creante neque accipere puritatem seu justitiam & sanctitatem, neque impuritatem & propensionem ad malum, sed tantùm essentiam spiritualem, & proprietates ab essentia dimanantes: dico DEUM non inspirare animæ venenum læthale concupiscentiæ

centiæ, quia mali author esse non vult: dico etiam eum non infundere animæ sanctitatem & justitiam, quia anima creatur ut sit pars constitutiva filii & successoris *Adami*, cui DEUS spiritualia dona conferre non tenetur, Vide clarissimi *Iunij Comment. in Cap.* 2. *Genes.*

ART. IX.

Diluuntur leviora argumenta, quæ afferri solent contra creationem, & infusionem animæ.

OBjicitur primò, DEUS sex primis diebus totum creationis opus absolvit, posteà verò requievit ab opere suo, *Gen.* 2. *Exod.* 20. non igitur novæ animę nunc creantur. Respond. DEUM post sextum diem cessasse à creatione novarũ specierũ, non verò novorum individuorum: animæ autẽ, quas jam creat, non specie sed numero differunt ab anima *Adami*, quam primò creavit.

2. Secundò ob. *Genes.* 5. dicitur *Adam* genuisse filium ad imaginem suam, est autem filius imago & similitudo patris secundùm animam: Ergo *Adam* genuit filium secundùm animam. Respond. filium esse imaginem & similitudinem patris, non tam ratione animæ, quàm ratione totius suppositi, i. e. quatenus est quid constans ex anima & corpore: *Adam* ergo non solùm genuit filium similem patri, ut vult *Esthius*; sed etiam genuit id, in quo illa similitudo

potissimùm

potissimùm consistit, videlicet ipsam personam filii sui, ex anima & corpore conflatam.

3. Tertiò ob. *Genes.* 46. dicuntur 70. animæ egressæ de femore *Jacobi*, quod non est aliud quàm seminis propagatione traduci. Respond. animas synecdochicè pro hominibus esse positas: addere etiam possumus, ipsas animas egressas fuisse ex femore *Iacobi*, non quòd è femore *Iacobi* traductæ sint quoad earum *esse simpliciter*, sed quòd ex eo descenderint quoad earum *existentiam in corpore*, & unionem cum corpore; virtus enim seminis egressi ex femore *Iacobi*, effecit unionem corporis & animæ.

4. Quartò ob. si homo generando non producit animam rationalem, pejoris est conditionis quàm bruta & plantæ, quæ producunt animas sibi proprias, videlicet vegetativam & sensitivam. Respondet *Esthius*, hominem esse melioris conditionis etiam in officio generandi, quàm sunt bruta aut plantæ, eo quòd vis ejus generativa pertingat ad unionem nobilissimæ formæ cum materia, ut suprà declaratum est. Adde quòd hoc ipsum ad magnam dignitatem pertinet, talem habere animam, ad quam producendam, propter ipsius excellentiam, nulla vis naturæ possit pertingere; quâ ratione nec Angelis, quorum natura excellentior est quàm hominum, vis ulla generandi competit.

5. Quintò ob. si homo non generat animam

mam filij, sed corpus, non generat totum hominem, sed alteram eius partem, imò ignobiliorẽ ejus partem. Resp: negando sequelam: *Maria* enim non genuit Deitatem CHRISTI, & tamen verè dicitur genuisse totum CHRISTUM: ignis etiam, cùm ex ligno generat alium ignem, non generat materiam illius ignis, sed tantùm formam, & tamen dicitur generare seu producere totum illum ignem; secundùm definitionem Aristotelis *generatio est mutatio totius* &c. Quare hìc distinguendum est inter *totum hominem* & *totum hominis*; pater enim generat totum filium, sed non totum filii, id est, omnes partes filii.

6. Sextò ob. si DEUS sigillatim creat animas omnium qui quomodocunq; gignuntur, cooperatur scortatoribus & adulteris: nam fornicariis & adulterinis conceptibus animas creat & largitur, quod videtur absurdum. Resp. DEUS cooperatur generationi naturali, quæ est per se bona, & opus naturæ; non autem vitio, quo fornicatores & adulteri contra legem DEI generationem perficiunt.

ART.

ART. X.

An possit reddi commodior aliqua, aut expeditior ratio traductionis concupiscentiæ, seu propensionis ad malum, quam diximus esse tertiam partem peccati originalis.

1 QVI communem sententiam, de infectione animæ à corpore ad peccandum disposito, spernunt & rejiciunt, illi ad quatuor classes seu ordines vocari & reduci possunt. Primò enim, *Traduciarii*, qui animarum creationem impugnant, firmissimè asseverant se ex suæ sententiæ fundamentis, posse reddere longè meliorem & tutiorem rationem traductionis peccati; quàm nos, qui animarum creationem defendimus: hanc eorum asseverationem (DEO adjuvante) falsam esse ostendam, Articulo ultimo hujus disputationis.

2 Secundò, Pontificii Theologi, qui cum *Bellarmino lib. 5. de amissione gratiæ, cap. 15.* damnant sententiam *Lombardi, Henrici, Gregorii Arimin. & Iohannis Driedo*, dicentium concupiscentiam esse adventitiam & positivam quandam qualitatem animæ facultatibus superadditam; illi (inquam) qui hoc dogma rejiciunt, intrepidè asserunt se nullo negotio posse reddere

reddere rationẽ, cur in animâ infantis à *Deo* creatâ, ſit concupiſcentia ſeu propenſio ad malum. Primò enim dicunt, hominẽ naturaliter conſtare ex carne & ſpiritu, & ideo partim cum beſtiis, partim cum Angelis communicare naturam: & quidem ratione carnis & communionis cum beſtiis, habere propenſionem quandam ad bonum corporale & ſenſibile, in quod fertur per ſenſum & appetitum: ratione ſpiritûs & communionis cum Angelis, habere propenſionem ad bonum ſpirituale & intelligibile, in quod fertur per intellectum & voluntatem. Ex his autem diverſis vel contrariis propenſionibus, in uno eodemq; homine naturaliter ſeu per neceſſariam conſecutionem ex principiis eſſentialibus, exiſtere volunt pugnam quandam inter ſenſum & rationẽ, & ex eâ pugnâ ingentem benè agendi difficultatem, dum una propenſio alteram impedit.

3 Dicunt ſecundò, divinam providentiam, initio creationis, ut remedium adhiberet huic morbo ſeu languori naturæ humanæ, qui ex conditione principiorum eſſentialium oriebatur, addidiſſe homini donum quoddam inſigne, juſtitiam videlicet originalem, quâ veluti aureo quodam fræno appetitus ſenſitivus contineretur, & rationi ſubjiceretur.

4 Dicunt tertiò, primos parentes, & nos omnes in iis amiſiſſe aureum illud frænum originalis juſtitiæ, quo ſenſus rationi ſubjiciebatur;

&

& aiunt, ex remotione doni istius supernaturalis, statim in nobis ortam esse pugnam inter partem superiorem & inferiorem animæ, h. e. inter sensum et rationem: remotò enim fræno (inquiunt) quo continebatur appetitus ex se pronus ad concupiscendum contra ordinem rationis, per necessariam consecutionem in appetitu sensitivo sequitur propensio ad resistendum rectæ rationi, & appetendum objecta sensibus jucunda, quæ lege prohibentur. Hi igitur volunt concupiscentiam seu propensionem ad malum in infantibus non contrahi ex conjunctione animæ cum corporibus contagiosis, sed partim dimanare ex ipsâ animæ constitutione essentiali, quâ constituitur ex parte sensitivâ & parte rationali; partim ex carentia originalis justitiæ, quæ partem sensitivam parti intellectivæ subjiciebat.

5 Hæc doctrina meritò rejicitur à nostris Theologis; Primò, quia est fundamentum absurdi istius dogmatis *de concupiscentia in renatis*, quòd videlicet post baptismum non sit peccatum, sed morbus & languor quidam naturæ. Secundò, quia falsò asserit rebellionem appetitûs sensitivi contra rationem & ejus directionem, esse naturalem: nam illi qui hoc asserunt, in DEUM contumeliosi sunt, dicentes DEUM illum sanctissimum, qui peccatum odit & execratur, ipsi naturæ humanæ in primâ creatione indidis-

ſe impetum tam rebellem & iniquum, videlicet propenſionem ad peccandum, & turpia ac inhoneſta objecta appetendum. Tertiò, quia (fatente *Bellarmino ipſo, lib.* 5. *de amiſſione gratiæ*) vitioſa illa concupiſcentia, non ſolùm eſt in appetitu ſenſitivo, qui rationi reſiſtit, ſed etiam in voluntate quæ prona eſt ad concupiſcendos honores, inanem gloriam, & alias vanitates: quæram igitur ex *Bellarmino*, unde ſit hæc pronitas voluntatis ad obſequendum deſideriis carnis? Reſpondet *cap.* 15. eam *provenire ex remotione doni iſtius ſupernaturalis, quo* Deus *hominẽ in primâ creatione ornavit*; ſed hæc reſponſio abſurda, & ipſius doctrinæ contraria eſt: nam *lib. de gratiâ primi hominis cap.* 5. dicit partem ſuperiorem animæ eſſe ex ſe & ſuâ naturâ pronam & propenſam ad bonum ſpirituale, & intelligibile; & per conſequens eam naturaliter reſiſtere deſideriis carnis; ſublato igitur dono ſupernaturali, voluntas adhuc remanebit prona ad reſiſtendum deſideriis carnis, ſi modò nullo dono naturali careat (quod cõcedit ipſe *Bellarm.*) ideoq; nondum ſatisfactum eſt meæ quæſtioni, quâ quæro undenam ſit quòd voluntas jam ſit prona ad obſequendum deſideriis carnis, & ad appetendum illa objecta quæ ſenſui jucunda ſunt, & rationi diſplicent, cùm priùs contrario modo ſe habuerit idq; naturaliter. Hìc hæret *Bellarminus*, & æternùm hærebit, donec noſtrã

ſententiam

ſententiam *de concupiſcentia in renatis* amplexus fuerit.

6 *Bellarminus* ad ſecundam rationem à nobis jam allatam reſpondens *lib. de gratia primi hominis cap.7.concupiſcentia* (inquit) *carnis fuit homini in primo ſtatu naturalis, non quidem ut bonum aliquod naturæ, ſed ut defectus & quaſi morbus quidam naturæ ex materiæ conditione conſequens. Quare rectiſſimè dicitur concupiſcentiam non eſſe ex DEO; odio, non amore dignam; malam, naturæq; contrariam, propter duas cauſas; primùm quia non ex intentione authoris naturæ, ſed præter ejus intentionem in homine exſtitiſſet, ſi in puris naturalibus homo creatus fuiſſet. Deinde quia DEVS illam ſuſtulerat, & ex ipſius hominis culpa locum in nobis habet.*

7 Hæc doctrina *Bellarmini* nimis craſſa & abſurda eſt: Primò, quia dicit hanc rebellionem carnis contra ſpiritum ex naturæ principiis dimanare, & tamen eſſe naturæ contrariam; quod manifeſtam contradictionem implicat: non enim poteſt fieri ut aliquid ab ipsâ naturâ profluat, & tamen naturæ contrarietur; niſi quis dicere velit naturam eſſe ſibi contrariam, & inimicam. Secundò, quia dicit hanc rebellionem ab ipsâ naturâ dimanare, & tamen præter DEI intentionem evenire; ſi enim ex intentione DEI ipſæ rerum naturæ exiſtunt, proculdubiò rerum proprietates, & ea omnia quæ à naturâ rerum

necessariò dimanant, non præter, sed secundùm DEI intentionem eveniunt; is enim qui intendit naturam, intendit etiam ea quæ naturam cōsequuntur. Tertiò, quia quicunque producit naturam, producit ex consequente ea quæ naturam consequuntur: at DEUS producit naturam hominis; Ergo producit etiam rebellem hunc impetum, qui naturam eius consequitur: hoc autem absurdum est; quia inde sequitur DEUM producere aliquid suæ naturæ contrarium; natura enim DEI sicut est ipsa bonitas, ita est ipsa propensio ad bonum, & proinde contrariatur propensioni ad malum. Quartò, quia dicere rebellionem carnis contra spiritum esse à naturâ, & tamen non esse à DEO qui fons est & causa naturæ, manifestam contradictionem implicat. Quintò, donnm illud supernaturale iustitiæ, ex sententiâ *Bellarmini*, non sustulit naturalem propensionem appetitûs sensitivi ad concupiscendum contra ordinem rationis, sic enim ipsam naturam appetitûs sensitivi evertisset; sed tantùm eum cohibuit ne actu resisteret rationi, & aliquid appeteret contra rationis directionē: Ergo *Adamus* in statu integritatis habuit in appetitu suo propensionem ad malum, quamvis nondum expertus esset actus & exercitia istius propensionis, & per consequens originali peccato inquinatus fuit; quid enim aliud est peccatum originale, quàm propensio ad malum?

ART.

ART. XI.

Considerantur duæ aliæ sententiæ de traductione peccati.

1 SEquuntur in hoc articulo considerandæ tertia & quarta classis, eorum qui traductionem peccati per semen parentum damnant & reiiciunt: ad tertiam classem eos refero, qui cum *Anselmo, in lib. de conceptu Virginali. & S. Thoma, in* 1. *secunda quæst*. 81. *art*. 1. *& quæst*. 4. *de malo, art*. 1. dicunt ad traductionem peccati nihil aliud requiri, nisi ut homo per veram generationem ab Adamo descendat. Hoc enim ipso quòd aliquis in lumbis Adæ fuit cùm is præceptum in Paradiso transgrederetur, in illo eius peccato communicavit. Hæc sententia reiicienda est, quia descensus noster ab Adamo per naturalem generationem est quidem causa cur nos rei sumus peccati ab Adamo commissi; non verò potest esse causa nostræ cæcitatis, ignorantiæ, & propensionis ad malum; & proinde hæc opinio in eo peccat, quòd secundùm eam explicari possit traductio primæ partis peccati originalis, non verò secundæ & tertiæ partis.

2 Ad quartam classem eos refero, qui nobiscum consentiunt in explicanda traductione pri-

mæ & secundæ partis peccati originalis, dissentiunt verò in explicanda traductione tertiæ partis, dicentes eam propagari & traduci à parentibus ad liberos, non per se, sed per secundam partem; h. e. per carentiam originalis justitiæ, cum quâ necessariò connexa & conjuncta est: si quis igitur eos roget; undenam sit quòd infans recèns natus, sit reus peccati ab Adamo commissi? Respondebunt, quia est filius Adami, h.e. quia ab eo per naturalem generationem descendit. Item si roget, unde sit quòd infans iste originali justitiâ caret? Respondebunt; quia parentes ejus non poterant illi justitiam communicare, ipsi enim eâ carebant. Denique si roget; unde sit quòd infans iste ad malum pronus & propensus sit? Respondebunt, quia originali justitiâ caret; quicunque enim originali justitiâ caret, is necessariò ad malum propensus est: & proinde propensio ad malum propagari videtur per concomitantiam quandam, qua comitatur & consequitur carentiam originalis justitiæ.

3 Doctissimus & nunquam satis laudatus *Petrus Molineus*, hanc sententiam egregiè explicat, & defendit, in *Anat. Arminianismi, cap.* 10. & ibidem rationem reddit, cur propensio voluntatis & appetitûs sensitivi ad objecta illicita, quæ sensibus jucunda sunt, necessariò consequatur carentiā originalis justitiæ. Quia autem insigne illud opus *Molinei* in omnium manibus

non

non eſt; ego per aliquot fundamenta ſeu aſſertiones proponam ſummam eorum,quæ ab illo ſub finem *cap.*10.propoſita ſunt, idque in eorum gratiam qui nondum *Molineum* legerunt.

4 Prima aſſertio: *Intellectus hominis originali iuſtitiâ deſtituti, & nondum per verbi prædicationem vocati,neq́; cognoſcit, neq́; cognoſcere poteſt,durante eo ſtatu,bona ſpiritualia & ſupernaturalia.* Hæc aſſertio probatione non eget, nam ut docet *Bellarminus lib.6. de gràtia & libero arbitrio,cap.*1.convenit inter omnes Theologos,ſive ſint Pontificii,ſive Evangelici, iſta myſteria fidei ſine divinâ revelatione cognoſci non poſſe.

5 Secunda aſſert. *Voluntas hominis originali juſtitiâ deſtituti, & nondum vocati per verbi prædicationem,ad ea ſola bona propenſa eſt,quæ iſte homo cognita habet, h. e. ad bona temporalia & terrena.* Cujus rei ratio eſt, quia appetitio voluntatis præſupponit cognitionem intellectûs; ideoque voluntas nihil poteſt appetere, niſi quod ratio cognoſcit.

6 Tertia aſſert. *Voluntas talium hominum propenſa eſt ad bona naturalia & terrena,tanquã ad præcipua bona, & maximè expetibilia*: idque quia tales homines non cognoſcunt bonum illud quod revera eſt perfectiſſimum; & ob id alia bona,quaſi eſſent perfectiſſima, ſummo amore proſequuntur.

7 Quarta aſſert. *Quamvis appetitio bonorum temporalium per ſe mala non ſit, ex accidente tamen fit mala, quatenus iſta bona appetuntur tanquam præcipua & maximè expetibilia; & proinde propenſio ad ea ſic appetenda, verè appellari poteſt propenſio ad malum.* Hinc patet, propenſionem ad malum neceſſariò conſequi & comitari illam luminis ſupernaturalis carentiam, quæ eſt in omnibus qui ab Adamo deſcendunt per veram generationem.

8 Hanc ſententiam quondam amplexus ſum: nunc verò eam rejicere cogor, idque propter graves & efficaces rationes, quæ afferri poſſunt in contrarium. Primò enim, concupiſcentia ſeu propenſio ad malum eſt quid reale & poſitivum, ut docet ipſe *Molineus cap.* 8. *iſtius operis:* Ergo habet realem & poſitivam cauſam: ratio ſequelæ eſt, quia privatio, aut non Ens, qualis eſt carentia juſtitiæ, non poteſt producere aliquod Ens reale; nam Ens reale ad ſuam productionem requirit realem influxum & operationem alicujus cauſæ: at non Ens, ſicut non habet reale *eſſe*, ita non poteſt habere realem operationem. Dicet aliquis; cæcitas, quæ eſt privatio, poteſt eſſe cauſa lapsûs, & privatio luminis poteſt eſſe cauſa aberrationis à viâ; lapſus autem & aberratio à viâ ſunt entia realia. Reſp. lapſus & aberratio à viâ duo includunt, videlicet poſitivam entitatem talium motuum, & ſuperad-

ditam

ditam inconvenientiam, seu defectum: inconvenientia illa, quæ est privativum quid, privativam causam habere potest; at positiva entitas istorum motuum est à positivâ causâ; nam positiva entitas lapsûs est partim ab internâ gravitate corporis, partim ab externo offendiculo: itē positiva entitas aberrationis est à locomotivâ facultate, tanquam à causa.

9 Secundò, ex hac sententia sequitur, veram causam vitiosæ illius propensionis & inclinationis, quæ est in voluntate, esse cæcitatem & ignorantiam mentis: at hoc est falsum, & quotidianæ experientiæ contrarium: idque primò, quia multi impii seu non renati, per naturales dēmōstrationes evidenter sciunt DEUM esse summum bonum, & poinde summo amore prosequendum; & nihilominus in voluntate habent propensionem ad prosequendum bona temporalia & terrena summo amore, posthabito supremo & perfectissimo bono: Ergo causa illius propensionis non est ignorantia mentis. Secundò, multi impii nôrunt quid sit honestum, quid inhonestum; & tamen in voluntate habent propensionem ad ea agenda, quæ inhonesta sunt & naturali rationi contraria: Ergo ignorantia non est causa illius propensionis.

10 Tertiò, concupiscentia seu propensio ad malum, non solùm est pronitas ad nimium amorem rerum terrenarum, orta ex ignorantiâ rerū

cœlestium

cœlestium & supernaturalium (ut statuit hæc sententia;) sed etiam est pronitas quædam ad contemnenda & negligenda bona illa cœlestia, quæ nobis patefacta & revelata sunt, h.e. quorũ cognitionem ex verbi auditu acquisivimus; item est propensio ad ea agenda, quorum turpitudinem ex DEI verbo cognitam & perspectam habemus. Vnde *Paulus* de seipso conqueritur *cap.7.Rom:vers. 22. & 23. Delector* (inquit) *lege* DEI, *quod ad interiorem hominem; sed video aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meæ, & captivum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis.*

11 Quartò, si concupiscentia carnis nihil aliud sit nisi propensio ad inordinatum amorem rerum terrenarum, orta ex ignorantiâ rerum cœlestium, ingens sequetur absurdum, videlicet concupiscentiam non esse in renatis, qui rerum cœlestium cognitione imbuti sunt: illi enim qui certò sciunt cœlestia & supernaturalia illa dona infinitis gradibus excellere & præferenda esse terrenis & temporalibus bonis, non possunt ex ignorantiâ rerum cœlestium inordinato amore prosequi bona terrena & caduca.

ART.

ART. XII.

Ostenditur, eos qui animarum creationem impugnant, multùm inter se dissentire; & confutantur tres primæ eorum sententiæ de origine animæ.

1 Statueram apud me, in hac Exercitatione contra eos solummodò disputare, qui putant animas humanas ex materiæ potentia educi. Verùm quia videbam multos, eosque doctissimos viros, animarum traductionem tueri, & nihilominus seriò damnare & rejicere dogma illud de eductione animæ rationalis ex potentiâ materiæ, ideo operæ pretium me facturum sentiebam, si proponerem, & sigillatim confutarem omnes sententias, quas memini me legisse aut audivisse de traductione animarum.

2 Prima sententia est *Iacobi Martini*, qui in *lib.3. Miscellanearum quæstionum, disput.7.* dicit animam filii esse ab anima patris per traducem, modo tamen imperscrutabili & nobis incognito. Hic modus recedendi à communi sententia facilis est, sed inhonestus, & si quid judico, tanti viri acumine indignus: verùm ne illi, qui his latebris se occultant, securè delitescant, contra eos utar unico argumento, sed nisi

me

me animus fallit, valido & perſpicuo : illud au-
tem ſic proponi poteſt; *Pater neq; producit ani-
mam filii ex aliqua re præexiſtente, neq; produci
eam ex nullâ re præexiſtente, hoc enim eſt* creare
Ergo nullo modo eam producit. Conſequenti
hujus argumenti à nullo negari poteſt, quia niti
tur communi illo principio, *de qualibet re ve-
rum eſt affirmare vel negare.* Antecedens pro
batur hac ratione; *Pater neq; producit animam
filii ex materiâ corporea ſeminis, neq; ex ſpiritu
ali ſubſtantiâ animæ ſuæ,* ut mox probabitur
Ergo non producit eam ex aliqua re præexiſtent
item non creat eam, quia *creare* eſt ſolius DE
proprium, & proinde non producit eam ex nul
la re præexiſtente.

3 Secunda ſententia eſt eorum, qui dicun
animam educi ex potentia ſeminis; id eſt, volun
animam, primò cùm ſemen emittitur, non act
eſſe in ſemine, ſed potentiâ duntaxat; quand
verò ſemen nonnihil elaboratum eſt, & mem
bra corporis quodammodo ſunt delineata, tu
demùm per δύναμιν πλαστικὴν in ſemine hærent
animam è potentia ſeminis educi, excitari, & ac
cendi, ita ut actu nunc vivere & corpus ſuum in
formare incipiat.

4 Hæc ſententia à me ſuprà confutata eſ
& à *Balthaſare Meiſnero*, qui traductionem a
nimarum acerrimè propugnat, non immerit
rejicitur, *ſect. 3. Philoſophiæ ſuæ, cap. 6. quæſt:* 1

Argument

Argumenta ejus hæc sunt: 1. accidens, videlicet potentia πλαστικὴ, non poteſt producere tam nobilem & excellentem ſubſtantiam. 2. Δυύαμις πλαστικὴ eſt animæ facultas: Ergo non eſt in ſemine ante adventum animæ. 3. formarum materialium proprium eſt educi è potentiâ materiæ; anima autem eſt forma ſpiritualis. Vide cætera apud ipſum *Meiſnerum*, loco citato.

4 Tertia ſententia eſt eorum, qui aſſerunt parentem ſimul cum ſemine emittere ſuæ animæ particulam, & proinde ſemen primò cùm emittitur eſſe actu animatum; hi igitur volunt animam filii eſſe ab anima patris, per ejus diviſionem & quaſi imminutionem. Hunc modum tuendi animarum traducem, non ſatis tutum judicat *Meiſnerus*, & meritò; quia ex eo ſequitur animam diviſibilem, & proinde materialem & corruptibilem eſſe; quia item inde ſequitur formam poſſe migrare de una materia in aliam, imò de uno ſuppoſito in aliud; nam ſecundùm hanc ſententiam, verum eſt dicere totam animam filii fuiſſe quondam in corpore patris, & corpus ejus informaſſe.

5 Vnde Sereniſſimus noſter Princeps IACOBVS BRITANNIAE REX, doctè admodùm & acutè colligebat, dum hìc ANDREAPOLI eſſet, animam filii eſſe ream omnium peccatorum quæ à patre commiſſa ſunt ante ejus emiſſionem & transfuſionem, nam anima

nima filii ante transfusionem fuit in patre, & i
eo peccavit, *anima autem quæ peccavit, ipsa m*
rietur, *Ezechielis* 18. *vers.* 4. *&* *Ieremiæ* 31
vers: 30.

ART. XIII.

Refellitur quarta sententia, quæ est Balthasaris Meisneri.

1 QVarta sententia, quam amplectitu
Balthasar Meisnerus, in hoc conven
cum præcedente, quod statuat animam non
potentia seminis educi, sed à parente in prolen
traduci, & unâ cum semine in matricem infun
di; ac proinde semen quamprimùm emittitu
esse actu animatum: differt tamen ab ea, quate
nus asserit animam illam in semine existenten
non fieri ex anima patris per decisionem & pa
titionem animæ paternæ, sed ab ea generari &
produci de novo. Hanc sententiam explican
Meisnerus pag. 924. sic ait, *quamprimùm paren*
semen transfundit in uterum genetricis, tunc un
cum semine transmittit animam, non quidem su
am aut suæ partem, sed suæ similem: & p. sequen
te, *Sicut lumen se multiplicat, h. e. aliud lume*
immediatè producit in materiâ idonea, idq; (u
supra monuit) *non per sui partitionem, nec per lo*

cale

calem sui in alteram facem transmissionem, sed per novi luminis accensionem; ita etiam animæ nostræ in semine ad generationem hominis dispo-sito sese multiplicant, hoc est, aliam sibi in specie similem animam immediatè, non interveniente a-liquo instrumento corporeo, producunt.

2 Hæc sententia facillimè confutatur, nam ex ea manifestè sequitur animam filii creari ab anima patris; quod ingens absurdum & incommodum est: ut autem illud evidenter demonstretur, fundamenti loco tenendum est primò, creationem esse productionem ex nullo subjecto præexistente. Secundò tenendum est, quatuor modis aliquid dici fieri ex aliquo, 1. *Terminativè*, quomodo dicimus hominem fieri ex non homine, album ex non albo. 2. Fit aliquid ex aliquo *decisivè*, seu per decisionem & detractionem, quomodo dicimus exiguum clavum fieri ex ingenti massa ferri, & exiguum annulum ex ingenti massa auri. 3. Fit aliquid ex aliquo *subiectivè*, illud videlicet quod ex alicujus subjecti potentia educitur, quomodo dicimus omnes formas materiales fieri & educi ex potentia materiæ. 4. Fit aliquid ex aliquo *constitutivè*, quomodo dicimus omnia corpora naturalia fieri ex materia & forma.

3 His positis, sic probatur animam patris creare animam filii ex *Meisneri* sententia: Quod producit aliquid ex nihilo, illud creat: at anima patris

patris producit animam filii ex nihilo, ex *Mei neri* sententia: Ergo creat, & proinde infinita virtutem habet; nam producere ex nihilo se creare, infinitam virtutem arguit: proposit major est perspicua, nam nititur definitione cre ationis: minor sic probatur; Si anima patris pro ducit animam filii ex aliqua re præexistente, v producit eam ex sua substantia, vel ex mater seminis, at nullo modo eam producit ex mater seminis, ut fatetur ipse *Meisnerus*; quod etia probatur hac ratione, anima non fit ex mater seminis *terminativè*, h. e. materia seminis no est terminus à quo illius mutationis quâ anim producitur, nam terminus à quo alicujus muta tionis, adveniente termino ad quem, perit; se materia seminis, adveniente animâ, non peri sed animam in se recipit. Secundò, anima no fit ex materia seminis *decisivè*, quia sic esset par materiæ, quod nimis absurdum est. Tertiò, no fit ex materia seminis *subiectivè* seu eductivè sic enim esset forma materialis, ut ipse *Meisne rus* fatetur. Denique non fit ex ea *constitutivè* sic enim esset substantia corporea.

4 Nullo etiam modo producitur anima fili ex animâ patris; nam primò non producitur e anima patris *terminativè*, quia terminus à quo perit producto termino ad quem; anima autem patris non perit productâ animâ filii. Secundò non fit ex eâ *decisivè*, seu per divisionem & par-

titionem;

ctionem; ut ipse *Meisnerus* fatetur. Tertiò, non fit ex ea *subjectivè*, h. e. non educitur ex ejus potentia, quia quod educitur ex alicujus subjecti potentia, illud in eo subjecto recipitur, & in eo existit: sed nemo dixerit animam filii existere in anima patris, tanquam in subiecto. Quartò, anima patris non est pars constitutiva animæ filii: ergo anima filij non fit ex eâ *constitutivè*.

5. Quod autem ad illam similitudinem à lumine petitam attinet: tenendum est, eam ineptam esse, & nullo modo pro eius sententia facere; nam lumen educitur de potentia materiæ, ut omnes fatentur: unde *Fonseca, l.* 5. *Metaph. cap.*2.*quæst.*4.*sect.* 1. *Nemo*(inquit)*dubitat lumen educi de potentiâ aëris*; & certè cùm faci lucenti admovetur fax alia, manifestum est ex potentia materiæ istius facis admotæ, educi flammam & ipsius lucem. Quare secundum argumentum contra *Meisnerum* sit hoc: si anima filii eo modo producitur ab anima patris; quo lumen à lumine; anima patris educit animam filii ex materiæ potentia: at posterius est absurdum, fatente *Meisnero*: Ergo & prius: probatur autem lumen educi ex potentia materiæ; quia illæ formæ educuntur ex potentia materiæ, quæ à materia pendent quoad *esse* & *fieri*, ut patet ex *articulo* 1. huius disputationis: at lumen est tale, quia neque potest *fieri*, neque *esse*, sine concursu passivo materię lumen recipientis. Va-

eat igitur illa formarum multiplicatio, ab eductione earundem desumpta, nam est figmentum crassi alicuius cerebri, & nullâ ratione nititur.

6. Tertiò: si spiritualis substantia animæ quâ talis est, h.e. quâ spiritualis & rationalis est, habeat virtutem procreativam similium, sequetur facultatem procreatricem non esse propriam facultatem animæ vegetativæ, quod est contra omnium Philosophorum doctrinam: ratio est, quia facultates animæ vegetativæ non conveniunt animæ rationali, quâ talis est, sed quatenus est vegetativa: sed hæc facultas procreativa similium animarum absque eductione ex potentiâ materiæ, competit animæ rationali per se, & non quatenus est vegetativa.

7. Quartò: in generatione uterque Parens emittit semen, ut docent non solùm Scholastici Theologi complures, *lib.* 3. *Sent. Dist.* 4. ut *Scotus, Bonaventura, Maior, Ochamus, Lichetus, Gabriel*; sed etiam Medici multis manifestis indiciis ab Anatomicâ experientiâ ductis convincunt, quæ hoc loco in medium afferre non possum: ea tamen scriptis mandârunt *Galenus lib.* 2. *de semine, cap.* 4. *Fernelius lib*: 7. *Physiol. cap.* 6. *Levin. Lemn. lib.* 1. *cap.* 6. *de occultis natura miraculis. Vesalius lib.* 5. *de fabrica corporis, cap.* 15. *Laurentius Anat. lib.* 8. *quæst.* 5. & multi alii. Hoc igitur posito, sic argumentor; Semen utriusque parentis vel est animatum, vel alterum,

alterum, videlicet semen matris est inanimatum: si utrumque est animatum, vel dicendum erit filium duas animas rationales habere, vel particulam animæ à patre & particulam animæ à matre conferri: prius est absurdum, quia tollit unitatem hominis, ipso *Meisnero* fatente; posterius etiam est absurdum, quia eo posito concidit animæ indivisibilitas, adeoque immaterialitas. Si semen matris sit inanimatum, h. e. si mater non conferat animam filio, tum per consequentiam ipsius *Meisneri, pag.* 908. mater non est mater totius filii, sed tantùm corporis: item non gignit hominem, sed partem hominis. Hoc argumentum revera & in se non est validum, ut patet ex suprà dictis, est tamen *ad hominem,* ut loquuntur; quia nititur ipsius *Meisneri* consequentiâ.

8. Quintò, si quis à *Meisnero* exquirat, quid fiat cum isto semine quod in uterum transmittitur, ex quo tamen homo non generatur; an & illud animatum sit. Negativè respondet. Causam si quæras: dicit id fieri, vel quia semen non erat per omnia aptè dispositum ad generationem; vel quia singularis est pœna à DEO, naturæ cursum miraculosè inhibente, inflicta: dico *miraculosè*; quia sicut miraculum esset, si faci lucenti fax alia, materiam idoneam & bene dispositam habens, admoveretur, & flammam non conciperet; sic etiam miraculum est, si vera sit

Meiſneri ſententia, cùm à parente ſemen ſufficienter diſpoſitum emittitur ſine anima; idque quia anima, per naturam, ſui eſt multiplicativa in materiâ ſufficienter diſpoſita. Hæc reſponſio illius ſententiæ, quam defendit *Meiſnerus*, infirmitatem arguit: abſonum enim & abſurdum eſt, dicere toties verum & propriè dictum miraculum fieri, quoties pater ſemen ſufficienter diſpoſitum emittit, & illam emiſſionem animatio, & proinde generatio non conſequitur.

9. Sextò, omne rationale eſt homo: at ſemen, ſi actu eſt animatum animâ rationali, actu eſt rationale: Ergo actu eſt homo, nam actu habet formam hominis: hinc autem varia ſequuntur abſurda: 1. patrem in uterum genetricis non tantùm ſemen, ſed hominem transfundere. 2. hominem & ſemen hominis ſpecie non differre. 3. veras eſſe has propoſitiones, *aliquod ſemen eſt homo*, & per converſionem, *aliquis homo eſt ſemen*. 4. generationem hominis fieri ſine interitu ſeminis; forma enim ſeminis, i. e. anima, manet.

ART.

ART. XIV.

Confutatur quinta sententia, quæ est Timothei Brighti *Cantabrigiensis.*

EXtremam manum huic disputationi admovebam, cùm acutissimas & politissimas animadversiones *Timothei Brighti* Cantabrigiensis in *Scribonii* Phisicam, evolvens, incidi in locum eum, quo asserit animam patris procreare animã filii ex semine quodam spirituali, & incorporeo. Verba eius hæc sunt: *Quibus respondemus; nec totum, nec partẽ animi parentum, traduci; neq; accidens aliquod animi rudimentum esse. Quid ergo? Sanè substantiã quandam ab anima natam, nec totam ipsam nec partem, tanquam animæ immortale semen, prolis animæ futuræ principium: & ut semen corporeum de parentũ corporibus decisum, nec corpus ipsũ, nec corporis aliquod membrum existit; ita anima, per semen animæ fœcundum, non per animam, aut animæ partem aliquam traducitur in prolẽ:* & paulò post, *Ergò tenemus, animam non integram & absolutam, parentibus referendam acceptam, sed seminale quid, ab anima, æquè atque à corpore exclusum, & tandem verbi illius virtute* (sc: fœcunditatis benedictione) *in animam rationalem, & immortalem, proditurum.*

2. Hanc ſententiam clariſſimi & doctiſſimi *Timothei* probare non potui; quia ſemen illud animæ vel eſt quid corporeum, vel eſt ſpiritualis ſubſtantia: ſi eſt quid corporeum, ex eo ſpiritualis ſubſtantia fieri non poteſt, ut ipſe *Brightus* fateri videtur, cum opponit ſemen animæ corporeo ſemini: ſi eſt ſpiritualis ſubſtantia, vel eſt anima partialis, & incompleta; vel eſt ſubſtantia quædam ſpecie & eſſentialitèr diſtincta ab animâ: non eſt anima imperfecta, ut ipſe *Brightus* fatetur, cùm dicit animam traduci à parente in prolem, neque per animam, neque per partem animæ, ſed per ſemen quoddam ab anima excluſum: at neque eſt ſubſtantia ſpiritualis ſpecie & eſſentialiter diſtincta ab anima; ut patebit ex ſequentibus rationibus.

3. Primò, ſi datur talis ſpiritualis ſubſtantia ab animâ diſtincta, dabitur aliquis ſpiritus creatus, qui neque eſt Angelus, neque anima humana: at poſterius repugnat doctrinæ omnium Philoſophorum: Ergo & prius. Secundò, ſi illud ſemen ſpirituale verè ac realiter ab anima excluditur & emittitur, verè & realiter præexiſtebat in anima: realis enim emiſſio præſupponit reale *ineſſe*: at ſpiritus ille non poteſt realiter ineſſe animæ patris: Ergo neque realiter excludi, & emitti ab ea. Probatur aſſumptio: ſpiritus ille non poteſt ineſſe animæ patris ut pars in toto, fatente ipſo *Timotheo*; neque ut accidens in ſubjecto,

subjectó, idque quia est substantia; substantiæ autem repugnat inesse subjecto; neque ut res in loco ambiente, aut in vase continente, talis enim modus continentiæ & circumscriptionis naturæ spirituali animæ repugnat.

4. Tertiò, semen illud spirituale vel fit ex tota anima patris, vel ex parte animæ patris, vel ex nihilo: non enim potest fieri ex matéria corporea, tum quia est spiritualis substantia, tum quia ipse *Brightus* testatur illud non ex corpore, sed ex anima natum esse: non fit ex tota anima patris, quia sic tota anima patris evanesceret, & in spirituale illud semen converteretur: neque ex parte animæ paternæ, quia sic anima patris esset divisibilis in partes, & pars ejus posset amitti & in aliam substantiam transmutari: hæc autem repugnant naturæ spiritualis substantiæ: denique anima patris non producit illud semen ex nihilo, quia sic diceretur creare illud semen, quod est absurdum.

5. Quartò: semen illud animæ vel est incorruptibile, & manet post generationem hominis, vel est corruptibile, & perit eo instanti quo anima producitur. Si posterius dixeris; sequetur, semen illud non esse spiritualem substantiam, quia spiritualis substantia incorruptibilis est, & nullâ virtute creatâ aboleri potest. Si prius admiseris, sequetur, in homine genito duos esse spiritus seu spirituales substantias, vi-

licet animam filii, & ſemen ex quo illa anima orta eſt: accedit, quòd naturæ ſeminis repugnet poſt rei generationem manere, debet enim ſubſtantiali mutatione tranſmutari in rem ex ſemine ortam; ad talem autem tranſmutationem requiritur, ut res genita & corrupta in materia conveniant, quod de ſemine & anima dici nequit.

6. Quintò: converſio illa ſeminis ſpiritualis in animam, vel eſt converſio accidentalis, qualis eſt converſio ſeu mutatio quâ homo malus convertitur & mutatur in bonum, & lapis albus in lapidem nigrum; vel eſt converſio ſubſtantialis, qualis fuit converſio uxoris *Loth* in ſtatuam ſalis, aut converſio ligni in ſubſtantiam illius ignis cui approximatur: non eſt converſio acccidentalis, quia inde ſequetur, ſemen illud ſpirituale non differre ſpecie & eſſentialiter, ſed gradu perfectionis accidentalis, ab anima; hoc eſt, eſſe animam rationalem accidentali aliquâ ratione incompletam & imperfectam: hoc autem contradicit verbis ipſius *Timothei*, dicentis, ſemen illud non eſſe actu animam, ſed animæ futuræ principium, & aliquando in animam proditurum. Idem etiam confutatur omnibus ijs rationibus, quibus probavimus contra *Meiſnerum* animam patris per ſe & immediate non producere animam filij; item ſemen cùm emittitur non eſt actu animatum animâ rationali.

7. Si

7 Si est conversio substantialis, vel fit per totalem annihilationem rei conversæ, quomodo converti volunt Pontificii panem Eucharisticũ in corpus & sanguinem CHRISTI, ut docet Conc. Trident. *sessione* 13. *cap*.8.*can*.2. vel fit per abolitionem unius partis essentialis illam rem constituentis, quomodo lignum igni approximatum in ignem convertitur; nam non totaliter aboletur, sed tantùm ejus forma destruitur, remanente materiâ sub forma ignis. Sed neutrũ dici potest: nam primò conversio seminis in animam non est totalis annihilatio seminis, quia annihilatio substantiæ, præsertim spiritualis, à solo DEO fieri potest, ut docet D. *Thomas, parte* 1. *quæst*. 104. *art*. 4, quia item annihilato semine oportet animam ex nihilo produci. Quare cùm non pater, sed DEUS valeat semen illud annihilare, & eo annihilato animam eodem instanti ex nihilo producere, non patri sed DEO soli productio animæ ascribenda est; quod ingens absurdum est, si vera sit ipsorum doctrina.

8 Secundò, conversio seminis in animam non potest fieri per abolitionem unius partis essentiæ, alterâ remanente: primò, quia inde sequetur spiritualem substantiam seminis illius esse corruptibilem, & capacem transmutationis substantialis, non minùs quàm corpora Physica: illa enim aboleri & destrui possunt naturaliter, quoad unam solam essentiæ partem,

formam

formam videlicet: secundò, sequetur substanti am illam spiritualem esse revera divisibilem i materiam & formam Physicam, aut in partes in tegrantes: nam de his solis partibus verum est quòd earum unâ destructâ altera remanere pos sit superstes, quoad actualem existentiam: siqui dem partium Metaphysicarum, h. e. generis & differentiæ alia ratio est, nam nemo dixerit de structâ animalitate *Socratis* posse remanere e jus humanitatem quoad actualem existentiam aut contrà destructâ ejus humanitate remaner ejus animalitatem. Tertiò, ubi datur transmu tatio à contrario ad contrarium, ibi necesse e dari unam communem materiam quæ sit subje ctum transmutationis: at hìc datur transmuta tio à *non animâ* ad *animam*, eaq; substantialis Ergo datur hìc materia constitutiva & semini & animæ: & confirmatur, quia illa pars super stes, ingrediens constitutionem animæ, necessa riò est materia; non enim potest habere ration formæ Physicæ, neq; generis aut differentiæ, u cuivis manifestum est.

ART

ART. XV.

Confutatas iam esse omnes sententias de traduce; item neminem ex isto numero posse tutiùs aut faciliùs explicare peccati propagationem, quàm nos, qui animarum creationem defendimus.

QVi putant animam esse ex traduce, & à DEO non creari & infundi, illi necesse habent asserere animam aut educi ex potentiâ seminis per concursum passivum materiæ, aut produci ab animâ patris, absq; concursu materiæ seminis: nam inter hæc duo nullum datur mediũ. Prior sententia à me confutata est, *art.* 3. & 12. posteriorem modum loquendi in quatuor alios dispescere ac subdividere possumus: Si enim anima patris sine concursu materiæ seminis producit animam filii, vel producit eam ex tota sua substantia, vel ex parte suæ substantiæ, vel ex semine quodam spirituali, vel ex nihilo: Primum modum tuendi traducem nemo (quantum intelligo) amplectitur: nam ut benè monet *Bellarm. lib.* 4. *de amiss. gratiæ, cap.* 11. si anima filii fit ex tota anima patris, vel parens deinceps caret animâ, quippe qui totam transfundit in

in filium; vel tota manet, & in patre & in filio: utrumque eſt evidenter falſum. Secundam ſententiam confutavi *art.* 12. Tertiam *art.* 13. & Quartam *art.* 14. unde concludo, nullum poſse excogitari modum tuendi, aut explicandi propaginem animarum, qui non ſit in hac diſquiſitione confutatus.

2 Dicet aliquis, ſententiam de traduce, quamvis multis difficultatibus Philoſophicis ſit expoſita, in Theologia tamen eſſe tutiorem, quia magis expeditè & facilè explicat modum quo originalis corruptio à parentibus in liberos derivatur. Reſpondeo, eos qui hoc aſſerunt, gratis illud aſſerere: nemo enim ex iſto numero poteſt commodiùs aut expeditiùs explicare peccati originalis propagationem, quàm nos qui animarum creationem defendimus: hoc autem manifeſtum erit, ſi *Traduciariorum* ſententias ſigillatim conſideremus.

3 Primò igitur, illi qui dicunt *animam educi ex potentiâ materiæ ſeminis*, neceſſe habent nobiſcum aſſerere, animam à ſemine, & ſic à corporeo quodam, infici; ut rectè obſervavit *Meiſnerus, ſect.* 3. *cap.* 4. *quæſt.* 1. oportet enim eos dicere animam contrahere labem ab immundo ſemine, ex cujus potentiâ educitur.

4 Secundò, illi qui dicunt *parentem unà cũ ſemine emittere animæ particulam*, parùm commodè explicant peccati propagationem; quia ex

ex ista sententia sequitur, filium non solùm esse reum primi lapsûs, sed etiam omnium peccatorum à proximis parentibus commissorum, ut probatum est *art.* 12.

5 Tertiò, illi qui asserunt animam patris producere animam filii ex semine spirituali; illi itē qui putant animam patris producere animam filii absque ullo concursu passivo, vel seminis materialis, vel seminis spiritualis, & proinde ex nihilo, non possunt dici commodè aut expeditè explicare peccati propagationem; quia excogitârunt modum quendam impossibilem propagationis, & principiis tum Philosophiæ tum Theologiæ contrarium, ut probatum est *art.* 10. *&* 11.

6 Syllogismus quo *Meisnerus* & reliqui *Traduciarii* utuntur, ad explicandam peccati originalis propagationem, ita se habet; *Quale est propagans vel traducens, tale est propagatum vel traductum: at animæ parentum quæ propagant, sunt infectæ peccato: Ergo & animæ filiorum.* Quia autem aliquis ex *Bellarmino* objicere potuit, ex hoc argumento sequi animam justificatam procreare animam justam in filio, *Meisnerus* argumentum suum cautiùs format, & sic ratiocinatur; *Qualis est anima parentum in sese, talem quoque propagat animam: at in sese est peccatrix, licèt hoc peccatum justo non imputetur: Ergo animam quoque peccatricē propagat.*

7 *Meisneri* ratio, etiam sic concepta & limitata

tata, parùm efficax eſt, & propoſitionis falſitate laborat; Si enim anima patris propagat & producit talem animam, qualis eſt ipſa in ſeſe: neceſſariò ſequitur animam ornatam eruditione, & liberalium artium cognitione, talem animam in filio producere; nam ea in ſeſe conſiderata, iſtis habitibus eſt ornata. Dicet aliquis: Quid ſi ſic formetur ratio; *qualis eſt anima patris ex ſe & ſuâ naturâ, talem propagat animam; generatio enim eſt actio naturæ: at ex ſe & ſuâ naturâ eſt deſtituta habitibus artium & ſcientiarum; nam labore & induſtriâ acquiruntur, non verò naturaliter inſunt iſti habitus animæ: Ergo talem propagat animam.* Reſpondeo, animam parentum non ratione naturæ ſuæ ſimpliciter conſideratæ, eſſe deſtitutam habitibus ſcientiarum; abſolutè enim loquendo, illi habitus ſunt naturales (ut docent noſtri contra Pontificios, dum loquuntur de originali juſtitia:) ſed ratione naturæ corruptæ & depravatæ. Generatio autem neque eſt actio naturæ corruptæ, neque per gratiam renovatæ; ſed naturæ ſimpliciter & abſolutè conſideratæ; ideoque Phyſicè loquendo, & non conſiderando occultum DEI judicium in hoc negotio, ea ſola poſſunt vi generationis propagari, quæ pertinent ad naturam hominis ſimpliciter & abſolutè conſideratam: labes autem peccati hoc modo ſe non habet; hoc eſt, non eſt homini naturalis abſolutè loquendo.

FINIS.

EXERCITATIO TERTIA.

DE

Fide, Scientia, &
Opinione:

IN QUA

natura Fidei perſpicuè explicatur,

&

Pontificiorum ac Arminianorum errores de habitu fidei *deteguntur.*

CLARISSIMO, CONSULTISSIMO, SPECTATISSIMO,

HONESTARUM VIRTUTUM CULTURA; MULTOque rerum usu præstantissimo DOMINO,

DOMINO IOANNI SCOTT, *A SCOTTISTARVET*,

Equiti Aurato, Directori Cancellariæ *Serenissimi & Potentissimi* IACOBI primi, Dei gratia Britanniæ, *Franciæ, & Hiberniæ* REGIS;

Viro

Doctrinæ perpolitæ, Fidei spectatæ, Experientiæ eximiæ;

Qui

NOn solùm Collegium S. LEONARDI, cujus dignissimus Alumnus est, novâ Professione auxit, & ornavit; sed Literatis quoque omnibus, Hospitii, Patrocinii, & Amicitiæ fores libenti animo semper aperuit;

Hoc

Exercitium Philosophicum, in grati animi declarationem, & debitæ observantiæ tesseram, officiosè inscribere & nuncupare debuit, voluit,

Amplitudini ipsius
Humillimè deditus,

R. BARONIUS,

PHILOSOPHIÆ

PROFESSOR.

INDEX

INDEX ARTICULORUM TERTIAE EXERCITATIONIS.

Prima est, *An fides bene distinguatur in* infusam, *&* acquisitam?

Secunda est, *An fides sit certior ipsis scientiis?*

Tertia est, *Quid sit propriè credere in Deum?*

9. *Refellitur Sententia* Nicolai Grevinchovii, *dicentis habitum fidei non esse infusum, sed acquisitum.*

10. *An fides actualis aut habitualis infantibus insit, aut inesse possit.*

11. *An in Dæmonibus sit fides.*

12. *An fides fuerit in anima Christi: Et, an sit in sanctis, qui jam in cœlum translati, habent Dei cognitionem* facialem, *ut loquuntur Scholastici.*

13. *An rectè negent* Remonstrantes, Adamum *ante lapsum habuisse potentiam credendi in Christum.*

14. *An objectum fidei possit esse falsum.*

15. *Quomodo solvendum sit illud argumentum* Remonstrantium: Quod unusquisque tenetur credere, illud est verum, &c.

16. *An fides sit assensus discursivus: Et, an Pontificij utantur circulari discursu in stabiliendâ fide.*

17. *An notitia sit actus ab habitu fidei elicitus.*

18. *An fiducia sit actus fidei.*

19. *An fiducia sit actus intellectûs, & quomodo differat ab assensu.*

20. *Utrum objectum fidei salvificæ sit remissio peccatorum jam impetrata; An verò sit remissio*

missio peccatorum impetranda & obtinenda: Vbi obiter solvitur præcipuum argumentum Bellarmini, *contra* objectum *& naturam fidei justificantis.*

21. *An & quatenus fides ad voluntatem pertineat.*

22. *Vtrum Charitas sit forma Fidei.*

23. *An Religio sit virtus Theologica à Fide distincta.*

24. *Ostenditur* Theologiam Viatorum *tribus modis accipi, & probatur* Theologiam *primo modo acceptam, non esse habitum à* Fide *re distinctum.*

25. *Probatur, contra* Antonium Ruvium, *Theologiam secundo modo acceptam, non esse* scientiam, *sed* fidem divinam.

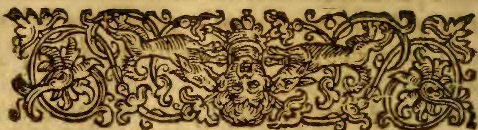
26. *Probatur Theologiam tertio modo acceptam, hoc est,* Theologiam Scholasticam *esse habitum aggregatum ex* Fide, *&* Philosophicis disciplinis.

27. *Theologiam esse similem omnibus habitibus* Aristotelicis, *præcipuè verò prudentiæ.*

28. *Vtrum Theologia sit disciplina speculativa, an practica.*

29. *An* Theologia Viatorum *dici possit* speculativa *à* speculatione, *seu visione, quæ futura est in* Patria.

30. *An vera & propriè dicta Theologia possit esse in homine impio, seu non renato.*

EXERCITATIO TERTIA.

De Fide, Scientia, & Opinione.

ART. I.

De firmitate, certitudine, & evidentia assensuum mentis nostræ.

CUM omnis habitus intellectivus, pro fine proximo habeat *notitiam*, sive *assensum*, quo mens assentitur ijs propositionibus, quarum veritatem percipit & cognoscit; operæ pretium erit, nonnihil præfari de *assensu* mentis, deque

deque ejus affectionibus, & speciebus, idque ut intelligatur diversitas actuum mentis nostræ.

2. Assensus mentis, *est judicium quo intellectus judicat propositionem aliquam esse veram*: mens enim assentitur huic propositioni, *homo est animal*, eam amplectendo & approbando, hoc est, judicando eam esse veram.

3. Tres sunt gradus perfectionis, quos in assensu mentis observârunt Philosophi, videlicet *firmitas*, *certitudo*, & *evidentia*: quibus opponuntur totidem gradus imperfectionis, videlicet *infirmitas* seu *vacillatio*, *incertitudo*, & *inevidentia*.

4. Assensus firmus, *est is qui est sine hæsitatione, dubitatione, aut formidine partis oppositæ*. Infirmus verò, seu vacillans assensus, *est cùm mens ita assentitur huic vel illi propositioni, ut de eius veritate dubitet, aut saltem aliquo modo metuat ne isti propositioni assentiendo erret*.

5. Assensus certus, *est qui nititur certo aliquo aut solido fundamento, non verò levi aut fallaci ratione*. Assensus incertus, *est qui contrario modo se habet*. Hìc diligenter notandum est, ad certitudinem assensûs requiri, *ut fundamentum quo mens nititur, dum assensum præbet, non solùm sit in se certum, sed etiam ut assentienti tale videatur*: nisi enim ille sciat rationem, qua nititur, esse certam, ejus assensus nullo modò

erit certus & ſtabilis.

6. Denique aſſenſus evidens, *eſt cùm quis per ſe, hoc eſt, vi ſui ſensûs aut rationis, abſque alterius informatione & teſtificatione percipit eam propoſitionem, cui aſsentitur, eſse veram:* exempli gratiâ, cùm video *Socratem* apud me ſtantem, aſſentior huic propoſitioni, *Socrates ſtat:* & aſſenſus meus eſt evidens, idque quia non per alterius informationem aut teſtimonium, ſed vi mei ſensûs, rem ita ſe habere percipio: item cùm aſſentior huic propoſitioni, *homo eſt animal,* aſſenſus eſt evidens, idque quia vi proprii intellectûs, ſeu rationis, percipio homini ineſſe naturam ſenſitivam: adeoque quamvis nemo illud aſſereret, imò quamvis omnes contrarium aſſererent, iſtam propoſitionem veram eſse judicarem.

7. Contrà verò, inevidens eſt aſsenſus, *cùm quis aſsentitur propoſitioni, non quòd ſenſus aut ſolida ratio eam veram eſse demonſtret: ſed vel quòd levis & inefficax ratio illud ſuadeat,* (levis enim ratio non pellit mentis tenebras, atque adeo facit aſsenſum obſcurum & inevidentem) *vel quòd alius teſtetur eam eſse veram:* ſic qui vidit *Petrum* interfectum, & aſsenſum præbet huic propoſitioni, *Petrus eſt interfectus,* ejus aſsenſus eſt evidens: qui verò propter hujus narrationem & teſtimonium, aſsenſum præbet iſti propoſitioni, ejus aſsenſus eſt inevidens,

idque

idque quia neque ſenſu, neque ratione percipit eam eſse veram.

8. Hi tres gradus perfectionis, qui in aſsenſu cernuntur, ita ſe habent, ut ſecundus includat primum, eique aliquid ſuperaddat: tertius verò includat & primum & ſecundum, illiſque aliquid ſuperaddat: nam ut aſsenſus ſit firmus, ſatis eſt quòd fundamentum, quo nititur ille aſsenſus, aſsentienti certum & ſolidum videatur: quamvis enim revera non ſit tale, ſi tamen aſſentienti tale eſse videatur, is proculdubiò firmiter & abſque hæſitatione aſsentietur: ſic hæretici firmiter aſsentiuntur ſuis erroribus; quamvis enim fundamenta quibus nituntur, non ſint certa & ſolida, iis tamen (quæ eorum eſt cæcitas) efficaciſſima & validiſſima videntur.

9. At verò ut aſsenſus ſit certus, & planè ab errore alienus, non tantùm requiritur, ut fundamentum quo nititur, videatur aſsentienti certum, & ſolidum; ſed etiam ut revera & in ſe tale ſit; alioqui aſsenſus noſter erit erroneus, & falſus: quare quamvis hæreticis attribui patiamur firmitatem in judicando, non tamen putamus ijs competere certitudinem iudicandi: certitudo enim & error ſimul conſiſtere nequeunt.

10. Tandem verò, ut aſsenſus ſit evidens, non tantùm requiritur, ut eius fundamentum aſsentienti videatur certum & ſolidum, & etiam

am

am in se sit tale; sed etiam requiritur, ut illud fundamentum non sit alterius testimonium, vel narratio; sed vel sit sensus, vel solida aliqua ratio perspicuè demonstrans rem ita se habere.

11. Quemadmodum igitur assensus potest esse firmus, quamvis non sit certus, ut videre est in hæreticis, absque ullo timore aut formidine assensum præbentibus iis dogmatis, quæ Catholicæ Fidei aut bonis moribus repugnant; ita etiam assensus potest esse certus, quamvis non sit evidens: qui enim assentitur propositioni alicui propter DEI testimonium in sacrâ Scriptura propositum, eius assensus proculdubiò est valde certus, quia nititur certissimo fundamento, videlicet DEI testimonio, non tamen est evidens, non enim ideo assentitur Theologus, quòd aut sensu aut ratione percipiat rem ita se habere: sed quòd DEUS asserat, aut dicat rem ita se habere.

12. Ex his patet, hos tres gradus perfectionis, qui in assensu mentis cernuntur, ita se habere, ut primus latiùs pateat secundo, & secundus tertio; quemadmodum etiam in gradibus necessitatis, κατὰ παντὸς latiùs patet quàm καθ' αὑτὸ, & καθ' αὑτὸ quàm καθόλου πρῶτον.

AR

ART. II.

Quomodo inter ſe differant, ſcire, credere & opinari.

1. OMnis aſsenſus mentis vel eſt actus *ſciendi*, vel actus *credendi*, vel actus *opinandi:* quandocunque enim judicamus aliquid eſse verum, vel certò ſcimus illud eſse verum; vel credimus illud eſse verum propter alterius teſtimonium; vel propter levem, & inefficacem ationem opinamur illud eſse verum.

2. Actus ſciendi, cùm opponitur actibus redendi & opinandi, latè accipitur, pro quavis otitia actuali certa & evidente; quomodo acepta ſcientia non ſolùm cernitur in diſciplinis peculativis, ſed etiam in practicis: nam in Philoſophia morali, quæ eſt diſciplina practica, non pinamur, aut credimus, ſed evidenter ſcimus ctiones liberalitatis eſse honeſtas, actiones ve- vitiorum ei oppoſitorum eſse inhoneſtas: in dificatoria arte non opinantur aut credunt, ſed videnter ſciunt periti Architecti baſes in ædiciis eſse ad libellam collocandas, columnas eſ- ad perpendiculum erigendas, aliaque ſimilia: ec ſolùm circa univerſalia, ſed etiam ſingula- verſatur hæc notitia. Nam cùm video *Pe-*

trum

trum stantem, aut audio *Petrum* loquentem non opinor, aut credo, sed scio *Petrum* loqui & stare.

3. Huius divisionis sufficientia sic demonstratur: omnis assensus mentis vel nititur testimonio, vel ratione: si nititur testimonio, est fides actualis, seu actus credendi; si verò nititur ratione, vel nititur ratione certâ & solidâ estque scientia; vel nititur ratione tantùm probabili, estque opinio.

4. Assensus nitens alterius testimonio, vel nititur testimonio *divino*, & à Scholasticis appellatur *fides divina*; vel nititur testimonio *humano*, & appellatur *fides humana*.

5. Hìc obiter notare possumus Pontificiorum ἀβλεψίαν; qui nobiscum fatentur, eam fidem non divinam sed humanam esse, quæ præcipuè testimonio hominum nititur: & nihilominus audacissimè asseverant, assensum, quem præbemus articulis fidei & ipsi sacræ Scripturæ unde illi articuli colliguntur, niti testimonio *Ecclesiæ* (ut vocant) *repræsentativæ*, h. e. Episcoporum & Pastorum in generali concilio congregatorum; item Ecclesiæ (ut ipsi loquuntur) *virtualis*, h. e. ipsius Pontificis Romani: atque ita aut fateri cogentur, omnem fidem *viatorum* humanam esse, penitus videlicet sublatâ fide divinâ, aut eorum Episcopos non homines sed Deos indigitandos esse.

6. Pulch

6. Pulchra institui potest comparatio inter scientiam, opinionem, & fidem divinam: scientia enim est assensus *firmus, certus*, & *evidens*; fides divina est assensus *firmus & certus, sed non evidens*; opinio denique etsi aliquando sit assensus *firmus*, h. e. sine hæsitatione, aut dubitatione, sæpè tamen *neque est firmus, neque certus, neque evidens.*

7. *Scientia* est assensus *firmus*, quia is qui scit propositionem aliquam esse veram, non dubitanter aut hæsitanter assentitur, sed firmiter: est assensus *certus*, quia is qui scit, nititur solido aliquo fundamento; alioqui non sciret, sed opinaretur: denique est *evidens*, quia sciens non ideo assentitur, quòd alius testetur eam propositionem esse veram, sed quòd ipse vi alicujus evidentis argumenti, percipiat rem ita se habere.

8. *Fides divina* est assensus *firmus*, quia illi qui in DEUM credunt, non hæsitant, aut dubitant de veritate historiæ sacræ, & promissionum divinarum: est assensus *certus*, quia nititur certissimo fundamento, videlicet DEI testimonio, qui est ipsa veritas: non tamen est evidens; is enim qui credit, non ideo assentitur, quòd sensu aut ratione percipiat rem ita se habere, sed quòd DEUS hoc testetur & asserat.

9. Hinc patet, quàm egregiè Apostolus, undecimo ad *Hebræos*, vers. primo, naturam fidei

fidei divinæ expreſſerit; cùm enim dicit eam eſse ὑπόστασιν, indicat ejus *firmitatem & certitudinem*; cùm verò dicit eam eſse τῶν ȣ̓ βλεπομένων, ejus *inevidentiam & obſcuritatem ænigmaticam* declarat.

10. *Opinio* aliquando poteſt eſse aſsenſus *firmus*, (nonnunquam enim homines ita moventur levibus rationibus, ut eas pro validiſſimis argumentis habeant, ideoque abſque ulla hæſitatione aut formidine partis oppoſitæ aſſentiuntur;) nunquam verò eſt *certus aut evidens*: is enim qui opinatur, vel nititur levibus rationibus, vel hominum teſtimoniis, quæ nunquam pariunt nobis aut certitudinem aut evidentiam judicandi.

11. Dicet aliquis, hanc comparationem *fidei, ſcientiæ, & opinionis*, quam iam attulimus, derogare de dignitate fidei; ex ea enim ſequitur, quamlibet ſcientiam eſse perfectiorem aſſenſum fide, quia viz: deeſt fidei evidentia, quæ tamen competit ſcientiæ. Reſpond. ſcientiam eſse perfectiorem fide ſecundùm quid, quia viz: eſt aſsenſus evidens; fidem verò eſse perfectiorem qualibet ſcientiâ ſimpliciter & abſolutè; idque propter duas rationes, 1. enim fides verſatur circa nobilisſimum obiectum; h. e. circa magnum illud myſterium pietatis, DEUM in carne revelatum, iuſtificatum in ſpiritu, conſpectum ab Angelis, & prædicatum Gentibus

ous. 2. fides nititur certisſimo fundamento, i. e. DEI ipſius teſtimonio, qui ipſa veritas eſt, quique nec fallere nec falli poteſt.

ART. III.

An fides ſemper ſit τῶν οὐ βλεπομένων.

. DIctum eſt ſuperiori articulo, fidem omnem, ſive ſit *divina*, ſive *humana*, eſſe ſenſum inevidentem; & ob id Apoſtolum 11. l *Hebræos, verſ.* 1. aſſerere fidem eſſe τῶν οὐ λεπομένων: idem etiam confirmari poteſt ex *Cor. cap.* 13. *verſ.* 12. ubi Apoſtolus aſſerit, *'os nunc videre per ſpeculum, & in ænigmate.* em ex doctrina ejuſdem Apoſtoli, de *ceſſatio- & evacuatione fidei*, quæ futura eſt in *patriâ*, eo enim fides evacuari dicitur, & non perfici, ut charitas, quia imperfectionem quandam, mirum *obſcuritatem* & *inevidentiam*, in ſui ra- one & eſſentiâ involvit: quare *Auguſtinus* illud *Johannis* 14. *vado parare vobis locum*, regiè dicit, *eat* DOMINUS, *ut paret locum; , ut videatur; lateat, ut credatur.* Similiter cet *Gregorius, Hom.* 16. *in Evang. & lib.* 4. *ial. cap.* 5. *apparentia* (inquit) *non habent fi- m, ſed agnitionem:* & iterum: *hoc veraciter itur credi, quod non valet videri.*

2. Vt

2. Vt autem hoc planius evadat, afferam & ſolvam ea argumenta, quæ probant ea etiam quæ videntur vel ſciuntur, ſub fidei objecto comprehendi: quale imprimis eſt illud DOMINI ad Diſcipulos, *Iohan.* 14. *dixi vobis priuſquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis*: hinc enim colligitur, fidem eſſe aliquando rerum per experientiam cognitarum, atque adeo *viſarum*.

3. Deinde *Iohan.* 20. cùm dixiſſet *Thomas* Apoſtolus: *niſi videro, non credam*; CHRISTUM videlicet redivivum; dixit ei DOMINUS jam credenti, *quia vidiſti me* Thoma, *credidiſti.*

4. Tertiò: cæteri quoque Apoſtoli, & Virgo Maria, multique alij fideles, quod viderunt hoc crediderunt; CHRISTUM videlicet hominem, paſſum, mortuum, ſepultum, à mortuis reſurgentem, & in cœlos aſcendentem, & alia multa quæ ipſis fidei articulis expreſſa ſunt: unde *Iohan*: 1. *Epiſt.* 1. ait, *quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt, de verbo vitæ annuntiamus vobis.*

5. Quartò: Philoſophus aliquis ſciens per Demonſtrationem, unum DEUM eſſe omnium rerum principium & cauſam, poteſt ejuſdem propoſitionis accipere fidem, manente prior cognitione; ſi videlicet è Pagano fiat Chriſtianus: is ergo ſimul habebit fidem & ſcientiam

ejuſqu

ejusque fides pro objecto habebit res evidenter scitas seu visas.

6. Vt hæc argumenta tollantur, primò ponam aliquot fundamenta, ex quibus horum argumentorum solutiones colligi possunt; deinde *Fonsecæ, Estii*, & aliorum pravam doctrinam de repugnantia *fidei* & *scientiæ* confutabo. Primum fundamentum sit hoc; Fides *seu τὸ* credere *sæpenumero in Scriptura, & apud probatos Authores generaliter accipitur, pro eo quod est quovis modo assentiri & iudicare aliquid verum esse:* sic enim dicitur aliquis *oculis suis credere*, & apud Dialecticos qualecunque argumentum *fidem facere* dicitur.

7. Secundum fundamentum est: *S. Thomam, aliosq; Apostolos & fideles, aliud vidisse, aliud credidisse:* hominem enim viderunt, & DEUM crediderunt: h. e. ut ait *Augustinus*, *Cernebant hominem viventem quem viderant morientem, & credebant* DEUM *in carne latentem*; & alibi, *apparuit inter homines homo, offerens* HOMINEM *videntibus*, DEUM *servans credentibus*.

8. Tertium fundamentum: *fides dicitur assensus inevidens: item dicitur esse τῶν οὐ βλεπομένων, non quòd ea quæ creduntur, omnino inevidētia sint, & nullo modo videãtur; sed quòd quatenus creduntur, inevidētia sint, seu quòd non habeant evidentiam ab eo propter quod creduntur:*

In hoc enim differt fides à ſcientiâ, quòd fundamentum quo nititur ſcientia, (h. e. *medium demonſtrationis*) per evidentiam rei intelle-ctum convincat, cauſas ejus aperiendo; fundamentum verò quo nititur fides (videlicet DEI *authoritas*) intellectum convincat, non per evidentiam rei cui aſſentimur, ſed per certitudinem ſuam & infallibilitatem. Cùm igitur munus fidei, non ſit efficere ut res obſcuræ fiant perſpicuæ, ſed efficere ut intellectus cedat authoritati dicentis, & ſic aſſentiatur; manifeſtum eſt ea quæ creduntur quatenus creduntur eſſe inevidentia, ſeu non habere evidentiam à fundamento ſuo propter quod creduntur: vide D: *Pareum de Iuſtificatione*, *lib*.2.*cap*.5. & D. *Richardum Field, de Eccl.lib*. 4.*cap*.8. Cæterùm hoc non impedit, quo minùs ea quæ creduntur aliâ ratione evidentia ſint, & ex ſe manifeſta vel ſenſibus externis vel rationi: ſicut enim una & eadem propoſitio, quatenus eſt concluſio demonſtrationis judicatur eſſe neceſſaria, & non poſſe aliter ſe habere; quatenus verò eſt concluſio probabilis ſyllogyſmi, judicatur ab eodem homine contingens, & poſſe aliter ſe habere: ita etiam Articuli quidam fidei, quatenus ab Apoſtolis ſenſu percipiebantur, aut à nobis ratione manifeſtâ demonſtrantur, evidentiam habent & claritatem; quatenus verò creduntur propter DEI teſtantis authoritatem, evidentiam illam

illam non habent, & ob id rectè dicuntur ἀ ελει-μόμενα.

ART. IV.

An fides *possit esse simul cum* scientia *de eadem propositione, & in eodem intellectu.*

1. QVæri solet de scientia & fide, *utrum unus & idem homo possit simul credere & scire eam propositionem cui assentitur esse veram; an verò tanta sit repugnantia fidei & scientiæ, ut simul in eodem intellectu existere nequeant.* In hac controversia, tanta est opinionum varietas, ut vix invenias duos celebres viros de ea idem sentientes: primò enim *Scotus, in 3. Sent. Dist. 24. quæstione unicâ* dicit, *Neque actus, neque habitus fidei & scientiæ, posse simul in eodem intellectu existere circa idem subjectum.*

2. Secundò *Durandus, quæst. 1. prologi Sent. & lib. 3. Sent. dist. 17. quæst. 4.* planè contrarium statuit, dicens *fidem & scientiam circa eandem propositionem, & in eodem intellectu simul existere posse, tam secundùm actus, quàm secundùm habitus.* Tertiò, *Petrus Fonseca, in lib. 6. Metaph. cap. 10. quæst. 1. Sect. 5,* asserit *habi-*

tus fidei & scientiæ posse existere in eodem intellectu, & de eodem subjecto, ita tamen ut actus ab iis productus non sit actus fidei, sed scientia quædam, eaque supernaturalis, propter concursum fidei ad eum producendum. Quartò: *Gulielmus Estius*, Duacensis Theologus, *in* 3. *Sent. dist.* 24. *Art.* 3. tria asserit: 1. *habitus fidei & scientiæ, posse simul existere in eodem intellectu, & de eodem obiecto.* 2. *utrumque habitum diversis temporibus posse suum actum exercere.* 3. *actum quem tum elicit habitus fidei, non esse fidem consideratam secundùm totam amplitudinem suæ significationis:* hoc est, secundùm omnes conditiones in ea requisitas, quia videlicet non est inevidens rei notitia.

3. Quinta sententia, eaque verissima, est acutissimi Doctoris *Antonii Ruvio Rhodensis*, in suo opusculo de habitibus, *tractatu* 3. *quæst.* 3. ubi etiam tria innuit: primò, *hos habitus posse simul esse in eodem intellectu, & de eodem obiecto.* 2. *utrumque habitum diversis temporibus posse suum actum exercere, sed non eodem tempore.* 3. *actus ab illis habitibus, diversis temporibus elicitos, esse veros & propriè dictos istorum habituum actus, & per præsentiam habitûs sciendi nihil derogari de proprietate actûs credendi.* Dico *Ruvium* hæc tantùm innuere; quia expressè & directè ibi loquitur solummodo de scientia & opinione; eadem autem ratio est

scientiæ

ſcientiæ & fidei, quoad poſſibilitatem & impoſſibilitatem coëxiſtendi, ut cuivis manifeſtum eſt.

4. Primò igitur probatur contra *Scotum*, habitus fidei & ſcientiæ poſſe ſimul eſſe in eodem ſubjecto, & circa idem objectum, idque hac ratione: Si quid impedit quo minùs hi habitus in eodem intellectu coëxiſtant, illud maximè eſt repugnantia actuum ad quos referuntur: Sed hoc non impedit: Ergo &c. probatur aſſumptio: Habitus nihil ſunt aliud, niſi faciles & expeditæ potentiæ ad actus: ſed non impoſſibile eſt, aliquem habere ſimul potentias ad repugnantes actus, quos poteſt diverſis temporibus exercere, licèt ſimul non poſſit exercere utrumq; : nam ſimul habemus potentiam ad flendum, & potentiam ad ridendum: item potentiam ambulandi, & potentiam ſedendi; quamvis harum potentiarum actus adeo repugnantes ſint, ut non poſſint uni ſubjecto ſimul ineſſe. Secundò, poteſt aliquis, qui per fidem novit mundum à DEO fuiſſe creatum, poſtea per Demonſtrationem acquirere ſcientiam de creatione Mundi, quâ productâ & acquiſitâ non deſtruitur fides de illo articulo; ſic enim non liceret homini Chriſtiano, Metaphyſicæ & Phyſicæ operam dare, ex quibus colliguntur Demonſtrationes de creatione Mundi: non enim licet ea facere quæ fidem aut deſtruunt, aut imminuunt.

 5. Secundò;

5. Secundò: probatur contra *Durandum*, non esse possibile, ut intellectus eodem tempore, id est, uno & eodem instanti eliciat, & inevidentem assensum fidei, & evidentem assensum scientiæ; quia sicut impossibile est, ut homo per sensum visûs eandem rem eodem tempore *distinctè* & *confusè* videat & percipiat, ita etiam impossibile est, ut homo per intellectum, qui est animi oculus, eandem rem eodem instanti evidenter & inevidenter percipiat; ideoque impossibile est, ut simul habeat duos actus; unum evidentem, scientiæ; alterum inevidentem, fidei.

6. Tertiò: probatur contra *Fonsecam* & *Estium*, habitum fidei, quamvis in eodem intellectu coëxistentem habeat habitum scientiæ, posse elicere verum & propriè dictum actum fidei, idque secundùm omnes conditiones in actu credendi requisitas: & proinde fidem & scientiam posse esse in eodem intellectu, & de eadem propositione, etiam quoad actus, sed diversis temporibus elicitos: ratio est hæc: potest aliquis fidelis, etiam post acquisitam scientiam de creatione mundi, ita apud se statuere; *Ego tam firmiter assentior huic propositioni,* DEUS creavit mundum, *propter* DEI *testantis authoritatem, ut quamvis per rationem aliquam non perciperem mundum esse à* DEO *creatum: imò quamvis corrupta ratio contrarium dictaret,*

ret, assentirer tamen isti propositioni sine ulla formidine aut metu.

7. Hoc judicium mentis sine controversia provenit à sola fide, non à scientia & fide simul, estque verus & proprie dictus fidei actus; hoc est, non deest ei ulla conditio in actu credendi requisita: prius probatur contra *Fonsecam*; quia neque scientia, neque aliquis alius naturalis habitus potest aliquid tale dictitare. Posterius etiam probatur, tum contra *Fonsecam*, tum contra *Estiam*; quia assensus iste nititur solâ authoritate testantis: Ergo est inevidens: consequentiæ ratio est, quòd assensus iste sit inevidens, cujus fundamentum quo nititur non valet parere evidentiam, sed certitudinem tantùm: at hic assensus est talis: nam authoritas testantis non convincit intellectum nostrum per evidentiam & claritatem rei, sed per suam certitudinem & irrefutabilitatem. Ratio propositionis majoris est hæc: talis est assensus, quale est medium & fundamentum quo nititur: Si enim medium sit certum, possitque intellectum nostrum certificare, & ut tale cognoscatur ab assentiente, noster assensus est certus: Si verò non ita se habet, est incertus: Ergo pari ratione, si medium valeat parere evidentiam intelligendi, assensus est evidens; si verò non valeat, est inevidens.

ART. V.

De fidei divisione in explicitam, *&* implicitam; *& an inevidentia, quam fidei tribuimus, faciat pro cæca & implicita Pontificiorum fide.*

1. SCholaſtici Theologi dividunt fidem in *explicitam* & *implicitam*, vel ut loquitur *Lombardus, lib: 3. Sent: Diſt: 25.* in *diſtinctam, & velatam* ſeu *confuſam*: hujus diſtinctionis explicationem legere poſſumus apud clariſſimum *Tilenum, parte primâ Syntagmatis, Diſp. 38. Theſ.* 23. & 24. item apud *Durandum, lib: 3. Sent. diſt. 25. quæſt. 1. S. Thomam, 2. 2a. q. 2. Art. 7. Gulielmum Eſtium, lib. 3. Sent. Diſt. 25.* ex quibus authoribus deſcriptiones membrorum iſtius diviſionis ſic colligi poſſunt: fides explicita, *eſt qua aliquid creditur ſecundùm ſe, diſtinctè, & in particulari.* Implicita verò, *eſt qua aliquid creditur non in ſe, ſed in alio, tanquam in univerſali*; Exempli gratiâ, Chriſtiani rudes & ſimpliciores (ut loquuntur) qui ea ſola intelligunt, quæ ad ſalutem abſolutè neceſſaria ſunt, ut articulos fidei, decalogum, & cætera, cùm ex animo profitentur ſe credere *S. Scripturam eſse* DEI *verbum, & proindè fide dignam,*

nam, duplex habent suæ fidei objectum; unum generale, quod formaliter, explicitè, & per se credunt: alterum particulare, quod implicitè & ex consequenti credunt: objectum generale, quod explicitè credunt, *est Scripturam esse* DEI *verbum, & proinde fidem ei adhibendam esse:* objecta particularia, quæ implicitè in illo generali & ex consequenti credunt, sunt historiæ & dogmata Scripturæ, quorum cognitionem nondum assecuti sunt, *ut Noachum habuisse tres filios, Abrahamum duos, non ablatum esse sceptrum à Iuda ante adventum Messiæ*: qui enim credunt Scripturam totam esse veram, illi implicitè & ex consequenti credunt omnia esse vera quæ in Scriptura continentur, hoc est, habent fidem implicitam omnium historiarum, dogmatum, & prædictionum Propheticarum, quæ sunt in sacræ Scripturæ volumine, omnium (inquam) quorum particularem & distinctam notitiam non acquisiverunt.

2. Quæri hìc potest, an hæc divisio fidei in *explicitam & implicitam*, in Scholis Ecclesiarum reformatarum ferenda sit; Respond. duabus assertionibus: prior est hæc; prædicta distinctio fidei admitti potest, si sano modo concipiatur: certum enim est non solùm Laicos & simpliciores, sed etiam clarissimos & doctissimos Theologos quædam implicitè credere in isto generali *quòd Scriptura sit* DEI *verbum, &* *proinde*

proinde fide dignissima; quædam (inquam) quorum distinctam intelligentiam nondum assecuti sunt: hoc enim patet ex quotidiano nostro in cognitione Scripturæ profectu, qui tamen non arguit Scripturæ ipsius obscuritatem (ut nugantur Pontificij) sed ingenij nostri imbecillitatem, & mysteriorum cœlestium, quæ in Scriptura passim traduntur, immensam opulentiam, quæ sensim angusto illi vasi mentis humanæ instillanda est, non autem tota simul infundi potest.

3. Secunda assertio est hæc: prædicta distinctio fidei Christianæ, si ita accipiatur ut à Pontificijs accipi solet, rejicienda est tanquam crassa, absurda, & naturæ fidei planè contraria: illi enim per *fidem implicitam* intelligunt eam fidem quâ Laici ignota & nondum intellecta fidei dogmata credunt implicitè in illo generali, *quòd vera sint omnia quæ Romana Ecclesia credit & pro veris amplectitur*; quæ quidem fides non est divina, sed humana; id est, non nititur DEI, sed hominum testimonio: non est ὑπόστασις aut ἔλεγχος, sed levis & fallax conjectura, quæ non DEI verbo, sed hominum Iudicio per se parùm firmo, atque adeo fragili admodùm & ruinoso fundamento nititur.

4. Quæri etiam potest; an *inevidentia* quam non solùm Theologi *Sententiarii*, sed etiam Orthodoxi Doctores fidei attribuunt, faciat

faciat pro cæcâ illâ & implicitâ Pontificiorum fide: generalis enim & confusus ille assensus, qui solo Ecclesiæ *Romanæ* testimonio nititur (ut id quod res est dicam) maximè est inevidens. Respond. *inevidentiam* nihil pro eorum sententia facere: quia inevidentia illa non excludit omnem notitiam, sed eam solam quæ nititur medio scientifico; id est, sensu aut evidente ratione à naturâ rei petitâ. Secundò, quia certitudo, quæ est secunda fidei conditio, necessariò præsupponit firmam notitiam & persuasionem de doctrinâ, cui assentimur, quòd non sit hominis sed DEI verbum: talis autem notitia aut persuasio implicitæ Pontificiorum fidei velut è regione adversatur, ac proinde in eâ certitudo inveniri non potest.

ART. VI.

De triplici lumine, videlicet naturæ, fidei *seu* gratiæ, *&* gloriæ.

1. IN Theologia Scholastica variæ inveniuntur distinctiones petitæ ab istis tribus terminis, *naturâ, gratiâ,* & *gloriâ*. Prima est, quâ DEI Opt: Max: regnum distinguitur, in *regnum naturæ, regnum gratiæ, & regnum gloriæ.* Regnum naturæ, est naturale illud imperium, quod

quod DEVS habet in omnes res creatas, quas pro arbitrio regit & gubernat. Regnum gratiæ, eſt quo DEVS regnat in Eccleſiâ ſuâ in terris militante. Regnum gloriæ eſt, quo regnat in Eccleſiâ in cœlis triumphante.

2. Secunda diſtinctio, eſt quâ DEI localis præſentia diſtinguitur in *præſentiam naturalem*, ſeu eſſentialem, *gratioſam*, & *glorioſam*. Secundùm præſentiam naturalem DEVS eſt ubique: per præſentiam gratioſam DEVS dicitur eſſe in juſtis & ſanctis hominibus, & viciſſim illi habitaculum & Templum DEI dicuntur; & per præſentiam glorioſam Deus dicitur eſſe in cœlis, ubi gloriam ſuam & majeſtatis ſplendorem beatis hominibus & Angelis manifeſtat.

3. Tertia diviſio, eſt quâ opera DEI *ad extra* dividuntur in *opera naturæ*, *opera gratiæ*, *& opera gloriæ*. Opera naturæ, ſunt rerum viſibilium & inviſibilium creatio, conſervatio, & cum ijſdem cooperatio in omnibus earum actionibus: *nam in eo vivimus, movemur, & ſumus*. Opera gratiæ, ſunt verbi incarnatio, humiliatio, exaltatio, triplex ejus officium, videlicet Regium, Propheticum, & Sacerdotale: item electorum per verbi prædicationem & Sacramentorum adminiſtrationem efficax vocatio, eorundemque regeneratio, & juſtificatio. Denique opera gloriæ, quæ *Polanus* appellat opera DEI

poſt

post hanc vitam, sunt adventus DOMINI ultimus, resuscitatio mortuorum, universalis mundi hujus elementaris abolitio, aut saltem mirabilis transmutatio per ignem conflagrationis, ut loquuntur: item judicii ultimi processus, executio, & gloriæ DEI in omnem æternitatem manifestatio.

4. Quarta distinctio, est quâ vita humana dividitur in *vitam naturæ*, seu naturalem; *vitam gratiæ*, & *vitam gloriæ*. Vita naturalis posita est in conjunctione animæ viventis cum corpore. Vita gratiæ posita est in viatorum in terris peregrinantium conjunctione cum DEO per fidem, spem, & charitatem. Vita gloriæ posita est in æternâ illâ & immutabili hominum glorificatorum coniunctione cum DEO, per claram eius visionem, & ardentem amorem seu charitatem.

5. Quinta divisio, est quâ consilium & decretum DEI de æternâ quorundam hominum salute, dividitur in prædestinationem ad gloriam, & prædestinationem ad gratiam: prior est de fine, posterior de mediis ad finem: prior est DEI decretum de dandâ gloria; posterior est eiusdem decretum de dandâ eâ gratiâ, quam Scholastici vocant *gratiam gratum facientem*.

Sexta distinctio, est quâ lumen intellectûs humani dividitur in *lumen naturæ, lumen gratiæ* seu fidei, & *lumen gloriæ*. Lumen naturæ, est quo

quo ea cognoſcimus quæ ſolis naturę viribus,ſine auxilio DEI ſpeciali, intelligi à nobis & diiudicari poſſunt: de huius luminis virtute, & quouſque ſe extendat (DEO favente) in ſequentibus diſputationibus fuſè diſſeram. Lumen fidei, eſt quo ea cognoſcimus & intelligimus quæ DEVS in verbo ſuo nobis patefecit. Lumen gloriæ, eſt quo beati ſpiritus in cœlis clarè & perſpicuè vident glorioſiſſimam DEI eſſentiam. Huic triplici lumini reſpondet triplex Theologia, videlicet Theologia naturalis ſeu Metaphyſica, Theologia revelationis quæ etiam Theologia *viatorum* dicitur, & Theologia viſionis ſeu Theologia *comprehenſorum*.

7. Solam hanc ultimam diſtinctionem ex inſtituto hìc propono, idque ut manifeſtum ſit *Scholaſticos* cùm fidei inevidentiam attribuunt, non tribuere ei cæcitatem & ignorantiam; ſed notitiam quandam, quæ licèt obſcura ſit ſi conferatur cum viſione quæ eſt in *patria*, ab ipſis tamen Scholaſticis lumen vocatur; reliquas verò diſtinctiones propono quaſi per accidens, quia videlicet habent pulchram analogiam & proportionem ad hanc diſtinctionem luminis intellectualis.

8. Analogia ſeu proportio harum diſtinctionum ſic concipi poteſt: homo quatenus vivit *vitam naturæ*, eſt civis *regni naturæ*; utitur *lumine naturæ*, & per illud percipit eam DEI

præſentiam

præſentiam quæ vocatur *præſentia naturæ*, item *opera naturæ* quæ illam præſentiam conſequuntur. Idem homo, quatenus vivit *vitam gratiæ*, eſt civis *regni gratiæ*, utitur *lumine gratiæ* ſeu fidei, & per illud percipit DEI *præſentiam gratioſam* in corde ſuo, & *opera gratiæ* quæ eam præſentiam conſequuntur. Idem denique, quatenus vivit in cœlis *vitam gloriæ*, eſt civis *regni gloriæ*, utitur *lumine gloriæ*, ac per illud percipit DEI *præſentiam glorioſam*, item *opera gloriæ*, h. e. inenarrabilia effecta glorioſæ iſtius præſentiæ.

9. Obiter hìc notari poteſt, quòd ſicut olim DEVS inchoavit opus creationis à *lumine corporeo* & ſenſibili, ita etiam opera regenerationis & glorificationis noſtræ à *lumine ſpirituali* orditur: cùm enim DEVS efficaciter electos vocat ad ſalutem per Spiritum ſanctum, primò eorum intellectum illuminat lumine fidei, & colluſtrat; ſecundò voluntatem emollit & ſanctificat. Similiter in opere glorificationis ordine naturæ præcedit illuminatio intellectûs noſtri, per lumen gloriæ, ad DEI eſſentiam clarè & perſpicuè videndam; deinde ſequitur voluntatis inflammatio & incenſio per ardorem charitatis. Ratio hujus ordinis eſt, quia cognitio præcedit amorem, atque adeo clara cognitio ſeu viſio præcedere debet ardentem & perfectum amorem.

10. Contrà verò *Draco ille Magnus*, qui meritò *Rector tenebrarum* vocatur, dirum istud opus æternæ perditionis à tenebris orditur: cùm enim (ut docet D. *Thomas*, 1.2.*quæst*.77. *Art*.8. & cum eo *Cajetanus*, *Durandus*, *Capreolus*, & *Estius*) non possit esse peccatum in voluntate sine prævio errore intellectûs, vafer ille spiritus primò intellectui caliginem, & quasi noctem quandam offundit; deinde voluntatem à vero bono ad bonum apparens convertit, & sensim eam indurat.

ART. VII.

An detur in viatoribus lumen aliquod clarius fidei lumine.

1. Theologia dividi solet in Theologiam *Laicorum* & Theologiam *Doctorum*, quam *argumentativam* & *Scholasticam* vocant. Prior est nuda notitia credibilium (ut vocant) ad salutem necessariorum; posterior non est nuda notitia credibilium, sed est facultas quâ valemus articulos fidei explicare, defendere, & confirmare, aliosque de eorum veritate instruere.

2 Theologia *argumentativa* seu *Scholastica* duplice nomine Theologiam *Laicam* excedere

dere dicitur: primò quòd extendat se ad plura credibilia; plura enim intelligunt viri docti in spiritualibus, quàm Laici & simplices. Secundò quòd valeat explicare aliis ea quæ credenda sunt, eaque defendere, & confirmare contra Atheos, Iudæos, Mahumetanos, Ethnicos. Hæc Theologiæ distinctio præbuit nonnullis, de quibus loquitur *Durandus in prol. Sent. quæst.* 2. occasionem excogitandi lumen quoddam spirituale in *viatoribus* à lumine fidei diversum, eoque clarius & excellentius: cùm enim in omnibus fidelibus sit lumen fidei, fatendum est in Doctoribus & Pastoribus esse lumen quoddam clarius fide, cujus beneficio altiorem habent (ut loquitur *Durandus*) cognitionem de credibilibus, quàm per fidem.

3 Prima ratio hujus sententiæ peti solet ab *Augustini* testimonio super illis verbis *Iohan.* 1. *vers.* 9. *erat lux vera, &c.* ubi dicit, aliud esse lumen *ad credendum*, aliud *ad intelligendum*: item lucem increatam illuminare homines duplici lumine, *parvulos* quidem *lumine fidei*, quo nutriuntur ut lacte: *Majores* autem *lumine sapientiæ*, quo ut solido cibo vescuntur. Secunda ratio est hæc: necesse est propter bonum publicum Ecclesiæ, ut aliqui in eâ sint qui possunt fidem defendere, simpliciores instruere, & Ecclesiæ hostes confutare. Hoc autem non potest fieri per solum lumen fidei, seu per eam solam

cognitionem DEI quæ eſt omnibus fidelibus communis, ſic enim quivis è fidelium cœtu poſſit iſta munia obire: Ergo oportet in *Majoribus* eſſe aliquod lumen clarius fide, per quod habent de credibilibus altiorem quandam cognitionem.

4 Tertiò probant, quòd tale lumen non evacuet fidem, ſeu non ita repugnet fidei ut cum eo conſiſtere nequeat; quia ſi tale lumen non poſſet ſtare cum fide, illud eſſet maximè propter oppoſitionem quæ videtur eſſe inter *Ænigma* fidei, & *claritatem* illius luminis: ſed illud non impedit; quia contraria, licèt non compatiantur ſe in ſuis *excellentiis*, tamen (ut dicunt) compatiuntur ſe in *Eſſe remiſſo* & diminuto, ſeu (ut alii loquuntur) in gradibus remiſſis: fidei autem obſcuritas, quamvis intenſis gradibus opponatur claritati beatificæ viſionis, & ob id cum eâ conſiſtere nequeat; non tamen ſic, ſed in eſſe remiſſo contrariatur huic lumini de quo loquimur: & ideò licèt lumen gloriæ evacuet fidem, hoc tamen lumen eam non evacuat aut abolet.

5 Hanc ſuam doctrinam declarant exemplo aëris, qui noctu eſt ſimpliciter tenebroſus, & meridie eſt ſimpliciter illuminatus, ſed mane eſt partim illuminatus partim tenebroſus, nec tenebræ depelluntur totaliter ante horam meridianam: ſic gloria quaſi lumen meridianum totaliter expellit tenebras fidei: ſed lumen hoc

Doctorum

Doctorum est quasi lumen auroræ, quod non depellit tenebras fidei, nec expellitur per lucem meridianam gloriæ, sed potius perficitur. Appello autem lumen gloriæ, lumen meridianum, quia cæcitas naturalis est quasi *densissima tenebræ*, lux fidei est quasi *lux Lunaris*, lumen Scholasticum quasi *lux matutina*, & lumen gloriæ quasi *splendor lucis meridianæ.*

6 Hæc est sententia quorundam Theologorum *Sententiariorum*, contra quam *Durandus* fusè disputat: Ego autem sine longiori disquisitione meam sententiam, de medio hoc lumine, duabus aut tribus assertionibus proponã: prima sit hæc; *lumen illud quod vocant medium inter lumen fidei & lumen gloriæ, quatenus extendit se ad plura credibilia quàm fides Laicorũ, non est aliquid à fidei lumine distinctum*; sed est perfectior quidam gradus fidei, vel (ut alii loquuntur) extensio quædam fidei.

7 Secunda assert. *Lumen prædictum, quatenus est defensivum & explicativum articulorum fidei, non est vera & propriè dicta scientia*, ut benè probat *Durandus:* quia omnis scientia propriè dicta resolvitur in principia evidentia, & per se nota: at notitia *Pastorum* & *Doctorum*, quam habent de rebus spiritualibus, non potest resolvi in principia per se nota, sed tantùm in principia naturaliter inevidentia, quæ spiritus Sanctus nobis in verbo patefecit.

8 Tertia assert. *Lumen illud medium, non est species luminis intellectualis à tribus prædictis distincta, sed est complicatio quædam luminis naturæ & luminis fidei*, h.e. *Philosophiæ & Theologiæ:* nam per Philosophiam Theologiæ applicatam, articulos fidei explicamus, defendimus, confirmamus contra adversarios, eosque confutamus.

ART. VIII.

In quo solvuntur tres quæstiones.

Prima est, *An fides bene distinguatur in* infusam, & acquisitam?

Secunda est, *An fides sit certior ipsis scientiis?*

Tertia est, *Quid sit propriè* credere in DEUM?

1 BONAVENTURA, egregius interpres *Magistri Sententiarum*, in *lib.* 3 *Dist.* 23. *Art.* 2. *quæst.* 2. asserit duo esse requisita ad habitum fidei: primò, ut intellectus instruatur de credibilibus. Secundò, ut inclinetur & inflectatur ad assentiendum illis articulis, qu[i] credendi sunt: aliud enim est, *scire quid dicatu[r]* in aliquo Scripturæ textu; aliud est, *scire veru[m] esse id quod ibi dicitur*: Ethnicus enim, aut infidelis, scire potest quid dicatur in historiâ Mosaica aut Evangelicâ; at non potest scire verum es[se] illu[d]

illud quod ibi dicitur, nisi intellectus ejus à DEO moveatur ad assentiendum. Quamvis igitur fides sit quid *acquisitum* quoad illam *informationem mentis de credibilibus* (est enim ex auditu, *Rom.* 10.) est tamen quid merè supernaturale, & *infusum*, si consideretur secundùm illud quod in ea est præcipuum, h.e. *inclinationem mentis ad assentiendum.*

2 Cùm fides propriè dicta sit DEI donū, & non quid à nobis ipsis acquisitum, vix satis commoda videtur illa fidei distinctio in *infusam* & *acquisitam*; nisi vel dicamus, illam non esse divisionem fidei in duas diversas species, sed potius esse distinctionem unius & ejusdem fidei in duas ejus considerationes: nam pro diversa consideratione, fides est & quid acquisitum, & quid infusum, ut jam dictum est: vel dicamus fidem latè accipi pro quovis assensu, quo assentimur S. Scripturæ: talis enim assensus est duplex; quia quidam ei assentiuntur, moti humanâ persuasione, h. e. propter amorem & reverentiam quo prosequuntur dicentem, vel propter rationes & argumenta: & horum assensus à *Bonaventura* dicitur fides acquisita, latè videlicet accepto nomine fidei: alii verò assentiuntur, quia primæ veritati tanquam certissimo fundamento innituntur, & horum assensus est fides infusa, proprièq; appellatur fides.

3 *Bonaventura* comparans fidem & scien-

tias Philosophicas quoad certitudinem, distinguit certitudinem in *certitudinem cognitionis* seu speculationis, & *certitudinem adhæsionis*, dicitque fidem esse certiorem scientiis certitudine adhæsionis, quæ præcipuè respicit voluntatem; non verò certitudine speculationis, quæ ad intellectum pertinet: dicit eam esse certiorem certitudine adhæsionis, *quia fideles Christiani nec argumentis, nec tormentis, neq; blandimentis, adduci possunt & inclinari* (verba ipsius sunt) *ut veritatem quam credunt, vel ore tenus negent: quod nemo peritus alicujus scientiæ faceret, si acerrimis tormentis cogeretur sententiam suam de conclusione aliqua Geometrica aut Arithmetica retractare: stultus enim & ridiculus esset Geometra, qui pro sua sententia in controversiis Geometricis mortem auderet subire, nisi in quantum fides dictat non esse mentiendum.*

4 Verùm quicquid dicat *Bonaventura*, fides est certior scientiis, tum certitudine cognitionis, tum certitudine adhæsionis: idque quia certitudo cognitionis oritur ex certitudine fundamenti, quo nititur intellectus noster cùm assentitur alicui propositioni: fundamentum autem quo nititur assensus fidei est DEI veritas & authoritas, quæ est longè certius fundamentum quàm humana aliqua ratio. Interim si impropriè accipiatur certitudo cognitionis, pro firmitate assentiendi quæ opponitur hæsitationi

&

& dubitationi, non negandum est scientias esse fide certiores: scientia enim sæpe tam firma est, ut excludat omnem dubitationem; quod non semper verum est de fide: quamvis enim non deficiat fons ille aquæ salientis in vitam æternã, non tamen putandum est virtutem hanc semper inoffenso tenore, extra omnem formidinis aleam stadium suum decurrere; sed potius perpetuam ei luctam cum diffidentia esse, ingenuè confitendum est.

5 Clarissimus TILENUS *Syntag. part. 2, Disp. 43. Thes. 5.* distinguit certitudinem in *evidentem*, & *non evidentem*: illam dicit esse eorum quæ vel rationis vel sensûs lumine videntur: cujusmodi sunt prima principia, & conclusiones evidenter ex illis deductæ, ac deinde ea quæ experientiâ magistrâ didicimus: istam vult esse eorum, quæ testis veracis affirmatione nituntur: unde fit ut quo major est authoritas testis, eo certior ac firmior sit assensus credentis: hinc colligit ea quæ divino testimonio, cujus summa est authoritas, nituntur, summam quoq; gignere certitudinem, ac respectu hujus causæ quæ nec fallere nec falli potest, longe certiora esse ea quæ credimus, quàm quæ rationis humanæ ductu aut lumine scimus.

6 Tertia quæstio in titulo proposita, est, quid sit *credere in DEVM*, & quo modo differat ab eo quod est *credere DEVM*, & *credere DEO.*

P. Lombardus, Lib. 3. Sent. Dist. 23. hæc explicans, sic ait; *Credere D E O, est credere vera esse quæ loquitur: credere D E V M, est credere quòd ipse sit D E V S: & credere in D E V M, est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adhærere, & membris eius incorporari.* Hanc distinctionem Magistri probare non possum, quia ex ea sequitur, *credere in* D E V M esse actum & charitatis & fidei, quod est absurdum, cùm diversorum habituum diversi sint actus.

7 Quare dicendum videtur, *credere in D E V M* in hoc differre ab eo quod est *credere D E O*, quòd *credere D E O sit fidem ei adhibere, quatenus simpliciter aliquid narrat:* credere verò in D E V M, *sit fidem ei adhibere quatenus aliquid promittit, seu assentiri ejus promissionibus, idq́ cum triplici hac persuasione;* Primò, *quòd non simulet, aut hypocriticè agat*, ut solent homines, sed quòd rêvera velit beneficium illud in te conferre. Secundò, *quòd etiam possit præstare id quod pollicitus est*, imò quòd ita possit ut à nullâ validiori potentiâ impediri queat. Tertiò, *quòd consilium mutare nesciat*, adeoque quòd revera daturus sit id quod pollicitus est. Vnde patet, quamvis fidem adhibeamus homini aliquid promittenti, nos non posse dici *credere in hominem*, nullam enim ex his tribus persuasionibus de homine habere possumus.

ART. IX.

ART. IX.

Refellitur Sententia Nicolai Grevinchovii, *dicentis habitum fidei non esse infusum, sed acquisitum.*

1 GVLIELMUS AMESIUS, in sua rescriptione contracta ad responsum *Nicolai Grevinchovii, cap.* 10. probat contra eum aliosque Remonstrantes, habitum fidei esse à DEO infusum, & non à nobis ipsis per crebros & frequentes actus credendi acquisitum: *Grevinchovius* enim, licèt ultrò fateatur fidem actualem seu actus credendi non à natura, sed à speciali DEI gratia provenire, negat tamen causam talium actuum esse fidem habitualem, seu habitum fidei à DEO infusum: sed contrà asserit per crebros fidei actus à speciali DEI gratia provenientes, tandem in nobis produci fidem habitualem; quemadmodum per crebros actus justitiæ & liberalitatis in nobis producuntur justitiæ & liberalitatis habitus.

2 Hæc sententia *Nicolai*, non solùm est contraria doctrinæ Scholasticorum, & Modernorum Theologorum, tum Pontificiorum tum Evangelicorum, qui unanimi consensu virtutes Theólogicas, habitus infusos vocant; sed etiam

variis

variis iisque inevitabilibus incommodis est ex
posita.

3 Primò enim illi qui per verbi prædicati
onem,& internam S.Spiritûs efficaciam recèn
conversi & renati sunt,vel habent solum actun
fidei, vel & habitum & actum : si posterius es
verùm,habetur propositum: si prius, sequetu
totum illud per quod renatus à non renato dif
fert,ad actus,adeoque ad evanidum quid & in
stabile esse referendum : actiones enim nostr
non sunt permanentes, sed citò transeunt & e
vanescunt. Respondet *Grevinchovius , illud pe
quod renatus à non renato differt, non totum , se
maximâ sui parte ad actus esse referendum* : qu
quidem responsio quatenus asserit totum illud
per quod renatus à non renato differt, ad actu
non esse referendum , manifestè ipsius doctri
nam destruit: si enim renatus aliquâ aliâ ration
à non renato differt,necesse est ut in eo sit bonu
aliquis habitus, vel completus vel inchoatus
eadem etiam responsio, quatenus maximan
partem illius discriminis in actibus collocat,ab
surda est: quia cùm vetus homo constet habiti
bus permanentibus, cur non etiam & novus
quia item inde sequetur, statum gratiæ esse ad
modùm instabilem, & infinitis mutationibu
obnoxium.

4. Secundò dictum illud, *sine fide impossibi
le est placere DEO*, 11. *ad Hebræos, vers*
6.ve

6. vel intelligendum eſt de habitu, vel actu fidei: ſi de habitu, habetur propoſitum; inde enim apertè ſequitur, neminem poſſe eſſe in ſtatu gratiæ, qui habitu fidei caret, & per conſequens omnes renatos, ubi ſemel converſi & in ſtatu gratiæ ſunt conſtituti, illo habitu eſſe præditos: ſi de actu credendi intelligendum ſit, ſequetur renatos cùm dormiunt & actu non credunt, DEO diſplicere, & in ſtatu gratiæ non eſſe.

5. Tertiò, ſic argumentatur *Ameſius*, ſi homines recèns vocati & converſi, non ſunt præditi habitu fidei, ſed tantùm actus habent, quomodo poſſent in gratiâ perſiſtere vel unâ nocte, dum nihil agunt. Reſpondet *Nicolaus*, dormientes eſse planè fide deſtitutos, & tamen perſiſtere in gratia, h. e. dilectione DEI: Hanc reſponſionem non immeritò abſurdam judicat *Ameſius*: primò, quia nemo ſine fide in gratia perſiſtere poteſt, nam ſine eâ impoſſibile eſt placere DEO. Secundò, fidelem unâ cum veſte fidem exuere, *Nicolai* ſomnium eſt: multi enim viri pij dormientes exſpirarunt: ſi fidem tum non habuerunt, de eorum ſalute actum eſt: plura vide apud *Ameſium, cap.* 10. iſtius Tractatûs.

6. Pro ſua ſententia varia affert argumenta *Nicolaus*, quæ tamen nullius ponderis ſunt. Prima objectio: per verbi prædicationem non

infunditur habitus fidei, sed tantùm producitu[r] actus: Ergo actus præcedit habitum. Respond[et] per verbum, & spiritûs operationem, tanquam per causas instrumentales, produci ipsum fide[i] habitum, quamvis iufusio istius habitûs soli De[o] ascribenda sit: verbum enim producit istum habitum præparando, DEVS verò infundendo. Secunda ob. DEVS in verbo suo prim[ò] exigit à nobis fidei actum, non verò habitum Respondet *Amesius*, primò exigi arborem bonam, postea fructus bonos. Tertia ob. si habitu[s] fidei in nobis producitur ante actum, nos priù[s] sumus fideles quàm actu credamus, quod absurdum est. Respondet idem, nos esse fideles act[u] primo (ordine naturæ, non temporis) prius quam actu secundo credamus; hoc est, habitum fidei à quo fideles denominamur, non tempore sed naturæ ordine, præcedere actum fidei quod nemini videri debet absurdum. Vide cetera in Tractatu *Amesii, cap.* 10.

ART. X.

An fides actualis aut habitualis infantibus insit, aut inesse possit.

1. ASsertio prima: *Non est impossibile, absolutè loquendo, fidem tum actualem, tum habitualem*

habitualem infantibus inesse. De fide habituali res est manifesta: nam infantes, in statu integritatis, nati fuissent habitibus originalis justitiæ ornati, ut docent non solùm *Sententiarii, Lib.* 2. *Sent. Dist.* 20. verùm etiam *Evangelici* Theologi, cùm differunt de primo hominis statu, quem *integritatis* vocant: unde patet manifestè, habitus fidei, spei, & charitatis, etiam nunc ijs inesse posse: quia quicquid olim possibile fuit, etiam nunc esse potest, modò respiciamus potentiam DEI absolutam.

2. Fidem etiam actualem, seu actum credendi, ijs posse inesse, facilè probatur exemplo *Joannis Baptistæ*, qui *Lucæ* 1. *versu* 24. dicitur exultasse in utero matris, ἐν ἀγαλλιάσει, in gaudio: Ergo cognovit DOMINI sui præsentiam, & proinde infans potest actu intelligere: si autem infans potest actu intelligere, seu uti ratione; potest actu credere: fateor quidem hoc factum esse singulare, & proinde neminem ex eo posse colligere generalem hanc conclusionem, quòd videlicet fides actualis omnibus electis infantibus insit: veruntamen evidenter probat, DEUM arcanam & mirificam suam vim, in infantibus posse exerere, fide actuali eos donando, quamvis ordinariè nihil tale fiat.

3. Assertio secunda: *Non est probabile, infantes habere fidem actualem, seu actum credendi.*

di. Hæc aſsertio non contradicit præcedenti quia ibi docetur quid poſſit fieri, hîc verò quid actu & ordinariè fiat. Probatur igitur hæc aſsertio: primò, quia Scriptura, *Deut. Cap.* 1. *Verſ.* 39. & *Ionæ Cap.* 4. *Verſ.* 11. teſtatur, infantes non cognoſcere diſcrimen boni & mali; & proinde actuali intelligentiâ & cognitione carere. Fides autem actualis ſine actuali cognitione eſſe non poteſt. Secundò: ſi fides actualis eſt in infantibus, ea vel oritur ex auditu verbi, vel ex internâ revelatione immediatè à ſolo Deo factâ. Prius admitti non poteſt; quia ſi verbum Dei intelligerent, attentè & reverenter auſcultarent: cujus contrarium fieri videmus. At neque poſterius, quia modus ille patefactionis eſt extraordinarius & rariſſimus: Fides enim eſt ex auditu, *Rom.* 10. ſi autem omnes electi infantes haberent fidem actualem ex ſola Dei revelatione ortam, modus ille jam eſset ordinarius. Tertiò: ſententia illa, quæ aſcribit fidem actualem infantibus, non ſolùm diſplicet *Nazianzeno, Auguſtino,* & *Scholaſticis*, ſed etiam *Calvino, Bezæ, Iunio, Tileno, Pareo,* aliiſque omnibus Orthodoxis Theologis, ſolo *Luthero* excepto, qui multis in locis eam ſententiam profitetur.

4. Aſsertio tertia: *Omni probabilitate caret & manifeſtam contradictionem implicat ea ſententia, quæ tribuit infantibus motus ſanctos in-*

tellectû

intellectûs & voluntatis, sine actuali cognitione: motus (inquam) similes motibus seu actibus fidei & charitatis, sed ab iis verè diversos. Dico eam implicare contradictionem, quia motus seu operationes intellectûs & voluntatis, non possunt esse sine cognitione: quid enim aliud est motus intellectûs, quàm *intellectio*, seu actus intelligendi & cognoscendi? Nam intellectus non potest aliter moveri, & operari, quàm intelligendo; sicut nec oculus, nisi videndo; & sensus auditûs, nisi audiendo. Similiter omnis motus aut actus voluntatis, est *volitio*: omnis autem volitio præsupponit objecti cognitionem actualem; quia *ignoti nulla cupido est*. Hæc sententia tribui solet Theologis congregatis in Concilio *Wittenbergensi*, anno 1536. item *Martino Chemnitio*, qui in 2. parte examinis Concilii *Tridentini*, ad canonem 13. Sessionis 7. profitetur se amplecti eam sententiam de regeneratione infantum baptizatorum, quæ explicata est in formulâ concordiæ inter Theologos *Saxoniæ* & superioris *Germaniæ*, anno 1536.

5. Quarta assert. *Qui dicunt fidem inesse infantibus actu primo, non secundo; item iis inesse semen, germen, aut radicem fidei: illi necesse habent confiteri, primò se per semen fidei non intelligere DEI verbum: quia videlicet infantes illud non audiunt & intelligunt. Secundò se non*

intelligere

intelligere aliquid à fide diversum, sed habitum fidei saltem incompletum, & inchoatum: quod quidem apertè profitetur clarissimus *Iunius*, in Thesium suarum opusculo, *Disput.* 51. *Thes.* 8. Prima ratio est, quia sicut conditio requisita in fœdere operum, est actionũ nostrarũ perfectio: ita etiam conditio requisita in fœdere gratiæ est fides in IESUM CHRISTUM DOMINUM nostrum: Ergo necesse est hanc conditionem omnibus fœderatis inesse: Infantes autem fidelium sunt fœderati, id est, ad fœdus & ad Ecclesiam pertinent, ut docent nostri Theologi contra *Anabaptistas*: Ergo necesse est fidem aliquam iis inesse, hoc est, vel actualem vel habitualem: nemo enim est fœderatus, nisi is in quo invenitur conditio requisita in fœdere. At semen illud fidei, si sit aliquid diversum à fide, non est conditio requisita in fœdere gratiæ, nisi fortè quis dicere velit, DEUM aliud fœdus gratiæ pepigisse cum Infantibus, aliud cum adultis: si enim diversa sit conditio requisita in fœdere, ipsa fœdera sunt substantialiter diversa: substantia enim seu essentia fœderis posita est in conditionibus, quas ille stipulatur qui fœdus facit.

6 Præterea peccatum originis in baptismo tollitur *quoad reatum*, ut docent tum *Pontificij*, tum *Evangelici* Theologi; & proinde Infantes electi cùm baptizantur, justificantur: nam justificat

justificatio posita est in peccati remissione, per quam ejus reatus tollitur: si autem justificantur, aliquam fidem habent, hoc est, vel habitualem vel actualem; solâ enim fide justificamur.

7. Quinta assertio: *Sententia prædicta, quæ attribuit Infantibus solum habitum fidei, eumque vel completum, vel inchoatum, omnibus reliquis præferenda videtur*; tum quia eam amplectuntur ferè omnes Orthodoxi Theologi; tum quia communis sententia omnium Theologorum, de sublatione peccati originalis *quoad reatum* in baptismo, hoc est, de justificatione Infantum baptizatorum, nobis necessitatem affert eam amplectendi.

8. Vt autem hoc manifestum fiat, teneantur hæc fundamenta: primò, *peccatum originale Infantum electorum in baptismo tollitur, quoad reatum:* h. e. iis remittitur, & proinde ipsi justificantur: nam iustificatio posita est *in remissione peccati, et imputatione justitiæ Christi.* Secundo: *non putandum est, Infantibus in baptismo remitti solùm originale peccatum, & postea remitti iis actualia*, quia remissio peccati, seu justificatio non iteratur, sed ut docent Orthod. Theol. est *unus & individuus actus*, & semel tantum fit. Tertiò, *si in prima infantia electi justificantur, necessariò etiam eâdem ætate vocantur*, nam vocatio ordine naturæ præcedit iustificationem, ut patet ex *gradatione Paulina, Rom. 8, vers. 30.*

quam meritò *catenam salutis* vocare possumus. Dicet aliquis: illa gradatio *Paulina*, intelligenda est de adultis, & non de Infantibus, nam adulti priùs vocantur, quàm justificantur: Infantes verò priùs iustificantur, & postea cùm verbum audiunt & intelligunt, vocantur. Sed videant illi qui hoc objiciũt nobis, an probabile sit, *ordinarie & plerumque, in procuranda electorum salute, ordinem & progressum in gradatione* Paulina *propositum, violari*: si enim omnes, qui in orbe Christiano nascuntur, atque adeo primâ ætate baptizantur, primò iustificantur, & post aliquot annos vocantur, manifestè sequetur, ordinariè & plerumq; violari illum ordinẽ.

9. His positis sic argumentor: Electi Infantes vocantur: Ergo habent fidei habitum, saltem incompletum. Ratio sequelæ est, quia nulla vocatio efficax est, sine renovatione intellectûs & voluntatis; nulla autem renovatio harum potentiarum animi esse potest, sine infusione bonorum habituum: si autem infunditur ullus habitus, fides infunditur; tum quia mens Infantis, non minùs est capax fidei, quàm aliorum habituum; tum quia nullus alius habitus est tam necessarius ad Infantis iustificationem: nam sine eo impossibile est DEO placere: prætere (ut docet clariss. *Trelcatius*) ipsa forma & essentia internæ vocationis (quæ sola in Infantibus esse potest) posita est in illuminatione & in-

for-

formatione mentis, per fidem in CHRISTUM. Vnde D. *Pareus in Comment. suo, in* 8. *ad Rom. vers.* 30. de vocatione loquens, appellat eam, *vocationem ad fidem in* CHRISTUM. Et *Ambrosius* dicit, *vocare nihil esse aliud, quàm compungere ad fidem.*

10. Clarissimus *Beza*, quamvis in *Conf. Cap:* 4. *Art:* 48. fidei semen & germen Infantibus tribuat, tamen in aliis Libris manifestè asserit, electos Infantes in baptismo, *non suâ, sed piorum parentum fide interveniente, iustificari:* nam in *Quæst: part:* 2. *Resp: ad Quæst:* 128. asserit, *electis Infantibus conferri insitionem in fœdus, & peccati peccantis remissionem, & proinde iustificationem, interveniente fide piorum parentum.* Idem etiam docet *Resp: ad Acta Colloquii Mompelgartensis,* Tract: de Baptismo, ubi asserit *Infantibus propriâ fide destitutis, sic tribui fidem alienam, ut tamen pro sua, in illis ex DEI pacto censeatur*: item, *Infantes sicut alieno simul & suo peccato peccatores sunt, sic alienâ simul & suâ fide iustificari*; suâ (inquam) per *imputationem:* eandem ferè sententiam explicat & defendit doctiss: *Cassander, Lib: de Bapt: Infantum, explic: prop:* 3. item multi Patres, viz: *Iustinus, Ambrosius, Augustinus, Bernardus,* & alii.

11. Hanc sententiam libenter amplecter, ad vitandas difficiles illas quæstiones, de fi-

de parvulorum, quæ hoc nostro sæculo agitari solent; nisi perciperem eam aliis longè graviοribus difficultatibus esse expositam. Primò enim, si Infantes justificati in baptismo, omni fide sunt destituti, nondum efficaciter sunt vocati; & sic iustificatio, ordinariè, h. e. respectu omnium qui in Ecclesia visibili nascuntur, vocationem præcedet. Ratio connexionis est, quia nulla vocatio efficax esse potest, sine mentis renovatione per fidei habitum, ut suprà ostensum est: Infantes autem, ex hac sententiâ, nullam fidem habent: probatur autem vocationem non posse sequi iustificationem, sed necessariò eam præcedere; quia vocatio est mutatio & translatio hominis de statu miseriæ & corruptionis, ad statum gratiæ: illi autem qui iustificati sunt, non possunt mutari & transferri à statu miseriæ ad statum gratiæ, quia iam in statu gratiæ, non vero in statu miseriæ sunt: unde Propheta, *Psal:* 32 *vers.* 1. *Beatos illos* prædicat *quorum peccata remissa sunt*: Ergo nemo post iustificationem potest vocari ad gratiam & salutem.

12. Secundò, ex hac sententiâ sequi videtur, ordinarium modum justificandi, esse per alienam fidem, ac proinde ordinariè & plerumque causam tum *meritoriam* tum *instrumentalem* nostræ iustificationis, non in nobis existere, sed esse externam & imputatam: nam ex hac sententia, omnes electi, qui in visibili Ecclesia

nascuntur

naſcuntur, ſeu in orbe Chriſtiano, primâ ætate iuſtificantur, viz: in baptiſmo, non ſuâ, ſed piorum parentum fide interveniente, quicquid autem verum eſt de iuſtificatione eorum qui in Eccleſia naſcuntur, illud verum eſt de iuſtificatione ordinariâ, ſeu de ordinario modo iuſtificandi.

13. Tertiò, hæc imputatio alienæ fidei doctiſſ. viris diſplicet, imò ipſe *Beza* Reſponſ: ad quæſt: 126. part: 2. eam quodammodo damnat. Verba eius hæc ſunt: *Nequaquam tamen dixerim quempiam alienâ fide ſervari: ne quis hoc perinde accipiat, ac ſi dicerem parentum fidem Infantibus imputari, quaſi alienâ fide credentibus, quod quidem non minùs falſum & abſurdum fuerit, quàm ſi dixerim quempiam poſſe alienâ animâ vivere, aut alterius ſapientiâ ſapere.*

ART. XI.

An in Dæmonibus ſit fides?

1. BOnaventura in 3. *Sent. Diſt.* 23. *quæſt.* 3. ſuam ſententiam proponit de fide Dæmonum, his verbis: *habent* (inquit) *aliquam notitiã de articulis, & credibilibus, quæ quidem dici poteſt fides, ſive credulitas, propter hoc, quòd non eſt in iis viſio aperta: & illa quidem cognitio,*

partim fuit iis indita in creatione, partim verò ex acquisitione. A prima enim creatione suâ habuerunt cognitionem aliquam de articulis pertinentibus ad Trinitatem, quæ etsi non meretur dici fides, imò potiùs cognitio contemplationis, propter obscuritatem Ænigmatis; peccato tamen superveniente, & Ænigmate subsequente, illa cognitio meruit dici fides, cùm sit cognitio Ænigmatica de his quæ spectant ad divina. Quantum autem ad articulos spectantes ad humanitatem, est in iis cognitio acquisita per multa miracula & experimenta, & quasi extorta necessitate quâdam. Dum enim vident Dæmones apertè, eos qui in CHRISTUM credunt, non posse damnari; manifestâ ratione coguntur credere, fidem credentium in CHRISTUM veram esse; & per hoc, ex consequente credunt omnia esse vera, quæ credunt Christiani, & ex hoc etiam perterrentur: propter quod dicit *Iacobus, quòd credunt & contremiscunt.* Hæc *Bonaventura.*

2. Ex his verbis patet, *Bonaventuram* non tribuere Dæmonibus fidem historicam propriè dictam, hoc est, assensum historicum nitentem DEI authoritate; sed potius assensum historicum experimentalem, h. e. nitentem experimentis & miraculis: notitia autem experimentalis, non tam ad fidem, quàm ad scientiam pertinet: eandem sententiam profitetur *Estius,*

Lib.

Lib: 3. *Sent. Dist.* 23. verba eius hæc sunt.

3. *Est* (inquit) *ad veram seu Christianam fidem necessaria quædam voluntatis propensio, quâ intellectus ducatur ad assentiendum eius verbis, in cuius authoritate animus credentis acquiescit. Habet enim hoc proprium, actus fidei, ut ex quadam humili reverentiâ erga Deum, intellectus cedat ejus authoritati, suscipiatque firmiter atque obedienter ea quæ dicuntur, etiamsi ratione minùs ea perspiciat. Si quis ergo, vel solâ naturalis ingenij sagacitate, vel argumentorum aut rationum pondere, vel sensûs aut etiam signorum tantùm evidentiâ convictus, assentiatur iis quæ sunt divinitùs revelata, non pertinebit ille assensus ad fidem Christianam. Cùm igitur Dæmones subtilitate suæ naturæ, & perspicacitate ingenij, videant dogmata religionis nostræ non repugnare veritati sibi naturaliter cognitæ, videantque eadem confirmari miraculis, naturæ facultatem, ipsis probè perspectam, excedentibus, experiantur denique virtute Christanæ doctrinæ plurimos è suo regno & potestate eripi, atque his similibusque adducti & convicti, cogantur fateri verissimam esse religionis Christianæ doctrinam: cùm nulla sit in ijs alioqui erga veritatem divinam spontanea voluntatis submissio atque obedientia; non potest illorum de rebus divinis assensus, propriè fides appellari, sed certa quædam cognitio, per experientiam, & rerum vel signorum evi-*

dentiam extorta.

4. Doctissimus *Pareus* contrariam sententiam amplectitur: nam *parte 2. explic. Catech. quæst.* 21. historicam fidem propriè dictam Dæmonibus tribuit, eamque sic describit: *Historica fides, est agnoscere & statuere quòd verum sit omne DEI verbum, &c. Idque propter ipsius DEI authoritatem, & asseverationem, de quâ nobis constat.*

5. Meritò igitur hîc quæri potest de assensu Dæmonum: *utrum nitatur DEI authoritate; an verò tantùm sit notitia experimentalis, per signorum evidentiam extorta.* Hujus quæstionis determinationem tribus assertionibus proponam.

6. Prima assertio sit hæc: *Dæmonum notitia, est vera & propriè dicta fides historica*: hoc est, nititur etiam DEI authoritate, & non tantùm experimentis, aut miraculis: ratio hujus assertionis est, quia illi persuasissimum habent, DEUM non posse mentiri, aut falsum dicere, ideoque necessariò assentiuntur toti verbo divino, propter ipsius DEI authoritatem.

7. Secunda assertio: *Fides historica electorum, hoc est, notitia sacræ Scripturæ, quam electi habent, quatuor modis differt à fide Historica Dæmonum*: primò, quòd fides historica electorum, habeat adjunctam fiduciam & applicationem

tem gratuitæ remissionis peccatorum, fides verò Dæmonum adjunctam habeat contrariam persuasionem; hoc est, applicationem justitiæ vindicativæ. Secundò, quòd illorum fides, ut postea patebit, oriatur ex piâ inclinatione & reverentiâ voluntatis, ducentis intellectum captivum in obsequium seu obedientiam CHRISTI; horum verò fides coniunctam habeat voluntatis rebellionem, quâ cuperent falsum esse id quod verum fateri coguntur. Tertiò, quòd electi veritatem, cui assentiuntur, ament; Dæmones verò eam odio prosequantur. Quartò, quòd illorum assensus adiunctum habeat gaudium, & delectationem: hi verò non sine dolore & horrore assentiantur.

8. Tertia assertio: *DEUS Opt: Max: hanc fidem historicam, Dæmonum intellectui in primâ creatione indidit, eamq́ post Dæmonum lapsum non sustulit aut abolevit, sed conservavit, non quidem ut hoc pacto eos ornaret & bearet; sed contrà ut miseriam ipsorum augeret:* iræ enim, potentiæ, & iustitiæ divinæ consideratio, damnatis illis spiritibus ineffabilem horrorem & pavorem incutit.

9. Quarta assert. *Fides Dæmonum, ante ipsorum lapsum, fuit splendida & insignis virtus, nunc verò mali & vitiosi habitûs rationem habet*; non *per se*, sed *per accidens* (ut benè notat *Pareus*) quia videlicet coniunctam habet rebellionem

rebellionem voluntatis, & immane odium, quo veritatem cognitam prosequuntur.

ART. XII.

An fides fuerit in anima CHRISTI? *& an sit in Sanctis, qui jam in cœlum translati, habent* DEI *cognitionem* faci- alem, *ut loquuntur Scholastici.*

AD primam quæstionem, in titulo propositam, sic respondetur: Quamvis in CHRISTO, durante statu humiliationis, fuerat eximia Charitas, qua & DEUM diligebat propter se, & humanum genus propter DEUM, habitus tamen fidei, & spei, in eo nunquam fuerunt; quia fidei obiectum est DEUS *quatenus obscurè & in ænigmate cognoscitur*: spei verò obiectum est etiam DEUS, *quatenus nondum habetur, sed expectatur:* CHRISTUS autem à primo instanti suæ conceptionis, fuit non solùm *viator*, sed etiam *comprehensor*, & clarè vidit DEUM, resque divinas, quæ sunt obiectum fidei & spei.

2. Ob. prim. Omnès virtutes fuerunt in anima CHRISTI: at fides est virtus: item in CHRISTO fuit plenitudo omnis gratiæ. Respond. illud intelligendum esse de illis virtuti-

bus

bus & donis, quæ eius statui non repugnant, fides autem & spes imperfectionem quandam important, contrariam isti perfectioni quam CHRISTUS ab initio habuit: non autem mirum videri debet, quòd istas virtutes CHRISTO non tribuamus, nam virtus pœnitentiæ, propter adiunctum malum CHRISTO non potest tribui. Ob. 2. Si CHRISTVS caruit fide, eius actiones fuerunt peccata, quicquid enim non fit ex fide est peccatum, *Rom.* 14. *vers. ult.* Respond. fidem ibi accipi pro firma persuasione & notitiâ, quâ certò scimus, ea quæ agimus esse honesta & bona, h. e. voluntati divinæ conformia, & consentanea: fides autem sic accepta, CHRSTO tribui & debet, & potest: nam perfectam obedientiam legi divinæ præstitit.

3. Obiici etiam solent Scripturæ testimonia, quæ spem & fiduciam CHRISTO attribuunt, ut *Mat.* 27. de CHRISTO dicitur, *speravit aut confidit in DOMINO; eripiat eum:* vel, ut habetur *Psal.* 22. *devolvit se ad IEHOVAM: liberet eum.* Item 2. *Heb. ero confidens in eum.* Resp. 1. ex *Augustino*, multa dici in *Psalmis* de persona CHRISTI, non respectu sui, sed respectu membrorum eius, cum quibus unum corpus constituit. 2. non est negandum, fuisse spem in CHRISTO, respectu eorum quæ nondum adeptus erat, ut

reſurrectionis, glorificationis ſui Nominis, & ſimilium. Sed ea ſpes, quia DEVM ipſum ut principale obiectum non ſpectabat, ſed alia quædam bona, vera quidem ſpes erat, non tamen fuit actus principalis virtutis huius Theologicæ, de qua hic diſſeritur: fides autem ei nullo modo ineſse potuit, quia plena rerum cognitio, qua omnia in VERBO clarè videbat, fidem omnino tollit.

4. Ad poſter. quæſt. in titulo propoſitam, unanimi conſenſu Reſpondent *Sententiarii*, fidem in beatis non poſse inveniri, quia viz: DEVM in ænigmate non cognoſcunt, ſed facie ad faciem: at longè probabiliùs *Amandus Polanus*, *Synt: Theol: Lib. 9. Cap: 6 Quæſt. 4. de ſubjecto fidei*, dicit fidem aliter ſe habere in iis, quæ ad eſsentiam beatitudinis cœleſtis pertinent, aliter in adiunctis ipſius *Eſſentiam* (inquit) *beatitudinis, hîc fide credimus, in cælo viſione evacuatur fides: adjuncta verò quædam eius, & hîc & illic creduntur nempè quia viſioni beatæ minimè adverſantur* Et infrà dicit, ea quæ à beatis creduntur, partim eſse præterita, ut ſunt omnia quæ CHRISTVS fecit noſtrâ causâ; partim futura, ut ſunt ſecundus CHRISTI adventus, reſurrectio carnis, iudicium extremum, & Eccleſiæ perfectio.

5. Quia autem obiicere potuit aliquis, fi-

der

dem per visionem evacuari, seu fidem non posse illic esse, ubi est visio. Respondet *Polanus*, ubi est fides, ibi non esse visionem eius rei cuius est fides; hoc est, fidem & visionem beatorum non versari circa idem obiectum: eorum enim fides versatur circa præterita, & futura DEI opera; at visio versatur circa DEVM ipsum, & CHRISTVM incarnatum: unde patet fidem in *Patriâ* non evacuari quoad secundarium ejus objectum, licèt evacuetur quoad principale & primarium ejus obiectum, hoc est, DEVM.

6. Dicet aliquis *Polanum* gratìs hoc asserere, & nullam suæ assertionis rationem adferre: Respond. hanc sententiam posse validissimâ ratione confirmari: vel enim dicendum est, notitiam, quam habent beati de præteritis & futuris, niti autoritate DEI, in Scriptura testantis ea aliquando fuisse aut fore; vel est dicendum, eos ista contemplari & intueri in VERBO, hoc est, secundâ personâ Trinitatis, tanquam in speculo: posterius admitti non potest, est enim *Pontificiorum* figmentum, in Ecclesiam invectum ad stabiliendam mortuorum invocationem. Ergo dicendum est prius, videlicet eorum notitiam de præteritis & futuris, niti DEI authoritate, & proinde veram & propriè dictam fidem esse.

ART.

ART. XIII.

An rectè negent Remonstrantes, *Adamum ante lapsum habuisse potentiam credendi in CHRISTUM.*

1. THeologi Orthodoxi, *Arminianis* quærentibus, quo jure obedientia fidei à peccatoribus exigatur, quibus DEVS non vult dare vires credendi in CHRISTVM: Respondere solent, DEUM in prima creatione *Adamo* dedisse fidei habitum, quo posset assentiri omni DEI verbo, & proinde Evangelio, si illud fuisset ei prænunciatum: hunc autem habitum, dicunt in *Adamo* esse à nobis amissum; ideóque cùm justitia non requirat, ut DEVS nobis continuò reddat, quæ culpâ nostrâ amittimus, ad æquitatem divinam in obsequio fidei exigendo demonstrandam, sufficere quòd non postulet nisi quod nobis aliquando dederit.

2. Hanc sententiam Orthodoxorum damnant & rejiciunt *Armin. in Apol. adversus art. resp ad art.* 19. *Johannes Arnoldus, in defensione sententiæ D. Iacobi Arminii, adversus ejusdem considerationem à Daniele Tileno editam, Cap.* 14. Item Theologi Remonstrantes citati & vocati ad Venerandam *Synodum Dordrechtanam,*

tanam, in defensione sententiæ suæ, circa quartum articulum *de gratiæ operatione*: verùm hi authores monent, non hic disputari simpliciter, an *Adamus* in DEVM potuerit credere; sed an potuerit in CHRISTVM credere: illud enim libenter concedunt, hoc pertinaciter negant.

3. Hanc quæstionem, non immeritò permagni esse momenti, & proinde diligentèr considerandam judicat insigne illud lumen & ornamentum Ecclesiæ Gallicæ, *Petrus Molinæus in Anat. Armin. cap.* 11. Vt igitur rectò ordine in eâ explicandâ progrediamur, primò proponam & explicabo nostram sententiam de fide *Adami*. Secundò, eam rationibus confirmabo. Tertio, respondebo ad argumenta *Remonstrantium*.

4. Sententiam Orthodoxorum, de fide primorum parentum ante lapsum, assertionibus aliquot proponam, & explicabo. Prima assertio: *Adamus ante lapsum non solùm habuit Ethicas virtutes, sed etiam Theologicas, hoc est, fidem, spem, & charitatem*; his enim carere non potuit, absque manifestâ fælicitatis jactura, ut rectè monet Magnus ille *Tilenus*, *Synt. part.* *Disp.* 33. Secunda assertio: *Adamus per illum habitum fidei, actu intelligebat ea sola, quæ tum ei erant patefacta, at per eundem intelligere potuit ea omnia quæ nos intelligimus, modò*

dò illi patefacta fuissent, Tertia assertio: *potenti credendi in CHRISTVM, quam Adam ante lapsum tribuimus, non fuit naturalis, sed habitualis,* hoc est, non fuit ipsa naturalis facultas intelligendi, ut autumat *Arminius,* sed fuit habitus supernaturalis à DEO infusus. Quarta assertio: *Illa potentia credendi in* CHRISTVM, *non potuit exire in actum, durante eo statu:* quia videlicet ejus actus repugnat isti statui. Quinta assertio; *Non tamen ideo cum* Arminio *dicendum est, potentiam illam fuisse impropriè dictam, & generalissimâ notione sumptam:* nam nemo dixerit potentiam videndi Solem, quam is habet qui est in tenebroso carcere, esse impropriè dictam potentiam, quia in actum educi non potest durante eo statu; est enim vera & propriè dicta naturalis facultas. Item nemo negaverit, *Adamum* ante lapsum habuisse propriè dictam facultatem, & potentiam legendi & intelligendi historiam *Mosaicam*, quamvis ea potentia durante eo statu in actum educi non potuit.

5. Hæc sententia sic explicata, facilè probari & confirmari potest: primò enim sic argumentatur *Tilenus, in Consideratione Declar Arminianæ: Adamus* ante lapsum nec mentis cæcitate, nec cordis obduratione laboravit, quæ internæ causæ sunt impotentiæ credendi; sed mentem habuit lucidam, & affectus composi-

tos

tos: Ergo si Evangelium tum ei fuisset prænunciatum, potuit mente illius veritatem videre, & corde ejus bonitatem amplecti. Secundò, *Adamus* habuit potentiam credendi omni DEI verbo, seu tunc revelato, seu pòst revelando; item omni promissioni DEI, seu datæ, seu dandæ, in quo genere certa doctrina Evangelii etiã continetur, Resp. *Ioh. Arn: Corv. Adamum* non habuisse potentiam credendi omni DEI verbo, seu tunc revelato, seu pòst revelando, sed tantùm habuisse potentiam credendi verbo legis revelato, & datæ promissioni legali: & addit *Tilenum* nullâ ratione posse probare contrarium: sed (siquid iudico) validum & nervosum est *Tileni* argumentum, nec difficile est probare illud quod ab eo asseritur, videlicet *Adamum* habuisse potentiam credendi omni DEI verbo, sive revelato, sive revelando: idque quia *Adamus* ante lapsum potuit ea omnia præstare, quæ lex, in eius corde scripta, exigebat: at ea exigebat promptitudinem ad credendum omni DEI verbo, sive revelato, sive revelando: Ergo potuit etiam credere illi verbo, quod nondum revelatum erat.

6. Ad hanc instantiam duobus modis respondere possunt *Remonstrantes*: primò enim dicent *Adamum* habuisse potentiam credendi omni DEI verbo, etiam revelando, modò ejus excellentia & mysterium non excedat

mum illud lumen quo *Adamus* ornatus fuit: Evangelicæ autem promiſſiones excedere videntur lumen illud fidei, primorum parentum. Sed ſuprà ſublatum eſt hoc effugium: dictum enim eſt *Adamum* neque mentis cæcitate, neque cordis obduratione laboràſſe, quæ cauſæ ſunt impotentiæ credendi. Præterea ſicut is, qui novit omnem triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, inducto quolibet particulari triangulo, virtute illius generalis cognitionis ſtatim iudicat illum habere tres angulos æquales duobus rectis: ſic etiam *Adamus*, qui perſuaſiſſimum habebat, omne DEI verbum eſse fide dignum, & proinde credendum, virtute huius generalis perſuaſionis facilè potuit aſsentiri cuilibet verbo DEI, ſive legali ſive Evangelico.

7. Secundò reſpondere poſsunt, per retorſionem noſtri argumenti, ad hunc modum: *Adamus* non tenebatur credere Evangelio: Ergo non habuit vires hoc præſtandi: hæc argumentatio valdè infirma eſt. Primò enim conſequentia facillimè negatur, & negationis noſtræ ratio manifeſta adferri poteſt. Nam *Adamus* non tenebatur tum legere, intelligere, & credere hiſtoriam *Moſaicam*, attamen vires habuit hæc præſtandi. Secundò, antecedens illius Enthymematis, aliquo ſenſu falſum eſt, & proinde [illegible]quendum: nam lex menti *Adami* indita,

quamvis

quāvis non actu & expressè, tamē virtute & implicitè præcipiebat fidei obedientiā in CHRISTVM, quia videlicet iubebat *Adamum* credere omni DEI verbo. Hac distinctione utitur clariss. *Molineus*, *Anat. Armi. Cap.* 11. sed ad difficultatem exhauriendam, ei alia addenda videtur, nam eorum quæ implicitè præcipiuntur iure naturæ, seu lege morali, alia *absolutè* præcipiuntur, alia *hypotheticè*; exempli gratiâ, primum præceptum Decalogi *expressè* prohibet cultum Idolorum, & cultum veri DEI præcipit *implicitè*, sed *absolutè*: quintum præceptum *expressè* præcipit officia inferiorum erga superiores, *implicitè* verò etiam præcipit officia horum erga illos; hoc est, latenter jubet nos liberos alere, instituere, tueri, iisque in futurum prospicere, sed *hypotheticè* seu ex hypothesi; hoc est, modò liberos habeamus. Sic *Adamus* virtute primi præcepti exigentis obsequium fidei, tenebatur credere Evangelio, sed *ex hypothesi*, hoc est, si Evangelium ipsi annunciatum fuisset. Hinc patet, quomodo distinguendum sit antecedens argumenti istius: vide *Molin:* loco prædicto.

8. Tertia ratio, seu probatio nostræ sententiæ sit hæc: Qui negant *Adamum* habuisse potentiam credendi in CHRISTVM, vel hoc negant, quòd tum non darentur promissiones Evangelicę, vel quòd absolutè non potue-

rint dari durante eo statu: sed neutra ratio sufficit. Nam *Adamus* ante lapsum habuit potentiam (ut jam dictum est) legendi, & intelligendi historiam *Mosaicam*, quamvis ea historia durante illo statu nec fuit, nec esse potuit in rerum natura; habuit etiam tum potentiam, tum habitum miserendi & saccurrendi egenis, ut fatetur ipse *Arnoldus*, quamvis tum neque fuit, neque esse potuit, durante illo statu, miseria aut egestas.

9. Pro suâ sententiâ sic argnmentatur *Arnoldus*: Quòd in primo statu non fuit necessarium, quod fuit inutile, quod cum veritate præstari non potuit, quod primo fœderi repugnat, & ad secundum fœdus pertinet, ad illud *Adamus* non accepit potentiam in primo statu: sed obedientia fidei in CHRISTVM est talis: Ergo, &c. Resp. negando majorem, nam *succurrere egenis*, item *legere, intelligere, & credere historiam Mosaicam*, in primo statu neque fuerunt utilia, neque necessaria, neque tum præstar[i] poterant, imo repugnabant isti statui: attamen fatente ipso *Arnoldo*, homo ad hæc præstand[a] vires habuit. Instabit *Arnold.* ergo hæc potenti[a] fuit frustranea. Resp. negando sequelam: potentia enim illa credendi in CHISTV[M] reverâ fuit habitus credendi, & assentiendi omni verbo DEI: hic autem habitus, etsi durant[e] illo statu in illum particularem actum exir[e]

noi

non potuit, in alios tamen actus isti statui convenientes educi poterat.

10. Ob. 2. Quod non præcipitur lege, sed Evangelio, ad illud præstandum non sunt datæ homini vires in primo statu, at fides in CHRISTVM non præscribitur lege, sed Evangelio. Resp: fidem in CHRISTVM aliter præcipi lege, aliter Evangelio: lege enim præcipitur, sed *implicitè* & *hypotheticè*; Evangelio verò præcipitur *expressè* & *absolutè*: item lege præcipitur tanquam *opus bonum*, Evangelio verò præcipitur tanquam *instrumentum applicativum* meriti CHRISTI. Ob. 3. Qui non accepit vires, quibus si laberetur possit resurgere, ille non accepit vires Evangelio credendi si illud anunciaretur, sed *Adamus* non accepit tales vires: ergo. Respondet *Molineus*, *Adamũ* accepisse vires quibus à peccato resurgere potuit, si eas non perdidisset ipso ejus lapsu. Certum autem est, *Adamum* suo lapsu amisisse omnes habitus virtutum, quibus ante ornatus fuit. Et proinde etiam amisisse vires resurgendi.

ART. XIV.

An objectum fidei possit esse falsum.

1. NOn desunt, qui asserant objectum fidei posse esse falsum, & sæpenumerò ea laudabiliter credi, ac pro veris haberi, quæ revera falsa sunt: exempli gratiâ, dicunt nobis statuendum esse, DEUM *velle à nobis id fieri quod nobis præcipit, itemque velle à nobis omitti quod nos facere vetat. Et tamen* (inquiunt) *ille interim sæpè diversum vult*: hæc sententia nimis absurda est, & doctorum virorum patrocinio indigna: primò enim lex divina nusquam jubet nos errare: Ergo nusquam jubet nos fidem adhibere falsis, & proinde non tenemur credere falsa. Ratio consequentiæ est, quia credere falsa, seu falsa pro veris habere, est errare. Probatur antecedens: Lex divina nihil præcipit aut mandat, quod est contrarium naturæ divinæ: at error seu falsus assensus repugnat, & contrariatur naturæ DEI, qui ipsa veritas est.

2. Secundò, ea sola credenda sunt, quæ DEUS in verbo suo testatur esse vera: at DEUS in verbo suo non testatur falsa esse vera: Ergo falsa non sunt credenda: ratio propositionis est, quia fides est assensus nitens DEI testimonio. Assumptio

Assumptio satis manifesta est, & à nullo negari potest.

3. Tertiò, si per veram & voluntati Divinæ conformem fidem falsis assentimur; *fides divina* aliquando est *error*: at absurdum est posterius: Ergo & prius. Probatur propositio, quia assentiri falsis, eaque pro veris amplecti, est errare. Assumptio manifesta est, quia fides Divina & error sunt habitus non solùm essentialiter distincti, sed repugnantes & contrarii, & proinde horum alter alteri attribui non potest: vide *Tilenum parte primâ Syntag: disp.* 38.

4. Ob. Statuendum est nobis & credendum, DEUM velle id à nobis fieri, quod nobis præcipit; & tamen ille interim sæpè diversum vult: Ergo quædam falsa sunt credenda. Probatur antecedens: Præceptum DEI est signum voluntatis divinæ, ideo enim appellatur *voluntas signi, & voluntas revelata:* quare cùm omne signum conforme sit signato, nobis statuendum est DEUM reverâ ea velle, quæ nobis præcipit; attamen ille reverâ non vult ea fieri: si enim vellet ea fieri, necessariò evenirent. Vt hæc difficultas tollatur, tenendum est, *Præceptum DEI appellari signum voluntatis, non quòd significet absolutam voluntatem procurandi aut efficiendi, ut res præcepta fiat; sed quòd indicet* (ut loquitur *Suarez. Lib.* 3. *de DEO, Cap.* 8.) *voluntatem præcipiendi, & obligandi homi-*

nes ad ea facienda, *ſimul cum affectu ſimplicis approbationis*: duo igitur indicat ſeu ſignificat omne præceptum DEI: primò, *voluntatem obligandi homines ad ea facienda, quæ præcipit*; ſecundò, *voluntatem approbantem* ſeu approbativam, quâ approbat & amat bonos illos actus, quos à nobis exigit: *voluntas autem decretiva, ſeu abſoluta & efficax*, nequaquam indicatur ſeu manifeſtatur per mandata legis divinæ; & proinde non tenemur credere DEUM velle ea, à nobis fieri voluntate efficaci, quæ nobis in verbo præcipit.

5. Secundò tenendum eſt, *ea omnia quæ* DEUS *vult voluntate decretivâ ſeu efficaci, neceſſariò evenire*; *ea verò quæ vult voluntate ſimplicis approbationis*, *ſæpiſſimè non evenire*: vult enim omnes homines obedire legi ſuæ, voluntate ſimplicis approbationis, attamen hoc non evenit ut experientia docet. His poſitis; ad argumentum propoſitum reſpondetur, diſtinguendo utramque partem antecedentis: Prima ejus pars ſic diſtingui poteſt: *ſtatuendum eſt nobis* DEUM *velle ea omnia à nobis fieri*, *quæ præcipit*, *velle* (inquam) *voluntate approbativâ*; *non verò decretivâ & efficaci*: pars etiam ſecunda eodem modo diſtinguenda eſt: DEUS *enim ea quæ præcipit*, *non ſemper vult fieri voluntate decretivâ*; *ſemper tamen vult ea fieri voluntate approbativâ*. Quare cùm nobis tantùm ſtatuendum

um sit, DEUM velle ea quæ præcipit volun-
ate simplicis approbationis, quod procul du-
io semper verum est, manifestum est nun-
uam incumbere nobis necessitatem credendi
lsa, seu falsa pro veris amplectandi.

ART. XV.

Quomodo solvendum sit illud argumentum Remonstrantium:
Quod unusquisque tenetur credere, illud est verum, &c.

REMONSTRANTES in Colloquio *Hagiensi*, & in defensione sen-
ntiæ suæ, exhibitâ Ord. Gener. D.
)elegatis, ad Synodum *Dordrechtanam*, hoc
gumento demonstrare conantur vniuersalita-
em mortis & meriti *CHRISTI*,

*Quod omnes & singuli tenentur credere, il-
id est verum.*

*At omnes, etiam reprobi, tenentur credere,
HRISTVM pro iis esse mortuum: Ergo
erum est CHRISTVM pro illis esse mortu-
m.* Ad hoc argumentum tribus modis respon-
ere solent Theologi Contra Remonstrantes:
rimò, *negando maiorem*; secundò, *distinguen-
o minorem*; tertiò, *simpliciter negando minorem*.

Primus

Primus modus respondendi non satis tutus vi-
detur: quia si negetur maior, sequetur *DEVM*
illum sanctissimum & veracissimum ea reprobi
credenda præcipere, quæ falsa sunt: quod supe-
riori articulo confutatum est.

2. Secundum modum respondendi sequun-
tur *Belgici Ecclesiastæ*, in *Coll. Hagiensi*; item
Molin. in *Anat. Armin. Cap.* 29: hi enim di-
cunt, fidem in CHRISTVM præscribi om-
nibus hominibus, non *absolutè*, sed *sub conditi-
one pœnitentiæ, & conversionis*; hoc est si con-
vertantur, & sic CHRISTI beneficium fi-
deli animo amplectantur: vt videre est in sum-
mâ Evangelicorum Præceptorum, *Marc.* 1. *v.*
15. *convertimini, & credite Evangelio*. Ex ha-
igitur sententia, reprobi absolutè loquendo no
tenentur credere, CHRISTVM pro iis esse
mortuum; sed (ut dictum est) præsuppositâ con-
ditione conversionis: quamdiu enim in maliti
suâ pergunt, DEVS vult ut credant *iram*
DEI *super illos manere*, Iohan. *tertio, ver. tri-
gesimo sexto*.

3. Hujus responsionis veritas duabus rationi-
bus efficaciter probatur: primò ea sola credēd
sunt, quæ DEVS in suo verbo testatur esse ve-
ra, at DEVS in S. Scriptura nusquam testatu
CHRISTVM esse mortuum pro peccatori-
bus, sive convertantur, sive non convertantur
Ergo illud non est credendum. Secundò, si pec-
catore

atores in malitiâ suâ pergentes, tenentur credere CHRISTVM pro iis esse mortuum, tenentur etiam credere se esse electos, & æternæ beatitudinis participes futuros: at falsum est posterius, ergo & prius. Ratio propositionis est, quia CHRISTVS mortuus est pro solis electis, ut patet ex iis S. Scripturæ locis, quæ testantur CHRISTVM mortuum esse pro *ovibus suis*, pro *Ecclesia sua*, pro *iis quos Pater ipsi dedit*, pro *filiis* DEI, pro *populo suo*, &c. Probatur etiam assumptio, quia peccatores in malitiâ suâ pergentes tenentur credere *iram* DEI *super eos manere*, & proinde non tenentur credere se esse electos ad vitam æternam.

4. Tertium modum respondendi sequitur venerabilis ille senex *Iohannes Piscator*, S. Literarum Professor in illustri Scholâ *Herbornensi*: is enim in Responsione Apologetica ad Parasceuen *Conradi Vorstii, cap.* 7. absolutè negat, reprobos teneri in CHRISTVM credere, i. e. credere CHRISTVM pro iis esse mortuum, *tantùm enim* (inquit) *tenentur credere Evangelio, seu doctrinæ Evangelii*, quæ citra controversiam verissima est. Hæc responsio, quamvis postea displicuit ipsi *Piscatori*, in Responsione ad amicam Duplicationem *Conradi Vorstii*, reverâ tamen magnam probabilitatē habet, ut patet ex hac ratione, *Quod neque absolutè, neque sub conditione verum est, illud neque*

absolutè

absolutè, neque sub conditione credendum est: at CHRISTVM *missum esse in mundum, ut pro* IUDA *proditore mortem oppeteret, neque absolutè, neque sub conditione verum est: Ergo* JUDAS *nullo modo tenebatur hoc credere neque potuit illud ei proponi credendum.*

5. Cæterùm quia præcedens sententia plerisque Orthodoxis Theologis magis arridet, ego ex istius sententię fundamentis solvam duo præcipue argumenta, quę afferri possunt in contrarium: prius est hoc, *Præcepta ea quæ DEUS vult omnibus & singulis proponi, omnes & singulos obligant & astringunt obediendi necessitate: At* CREDE IN CHRISTVM, *est tale præceptum: Ergo, &c.* Resp. præcepta DEI duplicia sunt, videlicet *absoluta*, & *conditionalia*. Absoluta præcepta õnes, sive electos sive reprobos, absolutè obligant ad obedientiam. Conditionalia præcepta omnes etiam obligant, sive sint electi, sive reprobi, sed sub certa conditione. Tale est præceptum illud de quo hic sermo est, illud enim obligat etiam reprobos, sed sub conditione conversionis, seu resipiscentiæ: h. e. si agnoscant peccata sua, & percipiant in se dolorem de iis conceptum quem Scripturæ nunc *lacerationem cordis*, nunc κατάνυξιν vocant: solis enim illis qui hæc in se sentiunt præcipit vox Evangelii, ut credant reconciliationẽ & peccatorum remissionem es-

s

ẽ sibi impetratam per mortem CHRISTI.

6. Instabit aliquis Primò, *illud praeceptum* (crede in Christum) *frustra proponitur reprobis, in quibus ne quidem potest inveniri conditio illa requisita, viz. conversio.* Resp. hoc praeceptum non ob eundum finem proponitur fidelibus, & infidelibus: nam poenitentibus & fidelibus proponitur haec consolatio, propter ipsorum salutem; impoenitentibus verò & infidelibus, quales sunt reprobri, monstratur via quâ ipsis est incedendum, ut recipiant fructus mortis *Christi*, nimirum quòd debent converti & conversione praesuppositâ in *Christum* credere. Instant. Secunda: *omne bonum opus absolutè & absq; conditione, omnibus praecipitur a* DEO: *at credere in* Christum *est bonus actus seu bonum opus : Ergo*. Resp. Primò ad propositionem, negando: nam (ut dictum est in articulo 13.) in ipso Decalogo multa bona opera praecipiuntur hypotheticè, seu sub conditione. Secundò Respond. distinguendo: nam persuasio de reconciliatione, & peccatorum remissione impetratam per mortem *Christi*, infidelibus est bonus & salutaris actus, ab habitu fidei elicitus: at in reprobis qui in malitiâ pergunt ad finem vitae est pernitiosus error & fanatica arrogantia.

7. Posterius argumentum est hoc: *Reprobi propter suam infidelitatem condemnabuntur,*

h. e.

h. e. quia in Christum *non crediderunt*: *Ergò tenentur in* Christum *credere.* Respondent *Contra* Remonstrantes in *Col. Hag.* peccatores impœnitentes non ideo peccare, quòd non credant *Christum* pro impœnitentibus & infidelibus peccatoribus, qui tales sunt & manent, mortuum esse, (nam si illud crederēt, mendacio crederent,) & proinde eos propter illam infidelitatis speciem non condemnari: sed potius quia noluerunt converti, & secundùm doctrinam s. Evangelii in *Christum* credere.

8. Vt hæc responsio intelligatur, tenendum est illam infidelitatis speciem, de quâ hîc quæstio est, h. e. defectum illius persuasionis, quam vocant *fiduciam specialis misericordiæ*, duodus modis considerari posse: vel enim consideratur *per se & seorsim*: vel quatenus *provenit ex defectu conversionis & resipiscentiæ*, quam diximus esse conditionem præcedaneam & prærequisitam ad fidem in CHRISTVM: priori modo considerata, non est causa meritoria condēnationis, quia videlicet illi absolutè non tenentur credere CHRISTVM pro iis esse mortuum: at posteriori modo rectè dici potest mereri condemnationem: quamvis enim absolutè non tenentur in CHRISTVM credere, tenentur tamen ex præscripto Evangelii *converti, & præsuppositâ conversione credere*, & sibi applicare illas promissiones Evangelicas

elicas.

9. Instant. *Illa infidelitas de qua hic est quæstio, est peccatum: opponitur enim virtuti, id est, fidei, & proinde est vitium; si autem est peccatum, malè negatur eam per se esse causam meritoriam condemnationis*. Resp. distinguendo infidelitatem, in *privativam* & *negativam*: infidelitas priuativa est,cùm ea non credimus,quę credere tenemur: hæc enim infidelitas adjunctum habet *obligationem ad credendum*: exempli gratiâ, Hæretici aliique hostes Ecclesiæ infideles sunt infidelitate privativâ, quia ea non credunt, quæ credere tenentur: hoc est, quia non credunt ea, quæ DEUS in verbo suo testatur esse vera: infidelitas negatiua est mera carentia fidei, *sine obligatione ad credendum*: Exempli gratiâ, illi quibus nunquam annunciatum est Evangelium, sunt infideles infidelitate hac negativâ, quia non tenentur credere ea quæ nunquam audiverunt: unde *Christus*, I*oh*. 15. 22. dicit, *Si non venissem & loquutus iis fuissem, peccatum non haberent*: quia viz. non tenerentur hæc credere quæ nunc tenentur credere.

10. vt hęc proposito applicem,assero *infidelitatem privativam esse peccatum, seu vitium, quia privativè opponitur virtuti, h. e. fidei: infidelitatem verò negativam non esse peccatum, quia contradictoriè tantùm opponitur virtuti*:nemo autem dixerit ea omnia quæ contradictoriè

virtuti

virtuti opponuntur habere rationem vitii: idea etiam probatur ex dicto *Christi, si iis non loquuntus fuissem, non haberent peccatum*, viz infidelitas hujus *privativa*, quâ non credunt Evangelio, quod per me est iis anunciatum atqu adeo quod credere tenētur: vnde *Augustinus* lo cum eum exponens, *tract*, 89. *in Ioan.* testatu eos ad quos Evangelii prædicatio non pervenit excusari a peccato infidelitatis, damnandos au tem propter alia peccata quorum excusationen non habent, utpote in legem naturæ commis sa.

11. Reproborum igitur infidelitas, quà no credunt ea quæ sacra Scriptura vera esse testa tur, *de potentia DEI, de justitia eiusdem*, c *irâ aduersus peccatum, de sanctorum beatitudi ne, de æternâ miseriâ reproborũ, de rerum terren arum vilitate*, &c. Hæc (inquam) infidelita est *privativa*, est que peccatum propriè dictum quia videlicet non credunt ea quæ credere te nentur. At infidelitas eorundem quâ non cre dunt Christum *pro iis esse mortuum*, est infide litas *negativa*; hoc est, mera carentia fidei, sin obligatione ad credendum; nam (ut supra dic um est) quamdiu in malitia sua pergunt, tener tur potius credere *iram* Dei *super illos maner* hæc igitur infidelitas *per se & seorsim* spectat non est peccatnm: licèt quatenus ea *proven ex defectu conversionis & resipiscentiæ*, verè & propri

propriè ſit peccatum.

ART. XVI.

An fides ſit aſſenſus diſcurſivus? Et an Pontificii utantur circulari diſcurſu in ſtabiliendâ fide.

1. ASSENSUS dividi ſolet in *ſimplicem*, quem *Noëticum* vocant; & *Dianoëticum* ſeu *diſcurſivum*. Simplex aſſenſus eſt, *quo intellectus noſter aſſentitur propoſitionibus ſuâ luce claris, & manifeſtis*: quales ſunt hæ, *Omne totum eſt majus ſuâ parte: De qualibet re verum eſt affirmare vel negare*: harum enim propoſitionum veritas primo quaſi intuitu intellectui innoteſcit, per terminorum apprehenſionem, & non per externum aliquod medium eas notificans. Aſſenſus diſcurſivus *eſt, cùm intellectus aſſentitur propoſitionibus, non propter inſitam earum evidentiam, ſed propter certitudinem, evidentiam, & probabilitatem medii quo intellectus movetur ad aſſentiendum.*

2. Ad quæſtionem igitur in titulo propoſitam Reſpondetur, fidei aſſenſum non ſimplicem, ſed diſcurſivum eſſe: quia nimirum propoſitiones illæ quibus per fidem aſſentimur, non ſunt ſuâ luce claræ aut manifeſtæ, neq; iis

aſſentimur propter inſitam earum evidentiam, ſed propter authoritatem DEI, in S. Scripturâ teſtantis eas eſſe veras.

3. Diſcurſus fidei hoc Syllogiſmo non incommodè exprimitur,

Quicquid DEUS *dicit, eſt verum:*
At DEUS *ea omnia dixit et dictavit, quæ in Scriptis Propheticis & Apoſtolicis extant: Ergo ea omnia ſunt vera.*

Hujus Syllog. propoſitio major evidenter probatur ex principiis naturâ notis, h. e. ex fundamentis Metaphyſicis, quibus DEI veritas & veracitas demonſtrantur; adeo ut nullus ſit Philoſophus Ethnicus, qui eam negare audeat; ſi quis autem tam abſurdus & demens ſit, ut hanc manifeſtam veritatem neget, flagris excipiendus eſt; nec Philoſophi verba, ſed carnificis verbera meretur.

4. Propoſitio minor Syllogiſmi prædicti naturali ratione probari non poteſt, & proinde ejus veritatem aliis fundamentis niti oportet. Hìc *Pontificii* & *Evangelici* Theologi longè diſſentiunt: illi enim fidem noſtram, quâ credimus Scripta Prophetarum & Apoſtolorum eſſe DEI verbum, Eccleſiæ teſtimonio fulciendam & ſtatuminandam putant: hi verò licèt Eccleſiæ teſtimonium temerè non rejiciant, ſed reverenter amplectantur, ab eo tamen ſolo veritatem iſtius propoſitionis minoris non ſuſpendunt, ſed a

at

am deducunt partim ex internis κριτηρίοις ipſius Scripturæ, (*hoc eſt, ex genere doctrinæ, quæ ſapientiſſima, ſanctiſſima, & vbique ſibi conſentanea eſt: ex qualitate ſtili, qui ſimplex quidem & humilis eſt, ſed purus, inaffectatus, & divinæ Maieſtati conveniens: ex Sermonis ipſius operatione, mirificè enim afficit mentes hominum, & Divino quodam modo efficax eſt ad fidem & pietatem in animis hominum ingenerandam:*) partim ex teſtimonio S. Spiritûs, intus in piorum cordibus ſancientis & obſignantis diuinam Scripturæ veritatem, & authoritatem.

5. Proceſſus ille, quo vtuntur Pontificii in probandâ Scripturæ authoritate, circularis eſt, & proinde non ſolùm inutilis, ſed etiam (ut loquitur *Tilenus*) fatuus, & ſophiſticæ ἀδολεσχίας fœtus eſt: etenim interrogati, cur credant Scripturam eſſe DEI verbum? Reſpondent, ſe id eò credere, quòd Eccleſia quæ extra omnem errandi aleam poſita eſt, id teſtetur: rurſus interrogati, quibus argumentis de illa Eccleſiæ ἀσφαλείᾳ perſuaſi ſint? Reſpondent ſe hoc eò credere, quòd Scriptura teſtetur Eccleſiam eſſe *domum DEI, ſponſam CHRISTI, firmamentum & columnam veritatis*; atque ita à Scripturâ ad Eccleſiam, & ab Eccleſia ad Scripturam revoluti, circulum nobis obtrudunt.

6. *Stapletonus*, ut hunc progreſſum circularem vitet, dicit ſe ideo credere Eccleſiam à

S. Spiritu in omnem veritatem dirigi, quia *S. Spiritus* ejus intellectum efficaciter movet ad illud credendum. Sed hoc effugium facilè præcludi potest *Stapletono*: primò, quia internum S. Spiritûs testimonium à verbo scripto sejungendum non est, neque (ut rectè monet *Tilenus*) vertiginosis Enthusiasmis est inhiandum: nam verbum est norma & regula, ad quam examinandæ sunt nostræ mẽtis persuasiones, ut sciamus nos à Spiritu veritatis & sapientiæ, non à Spiritu vertiginis & mendacii agitari: Ergo necesse est, ut ad S. Scripturam tandem revolvatur *Stapletonus*. Secundò, quia ad assensum fidei tria requiruntur, ut egregiè docet Doctissimus *Richardus Field, lib.*4.*de Ecclesiâ Cap.*7: Primò, lumen Divinæ intelligentiæ, quo apprehendimus & intelligimus ea quæ sunt DEI. Secundò, *S. Spiritus* qui illius illuminationis author est. Tertiò, argumentorum pondera quibus *Spiritus* intellectum nostrum movet ad assentiendum. Non igitur hîc quærimus ex *Stapletono*, quis author sit illius fidei, quâ creditur Ecclesiæ infallibilitas, neque quo lumine illa infallibilitas cognoscatur, sed quibus mediis aut argumentis *spiritus* intellectui suadeat, *Ecclesiam non posse errare*, h.e. utrũ illud suadeat argumentis ex Scripturâ, an verò aliunde desumptis.

7. Hic est ille scopulus, quem præternavigare non potest *Stapletonus*, nisi cum *Durando*

rando Lib. 3. *Sent. dist.* 34. *quæst*, 3. confugiat ad *rationes* (ut vocant) *humanas*; hoc est, ad argumenta non ex Scripturâ, sed aliundè desumpta: & certè non desunt, qui hoc *Durandi* delirium interpolare, & quasi ab inferis revocare conantur: dicentes, fidem quâ creditur Ecclesiæ authoritas, niti ratione humanâ, *quæ dictat ex apparentibus* (*Durandi* verba sunt) *quòd doctrina confirmata per tot signa, conservata à martyribus inter tot supplicia, sit vera*: & proinde quòd cœtus hominum hanc doctrinam profitentium, sit vera Ecclesia CHRISTI. Sed hæc sententia facilè convellitur: primò, quia hæc ratio quamvis probare videatur hunc vel illum cœtum esse veram Ecclesiam, non tamen probat id quod illi asserunt; videlicet, Ecclesiam extra omnem errandi & fallendi aleam esse positam. Secundò, quia ratio illa non est certa & necessaria, sed probabilis; est enim *ex apparentibus*, fatente ipso *Durando*, ideoque non potest esse fundamentum fidei divinæ, quæ est assensus certus & firmus.

8. Quidam Pontificii, ut hæc incommoda & absurda evitent, confugiunt ad imperium voluntatis, quam dicunt sine ulla ratione aut argumento intellectum movere ad credendum illud dogma de infallibilitate Ecclesiæ. Hæc sententia non immeritò displicuit *Pico Mirandulæ, Cardinali Cameracensi, & Durando*; pri-

mò, quia fides est assensus nitens alterius testimonio: illa igitur fides qua creditur Ecclesiæ infallibilitas, vel nititur testimonio aliquo, vel non est fides. Secundò, nemo assentiri potest alicui propositioni dubiæ, nisi vel ratio, vel sensus, vel testimonium alicujus fide digni, doceat eam esse veram. Tertiò, intellectus non potest assentiri propositioni alicui, nisi ea appareat intellectui vera, at nudum imperium voluntatis non potest efficere, nt propositio dubia intellectui vera appareat: Ergo non potest efficere ut assentiatur, nisi adsit ratio aliqua aut testimonium.

9. Alii pontificii confitentur Scripturæ authoritatem stabiliri per Ecclesię infallibilitatem, & rursus Ecclesię infallibilitatem per scripturæ authoritatem probari, sed asserunt hunc progressum, non circulum, sed regressum esse: quia viz. *non est ab eodem ad idem eodem modo cognitum:* primò enim cùm ex Ecclesiæ infallibilitate probatur Scripturæ authoritas, fit progressus ab Ecclesiæ infallibilitate, tanquam ab *aliquo notiore & evidentiore nobis,* ad id *quod nobis est ignotius*: deinde cùm ex Scripturæ authoritate probatur Ecclesiæ infallibilitas, fit progressus ab eo *quod notius est naturâ & prius*, ad id *quod ignotius est & posterius naturæ ordine.*

10. Hæc sententia non minùs absurda est quàm præcedentes: quia Ecclesia ejusque infallibilitas,

libilitas, quam ei affingunt Pontificii, non solùm *ordine essendi*, sed etiam *cognoscendi*, ignotiores sunt DEI verbo, ut patet ex hac ratione.

Quod ex sola Scriptura cognosci potest, illud ordine cognoscendi, non est notius, sed ignotius ipsâ Scripturâ.

At Ecclesia ejusq; infallibilitas ex sola Scriptura cognosci potest.

Ergo, &c.

Maior manifesta est: probatur assũptio; Ecclesia nihil aliud est, quàm cœtus hominum profitentium veram & sanam doctrinam de DEO, eiusque operibus: quis autem cœtus talis sit, non cognosci potest, nisi ex Scripturâ: nam ea sola doctrina vera est, quæ S. Scripturæ est consentanea. Quod ad Ecclesiæ infallibilitatem attinet, ea nobis innotescit vel ex *ratione naturali*, (quod nemo admiserit,) vel ex *testimonio*: rursus si ex testimonio, vel ex *testimonio* DEI, vel ex *testimonio eorum hominum qui sunt extra Ecclesiam*, vel ex *testimonio ipsius Ecclesiæ*: non ex testimonio ipsius Ecclesiæ, quia illud nullius ponderis est apud eos qui nondum persuasi sunt de Ecclesiæ authoritate: neque ex testimonio eorum qui extra Ecclesiam sunt, quia de Ecclesia illi testimonium perhibere non possunt: Ergo necesse est, ut innotescat ex testimonio *DEI* in verbo, & proinde *Dei* verbum etiam notius est ordine cognoscendi, quàm infalli-

bilitas illa quam affingunt Ecclesiæ.

11. *Becanus Tom.* 1. *opuscul.* 10. *Thes.* 19. *pag:* 393. nostri argumenti vim declinaturus, dicit non committi circulum, si unum per alterum probetur apud eum qui alterum admittit, alterum negat: verbi gratiâ, (inquit) *Calvinista admittit Scripturam, negat Ecclesiæ infallibilitatem: rectè ergo convincam illum hoc modo: Scriptura quam tu admittis, dicit Ecclesiam esse infallibilem: Ergo revera infallibilis est: similiter, si quis* Idiota *admittat judicium Ecclesiæ, & tamen nesciat in particulari Libros Machabæorum esse divinos: facilè persuadebo illi sine circulo, si sic dicam; Ecclesia, cujus tu authoritatem admittis, asseverat Libros Machabæorum esse divinos: Ergo non debes hac de re ampliùs dubitare.* Hactenus *Becanus.*

12. Hoc *Becani* effugium nullum est: quæram enim ex eo, reliquisque Pontificiis, unde divina Scripturæ authoritas probari possit apud eum qui Scripturam universam impugnat, & per consequens Ecclesiam pro cœtu hominum absurdorum & delirantium habet: hæc enim duo cohærent necessariò, nec divelli possunt: cùm enim Scripturæ & veræ Ecclesiæ eadem sit doctrina, fieri nequit, ut quis veram Ecclesiam agnoscat, illique credat, qui universam Scripturam negat. Si dixerint canonicam authoritatem sacri codicis per nullum aliud medium,

quàm

quàm per Ecclesiæ authoritatem probari; excipiam primò, ignotum probari per æquè ignotum: nam is non minùs Ecclesiæ, quàm Scripturæ authoritatem negat. Secundò, quæram quo pacto Ecclesiæ authoritas illi demonstrari possit? aut enim ex Scripturis, aut aliundè demonstranda est; non aliundè, quia Ecclesiæ authoritas solis Scripturis superstructa est, ut jam probatum est: si ad Scripturam recurrendum est, circularis erit progressus; nam Scriptura per Ecclesiam, & rursùs Ecclesia per Scripturam demonstrabitur.

ART. XVII.

An notitia sit actus ab habitu fidei elicitus.

ROBERTUS BELLARMINUS, *Lib.* I. *de justificatione, Cap.* 7. dicit, fidem non esse notitiam, sed assensum: item, fidem magis per ignorantiam, quàm per notitiam definiendam esse. Evangelici verò hanc *Bellarmini* sententiam tanquam absurdam & perniciosam rejiciunt, dicentes cum *Calvino, Lib.* 3. *Instit. Cap.* 2. *Non ignorantiâ nec sensûs nostri submissione, sed cognitione certâ & exploratâ regnum cœlorum adiri.* Interim monent, per notitiam quam fidei tribuunt, non intelligi

telligi ab iis ſcientiam concluſionum, acquiſi-
tam per media demonſtrationum, ex principiis
per ſe notis: talis enim notitia pugnat cum in-
evidentia quam fidei tribuimus. monent etiam,
ſe non tollere gradus in cognitione rerum ſa-
crarum, cùm fidem etiam *Laicorum* notitiam
appellant: majorem enim in *docente*, quàm in
diſcente; in *Paſtore*, quàm in *Ove* notitiam re-
quiri fatentur: ſed notitiam illam opponunt
craſſæ ignorantiæ, quam *implicitæ fidei*, & *cæcæ*
obedientiæ elogiis ornant Pontificii; ſcilicet ut
aſininum potius ſtuporem in Laicis foveant
quàm Chriſtianam fidem.

2. Certitudo, quam omnes Theologi fidei
tribuunt, hunc errorem *Bellarmini* facilè ever-
tit, & deſtruit: ad eam enim triplex notitia re-
quiritur: prima eſt, notitia quâ novimus *quis lo-*
quatur; hoc eſt, quâ novimus, ſermonem illum
cui aſsentimur, eſse D E I ipſius, & non homi-
num ſermonem: nemo enim aſsentitur alicui
propoſitioni propter alterius teſtimonium, niſi
certò ſciat cuius ſit illud teſtimonium, & an is
qui teſtimonium perhibet ſit fide dignus. Se-
cunda notitia eſt, quâ novimus *quid loquatur*;
hoc eſt, quâ rectè intelligimus D E I ſermo-
nem, & verum verborum ſenſum cognoſcimus;
nemo enim aſsentitur ſermoni, quem non in-
telligit. Tertia eſt notitia quâ novimus *vera*
eſſe ea quæ loquitur. Prima & ſecunda notitia

ſunt

nt *prærequisita antecedenter*, ut loquuntur, ad
sensum fidei: nam assensus fidei eas præsup-
onit: Tertia cognitio non prærequisita, sed
equisita est *concomitanter*, ut vocant, ad assen-
um fidei: nam *intrinsecè & essentialiter in ipso
ctu assentiendi includitur.*

3. Cùm igitur ad fidei assensum triplex
otitia requiratur, ut iam probatum est: quis non
idet *Bellarminum* absurdè contendere fidem
ustificantem non esse notitiam, sed simplicem
sensum & ignorantiam? quis non mirabitur,
uomodo tam ineptum dogma potuerit viro
octo in mentem venire? Certè hic error Ec-
lesiæ perniciocissimus fuit: hinc enim crassa
gnorantia & cæcitas totum *Papatum* occupa-
it: hinc *humanæ traditiones, errores, superstiti-
ones, & mendacia*, in Ecclesiam invecta sunt:
inc est quòd Pontificij Doctores ridendam
lam *Carbonarii* fidem, tanquam spiritualem
pientiam, summopere collaudent.

4. Non statui hìc respondere ad argumen-
a *Bellarmini* ex Scripturis deprompta, (eorum
nim consideratio ad Theologos pertinet) sed
d rationem ipsius à natura fidei petitam, cu-
is hæc est summa; judicium nitens alterius te-
stimonio & authoritate, non est notitia: sed fi-
es est tale judicium: Ergo. Hujus syllogismi
major falsissima est, ut patet ex iis quæ jam di-
ta sunt, quamvis enim tale judicium non sit

notitia

notitia evidens & scientialis, non tamen ob i
ignorantia potius quàm notitia vocari debet.

ART. XVIII.

An fiducia sit actus fidei.

1. THeologi *Orthodoxi* non eodem moc loquuntur de *fiducia* & πληροφορίᾳ Sa ctorum in terris *militantium*: nam eorum a appellant fiduciam *formam & specificum ctum fidei*, alii verò eam fidei *effectum & cons quens* vocant: quæ quidem loquendi diversit oritur ex diverso modo accipiendi hoc vocab lum, ut cuivis patebit, qui eorum verba dil gentiùs consideraverit. Vt igitur clara & pe spicua sit hæc disputatio, quatuor huius voc significata enumerabo, & ostendam fiducia primo modo acceptam, verum & propriè d ctum fidei justificantis actum esse.

2. Fiducia primo modo accipitur, *pro firm persuasione, seu pro certo & stabili judicio inte lectûs, quo apud nos statuimus, & propter* DE *testimonium in verbo suo credimus*, DOMINU *nostrum* IESVM CHRISTVM, *precio suo sanguine nos redemisse, & DEVM Pa trem propter ejus meritum omnia nostra pe cata remisisse: eundem etiam propter illud* CHR ST

T I *meritum, & sacrificium in cruce oblatum, iberaturum nos ab omnibus huius vitæ miseiis & calamitatibus, & tandem donaturum os ineffabilis illius gloriæ æternitate.* Secundò ccipitur, *pro interna acquiescentia in divina enevolentia & gratia, per quam toti ab illa pendemus, non aliundè auxilium & salutem expeiantes.* Tertiò, *pro spirituali fortitudine & aimositate, qua animi nervos & robur opponimus is malis & periculis, sive temporalibus, sive spiitualibus, cum quibus in hac lachrymarum valle conflictamur.* Quartò, *pro pace, tranquillitate, & quasi serenitate conscientiæ, seu securitate spiituali, quæ* (ut loquuntur Scholastici) *quietem servili timore importat.*

3. Fiducia, primo modo accepta, respicit *veritatem* promissionum Evangelicarum, iisque ssentitur. Fiducia, secundo modo accepta, respicit D E I promittentis *bonitatem*, illique nnititur. Fiducia, tertio modo accepta, respicit *ericula & miserias* hujus vitæ, iisque animosè e opponit. Fiducia, quarto modo accepta, respicit *Librum conscientiæ*, eumque cum gaudio legit.

4. Fiducia, primo modo accepta, est basis & fundamentum trium sequentium: quia enim irmâ persuasione, & certo judicio mentis Evangelicas promissiones nobis ipsis applicamus, deo in D E I benevolentiâ & misericordiâ

acquiescimus;

acquiescimus; ideo contra mundum, Satanam, & carnem nostram fortiter præliamur; ideo denique conscientiam tranquillam & serenam habemus.

5. His positis, ad primam quæstionem in titulo propositam Respondetur duabus assertionibus. Prima est hæc: *fiducia secundo, tertio, aut quarto modo accepta, non est fidei actus; sed est effectum & consequens fidei.* Secunda assert: *fiducia primo modo accepta, est verus & propriè dictus salvificæ fidei actus, imò est præcipuus & specificus eius actus:* nam fidem salvificam distinguit à reliquis fidei generibus: prior assertio manifesta est, & probatione non eget: posterior hac ratione probatur:

Persuasio firma, certa, & DEI testimonio nitens, de remissione peccatorum meorum & adeptione vitæ æternæ, est verus fidei actus.

At fiducia primo modo accepta, est talis persuasio;

Ergo est verus fidei actus.

Minor hujus Syllog. manifesta est: major etiam facilè confirmatur; quia omnis persuasio nitens alterius testimonio, est fides: ut patet ex iis quæ dicta sunt in *art.* 2. hujus Exercitationis.

5. Respondebunt Pontificii, non dari firmam persuasionem de remissione peccatorum in fidelium mentibus: & proinde subjectum istiu

ſtius propoſitionis majoris eſſe merum figmentum, & non Ens: ratio ipſorum eſt, quia in verbo DEI nunquam reperitur ſalus annunciata mihi aut illi in particulari. Sed hæc Reſponſio frivola & manifeſtè falſa eſt: primò enim ipſe *Bellarminus Lib.* 1. *de iuſtificatione, Cap.* 10. fatetur ſalutem in particulari annunciatam fuiſſe paucis quibuſdam, ut *Paralytico*, cui dictum eſt *Mat.* 9. *confide fili, remittuntur tibi peccata tua*: & *Peccatrici*, de qua dictum eſt *Luc.* 7. *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*: item *Adulteræ, Johan.* 8. *Zachæo, Luc.* 19. & *Latroni*, *Luc.* 23. Horum igitur perſuaſio de remiſſione peccatorum fuit verus & propriè dictus fidei actus, quia viz: nitebatur DEI ipſius teſtimonio: at horum perſuaſio fuit fiducia primo modo accepta: Ergo fiducia primo modo accepta, eſt fidei actus.

7. Secundò: quamvis in verbo DEI non reperiatur expreſsè ſalus annunciata mihi, & tibi, in particulari: ex verbo tamen evidenter deducitur DEUM mihi, tibi, ſinguliſque credentibus remittere velle peccata, & dare vitam æternam. Syllogiſmus hujus deductionis ſic formari poteſt:

Omnis qui credit in Filium, habet remiſſionem peccatorum, & vitam æternam: Joh. 3. *Act.* 13. & *Rom.* 3.

At ego credo in Filium:

Ergo

Ergo ego habeo remiſſionem peccatorum, & vitam æternam.

Excipit *Bellarminus maiorem iſtius Syllog: eſſe certiſſimam, quia in S. Scriptura reperitur: minorem verò non eſſe in verbo DEI, ſed in opinione noſtrâ, quæ fallax eſt & coniecturalis.* Reſpond. perſuaſionem noſtram de veritate minoris, niti illis *S.* Scripturæ locis, in quibus *vera fides à fide mortuâ* diſtinguitur, & veræ fidei infallibilia ſigna & indicia proponantur, & proinde non eſſe coniecturalem opinionem; ſed firmam & certam notitiam, DEI ipſius teſtimonio in verbo ſuo ſtatuminatam.

8. Inſtabit aliquis: *Fideles ex verbo DEI ſcire poſſunt, quæ ſint ſigna & γνωρίσματα veræ fidei: an verò ipſi ea ſigna habeant, non poſſunt ſcire certâ cognitione, ſed tantùm coniecturali.* Reſp. illud falſiſſimum eſſe: primò, quia inde ſequetur illa veræ fidei ſigna fruſtra proponi in ſacra Scriptura: indicium enim rei fruſtrà proponitur, ſi res ipſa per illud indicium innoteſcere non poſſit: hoc eſt, ſi indicium æquè obſcurum ſit, & dubium ac ipſa res per illud indicium notificanda. Secundò, quia hoc dogma inſignem ſtuporem & ἀναισθησίαν fidelibus affingit: ſi quis enim oculis corporeis videret, & non certò ſciret ſe videre; ſi quis item rerum Phyſicarum notitiam haberet, & non certò ſciret, ſed tantùm coniiceret ſe earum notitiam habere, is

fatuu

fatuus & ſtupidus haberetur: pari ratione, ſi illi qui credunt in DEUM, non percipiunt & certò ſciunt ſe credere, miſerabili ſtupore laborant.

9. Tertiò: *Spiritus DEI teſtatur unà cum ſpiritu noſtro nos eſſe filios DEI, & per conſequens nos veram fidem habere, Rom.* 8. 16. Ex quo teſtimonio validiſſimum argumentum contra prædictam inſtantiam Pontificiorum ſic formari poteſt:

Quicquid ſpiritus DEI teſtatur: illud verum eſt, & nos de ejus veritate perſuaſi eſſe poſſumus.

At ſpiritus DEI teſtatur unà cum ſpiritu noſtro, nos eſſe filios DEI, & proinde veræ fidei indicia habere:

Ergo, &c.

Bellarminus, hujus argumenti vim declinaturus, dicit *teſtimonium internum Spiritûs DEI non gignere certitudinem niſi conjecturalem.* Hæc reſponſio refutatione eſt indigna: eſt enim impia, & in DEUM contumelioſa, nam ſpiritum DEI fallacitatis & ambiguitatis arguit.

10. Quartò: Morales Philoſophi loquentes de *felicitate civili*, damnant ſententiam *Plotini*, qui aſſeruit *hominem poſſe eſſe felicem, & non percipere ſe eſſe talem*: Ergo Theologi Orthodoxi loquentes de *ſpirituali felicitate* Chriſtianorum, (quæ in virtutum Theologica-

rum exercitio posita est) meritò damnant errorem *Bellarmini*, qui in Libro tertio de justificatione toties asserit, *eos qui spirituali felicitate ornati sunt, de sua felicitate certam persuasionem habere non posse.*

11. *Picolhomineus*, *civilis Philosophiæ Gra. 9. cap.* 44. tribus rationibus *Plotini* errorem refellit, quæ si huic proposito applicentur, *Bellarmini* sententiam evertunt, & destruunt: verba ejus sunt hæc: *primò, quia felicitas in actione est posita: actio autem non latet agentem: & præsertim quia actionis præstantia in praelectione est posita: praelectio autem praelegenti est conspicua. Insuper felicitatem comitatur gaudium: at non perfunditur gaudio, nec animo requiescit, qui non animadvertit se esse felicem. Præterea, in felicitate nihil diminutum inveniri debet: at maximè diminuta esset eius viri conditio qui esset felix, & non perciperet se esse felicem, ita enim lapis etiam possit esse felix.*

ART.

ART. XIX.

An fiducia sit actus intellectûs, & quomodo differat ab assensu.

1. BELLARMINVS, *Lib. 1. de Just. Cap. 6.* probare conatur, fiduciam non esse actum fidei, argumento sumpto ab ejus subjecto; quia videlicet fides ad intellectum, fiducia verò ad voluntatem pertinet. Hæc ratio duplici nomine infirma est: primò, quia fides, licèt subjectivè existat in solo intellectu, ut docet *Tilenus, Synt. part. 2. Disp. 40. Thes. 16.* & 17. revera tamen ad voluntatem etiam pertinet. Secundò, quia fiducia, quæ *Gracè* πεποίθησις & πληροφορία dicitur, formaliter in solo intellectu existit: ut autem hoc intelligatur, proponam aliquot fundamenta, quæ meo judicio non exiguam utilitatem habent ad nostram sententiam stabiliendam, & adversarii sententiam confutandam.

Primum fundamentum: *fideles seu renati non uno, sed duobus actibus, meritum CHRISTI, & DEI misericordiam sibi applicant:* prior actus in intellectu existit, *estque certa persuasio, seu iudicium mentis DEI testimonio nitens*, quo apud nos statuimus, Salvatorem

nostrum *JESUM CHRISTUM* pro nostris peccatis plenissimè satisfecisse, & per consequens non solùm aliis, sed nobis quoque remissionem peccatorum, æternam justitiam & vitam donatam esse, idque gratìs, ex DEI misericordiâ, propter unius CHRISTI meritum. Posterior actus *applicativus gratiæ*, in voluntate existit, *est enim ardens amor quo voluntas gratiam, & favorem DEI amplectitur*, seriò expetens perfectiorem istius gratiæ sensum in hac vitâ, & claram DEI visionem in vita futura.

3. Secundum fundamentum: *Vterque actus ad fiduciam requiritur*: nemo enim dici potest confidere, seu fiduciam habere de bono obtinendo, nisi & *firmam habeat persuasionem in intellectu*, & *desiderium* vel *amorem istius boni in voluntate*. Hoc egregiè explicat *Tilenus, Syntag: part*: 2. *Disp.* 38. *Thes.* 18. dicens, *objectum fidei salvificæ esse veritatem divinam, non solùm quâ aliquid narrat, sed cumprimis quâ aliquid promittit: ubi non satis est assentiri narrationi, ut veræ; sed necesse est rem oblatam amplecti, quod utique ad voluntatem pertinet.*

4. Tertium fundamentum: *prior actus est ipsa essentia seu formalis ratio fiduciæ; posterior verò est tantùm actus ei annexus, & concomitans: & proinde fiducia formaliter est in intellectu, licèt annexum habeat desiderium voluntatis.* Probatur

hæc

hæc affert. primò, quia oppositum *fiduciæ*, videlicet *diffidentia*, est in intellectu: Ergo ipsa fiducia est in intellectu: ratio antecedentis est, quia diffidentia quâ aliquis dicitur diffidere sibi, aut suis rebus, non significat *odium aut aversationem voluntatis*, sed aut *dubitationem de viribus suis*, aut *persuasionem de imbecillitate suâ*, quæ proculdubio ad intellectum pertinent. Secundò, quia si fiducia formaliter esset *actus voluntatis*, nihil aliud esset quàm *desiderium aut amor* objecti: sed hoc est quotidianæ experientiæ contrarium: multi enim ardenter *expetunt & desiderant* obiectum aliquod, qui non habent *fiduciam* de eo obtinendo.

5. Ob. prim. *Si fiducia est actus intellectûs, tota fides salvifica in intellectu existet.* Respondeo cum *Tileno, disp.* 40. *part.* 2. totam fidem ratione *essentiæ suæ* esse in intellectu, tanquam in proprio subiecto, licèt ἐνεργητικῶς sit in voluntate, quatenus eam *movet & afficit*, sed de hac quæstione plura posteà in *Art.* 21.

6. Ob. secund. *Si fiducia est in intellectu, non differt ab assensu: at hoc repugnat doctrinæ omnium Orthodoxorum*, qui hæc duo in fide distinguunt, *assensum* & *fiduciam*. Resp. *fiduciam primo modo acceptam*, & *assensum* differre, ut *universale* & *particulare*; *fiduciam* verò *secundo, tertio, aut quarto modo acceptam*, differre ab *assensu, essentiali discrimine*: sunt enim

diversi specie actus mentis. Dico fiduciam primo modo acceptam differre ab assensu, ut universale & particulare: quia assensus, quem Theologi secundum actum fidei appellant, *est generalis quidam actus, quo intellectus toti DEI verbo assentitur:* hoc est, tum Legi, tum Evangelio. Fiducia verò *est particularis quidam & applicativus assensus*, pro obiecto habens primò *Evangelicas promissiones*, secundò *internum testimonium sancti Spiritûs*: nam per fiduciam & assentimur doctrinæ Evangelii, & testimonio Spiritûs DEI, *unà testantis cum nostro Spiritu, nos esse filios DEI:* atque ita nobis ipsis applicamus Evangelicas promissiones, certò statuentes & iudicantes nos esse filios DEI, & proinde illas promissiones non solùm aliis credentibus, sed nobis etiam in particulari esse factas.

7. Ob. tert. *Per solam voluntatem amplectimur & applicamus nobis ipsis promissiones gratiæ: Ergo fiducia quæ est actus applicativus fidei ad solam voluntatem pertinet.* Resp. applicationem gratiæ fieri & per *actum intellectûs*, & per *actum voluntatis* (ut dictum est suprà,) sed præcipuè per *actum intellectûs*: magis enim applico promissionem gratiæ mihi ipsi *indicando & certò statuendo eam ad me pertinere*, quàm *expetendo & desiderando gratiam promissam.*

8. Ob. quart. *Nullus unquam Orthodoxus*

Theologus

Theologus dixit, fiduciam esse assensum, aut iudicium mentis: Ergo ista sententia non est ferenda. Respond. priù ò, doctrinam de facultate, seu potentia animæ in quâ sita est fiducia, non esse dogma fidei: sive enim statuamus eam in intellectu sive in voluntate, parùm interest, modò reiecto Pontificiorum errore de incertitudine iustitiæ, dicamus eam esse verum fidei actum. Respond. secundò, Orthodoxos Theologos, cùm dicunt fiduciam esse *in* voluntate, loqui de fiduciâ secundo, tertio, aut quarto modo acceptâ. Respond. tertiò, quosdam doctissimos Viros asserere, fiduciam esse quendam assensum, aut iudicium intellectûs: nam *Zanchius, Tom.*4.*Libro primo, Capite decimo tertio,* dicit fiduciam & fidem salvificam idem esse; & definit fidem salvificam sic; *Fides iustificans, est firmus & indubitatus assensus,* &c. Item fiduciam sic definit; *Fiducia est certissima persuasio de veritate promissionum,* &c. Assensus autem & persuasio ad intellectum pertinent, ut cuivis manifestum est. POLANUS etiam *Syntagmat. Theolog. Libro nono, Capite sexto,* dicit πληροφορίαν *esse plenam & certam persuasionem dubitationis & disceptationis expertem,* & cætera: & in secundo Libro partitionum Theologicarum dicit fidem specialem, seu salvificam, *esse internum cultum* DEI *dum promissioni Evangelicæ assentimur.*

9. Si quis autem pertinaciter hanc sententiam tanquam novam & priùs inauditam damnet, quæram ex ipso, *ad quem actum fidei referendum putet illud applicativum judicium intellectûs, de quo hìc loquimur*; utrum videlicet referat illud ad *notitiam*, ad *assensum*, an verò ad *fiduciam*. Non potest particulare hoc & applicativum judicium referri ad notitiam præcedaneam, aut ad assensum generalem; nam istorum actuum objectum est *totum DEI verbum*: Ergo referri debet ad fiduciam, & per consequens fiducia ad intellectum pertinet, hoc enim judicium est actus intellectûs.

ART. XX.

Utrum objectum fidei salvificæ sit remissio peccatorum jam impetrata? *An verò sit remissio peccatorum* impetranda *& obtinenda?* *Ubi obiter solvitur præcipuum argumentum* Bellarmini *contra* objectum *& naturam fidei justificantis.*

1. ACtus fidei salvificæ, qui est causa instrumentalis iustificationis, non videtur esse fiducia *veniæ aut remissionis peccatorum impetratæ*; sed fiducia *veniæ impetrandæ*. Primò, quia *causa instrumentalis* iustificationis præcedit justificationem

[iu]stificationem, seu remissionem peccatorum: sed [fi]ducia veniæ seu remissionis impetratæ, eam [s]equitur: alioqui enim falsa esse convincitur; [q]uia credere sibi *remissa est peccata*, quæ non[d]um *remissa*, sed per ipsum actum credendi sunt [r]*emittenda*, est falsum & erroneum iudicium [h]abere. Secundò, quia persuasio de *re aliquâ fa[c]tâ*, semper est naturâ posterior *ipsâ re factâ*, & [p]roinde non potest esse causa instrumentalis ip[si]us rei factæ: ratio antecedentis est, quia omne [o]*bjectum est naturâ prius suo actu:* actus enim [a]b obiecto dependet, illudque præsupponit: ra[ti]o item consequentiæ est, quia id quod est natu[r]â posterius, non potest esse causa eius quod [e]st naturâ prius, cùm *omnis causa sit naturâ* [p]*rior suo effecto*. Has duas rationes affert *Bellar[m]inus, Libro primo de Iustificatione, Capite de[c]imo*, sed frustra: nam pro eius sententia nihil [fa]ciunt, ut mox patebit.

2. Tertia ratio sit hæc: Si quis quærat, *quid* [si]*t credendum peccatori, ut remissionem peccato[r]um consequatur*: non satis appositè responde[r]o, si dicam, illi credendum esse, *quòd eius pec[c]ata sint iam remissa*: ridiculum enim est, dicere [a]licui, *ut hoc fiat, crede illud factum esse*: quia [c]ùm dico, *crede hoc factum esse*, ego indico illud [ia]*m esse factum*: cùm verò dico, *ut fiat*, indico [i]llud *nondum esse factum*, sed esse possibile tan[t]ùm: Hæc autem simul consistere nequeunt.

3. Quarta

3. Quarta ratio sit hæc: Quicunque DEUM orat, ut ei peccata remittat, confidens se esse unum ex eorum numero pro quibus CHRISTUS est mortuus, DEUMque exauditurum eius Preces propter CHRISTUM, is procuidubio remissionem peccatorum consequetur: nulla igitur necessitas nos cogit, asserere actum fidei salvificæ, qui est causa instrumentalis iustificationis, esse *fiduciam veniæ impetratæ*.

4. Interim non sum adeò absurdus, ut putem, fideles non habere eiusmodi fiduciam veniæ impetratæ, per meritum CHRISTI, aut ut putem hanc fiduciam non esse fidei salvificæ actum: revera enim est actus fidei salvificæ, sed naturâ posterior iustificatione, & quid eam consequens, ideoque non est ille actus fidei, qui est causa instrumentalis iustificationis nostræ.

5. De obiecto igitur fidei salvificæ hæc tenenda sunt: Primò tenendum est, *obiectum fiduciæ, non solùm esse remissionem peccatorum impetrandam & obtinendam, sed etiam eorundem remissionem iam impetratam.* Secundò, *fiduciam in hæc duo tendere per duos distinctos actus, quorum alter præcedit iustificationem, ut eius causa instrumentalis; Alter eam sequitur, ut eius effectum & consequens.* Tertiò, *actum fiducialem qui iustificationem præcedit, ut eius causa, esse persuasionem de CHRISTI satisfactione pro nobis in particulari, & de remissione peccatorum obtinenda*

btinendâ, per & propter eius satisfactionem. Quartò, *actum fiducialem, qui iustificationem quitur, esse persuasionem de remissione peccato- um iam impetratâ, & de nostra perseverantia in statu usque ad finem vitæ.*

6. Hanc sententiam de obiecto fidei salvificæ amplexus sum, cùm primùm Theologiæ peram dare cœpi: sed eam suspectam habui, b novitatem suam; ideoque eam in perpetuas enebras damnaveram: verùm hoc ipso annò, um legerem doctissimas animadversiones & astigationes *Davidis Parei, in* 4. *Tom. Bellar- nini*, idem plane apud illum reperi, *Lib.* 1. *de ustificatione Cap.* 10. unde accidit ut tanti viri estimonio fretus & munitus, hanc sententiam vulgare non sim veritus.

7. Ex his patet, secundam rationem contra biectum fidei salvificæ, à *Bellarmino* allatam *Lib.* 1. *de iustificatione Cap.* 10. nullius esse ro- oris, aut ponderis: ille enim sic argumentatur: *ides iustificans præcedere debet iustificationem: t fides specialis misericordiæ eam sequitur: Ergo ides specialis misericordiæ non est fides iustificans.* Respond. ad propositionem, fidem iustificanem præcedere iustificationem, sed *non secundùm omnes eius actus*: quidam enim actus fidei ustificantis iustificationem sequuntur: ut dictum est. Similiter ad assumptionem Respond. idem specialis misericordiæ justificatione posteriorem

ſteriorem eſſe, ſed *non ſecundùm omnes eius a-ctus*: perſuaſio enim *de veniâ ſeu remiſſion-peccatorum impetrandâ*, eſt actus illius fidei quam *fiduciam ſpecialis miſericordiæ* vocant: e- autem iuſtificationem præcedit, ſaltem *ordin- naturæ*.

ART. XXI.

An & quatenus fides ad voluntatem pertineat.

1. GVLIELMUS ESTIUS, *in Lib.* 3. *Sent. Diſt.* 23. dicit fidem partim intellectûs eſse, partim voluntatis: intellectû- quidem tanquam *ſubiecti* & *propriæ potentiæ*: ipſum namque *credere*, ſeu aſſentiri, eſt actus *cognitivæ partis*: voluntatis verò, quia ab ea dependet tanquam *ab imperante*, & *conſentiente principio*: *Cùm enim* (inquit) *humanæ menti proprium ſit ratione diſcutere, & examinare ſitne rebus propoſitis aſsentiendum an non: ea verò qu- ad religionem pertinent talia fere ſint, quæ rationis examen non admittant, utpote iudicio humanæ ſapientiæ ut plurimùm improbabilia, ut doce- Apoſt. 1. ad Cor. Cap. 1. verſ. 18. profectò ve- nunquam, vel rarò intellectus noſter rebus huiuſmodi acquieſceret, niſi voluntatis imperio & inclination-*

clinatione in assensum duceretur. & ut A-
ost. loquitur, 2. Cor. Cap. 10. in captivi-
tem redigeretur, in obsequium seu obedien-
am CHRISTI. *Necessaria est igitur in-*
llectui in credendo hæc benigna voluntatis in-
inatio, tum ut ad eas rationes se convertat,
uæ fidem gignant, nutriantq́;, vel saltem osten-
int id quod creditur non esse absurdum; tum
eas rejiciat, quæ assensum impedire, aut re-
orari possunt; unde de Abrahamo dicitur, Rom.
. quòd non consideravit corpus suum emortu-
m, &c. est igitur assensus fidei ex consequenti
iam voluntatis actus, nimirum à voluntate im-
ratus, tum quoad eius initium, tum quoad eius
ntinuationem. Hactenus *Estius.*

2. *Daniel Tilenus, Syntag. part. 2. Disp.*
o. dicit *salvificam fidem esse subiective in so-*
intellectu, ἐνεργητικῶς verò seu effectivè perti-
re ad voluntatē, quatenus eam movet & adfi-
t: quemadmodum scientia qua bonum à malo
ternoscimus, subiective inest menti, voluntati
fective, cùm imperat aut elicit actiones, quas
tio dictat. Hæc sententia differt ab opinione
stii, quia non refert fidem ad voluntatem ra-
one *originis suæ,* sed ratione *fructûs* quem
directione fidei capit voluntas, nam *illumi-*
tionem fidei in mente sequitur *renovatio & e-*
ollitio voluntatis.

3. *David Pareus, in L. 1. de Iustificatione,*
Cap.

Cap. 6. dicit, *Fidem non solùm effectivè, sed e-tiam subiectivè esse in voluntate, saltem quoa postremum eius actum, videlicet fiduciam* quamvis enim *notitia* & *assensus* sint in solo in-tellectu, *fiducia* tamen ex ejus sententiâ fo-maliter est in voluntate, tanquam in subjecto.

4. Propositâ jam sententiarum varietat meam mentem assertionibus aliquot propo nam: prima sit hæc: *non est anxiè litigandu de subjecto fidei:* sive enim dicamus eam esse i intellectu, sive in voluntate, tanquam in sul jecto, nihil detrimenti capiet nostra sententi quæ asserit fiduciam specialis misericordiæ es fidei actum. Dicet aliquis: *Bellarminus ex collígit fiduciam non esse fidei actum, quòd fidu-cia ad voluntatem, fides ad intellectum pertinea* Respond. *Bellarminum* asserere quidem, se nondum probasse fiduciam esse voluntatis a-ctum, vide *Art.* 19.

5. Secund. assert. *fides est in solo intellect propriè, subiectivè, & respectu suæ essentiæ,* loquitur *Tilenus.* Ratio huius assertionis e quia non solùm notitia, & assensus; sed etia fiducia in intellectu existit: ut probatum e *Art.* 19. & per consequens tota fides est in in-tellectu.

6. Tert. assert. *quamvis fides in solo inte lectu tanquam in subiecto existat, non est id putandum fidei habitum esse speculativum, e*

qua

uasi otiosum;tum quia eius finis est πρᾶξις,nam *r charitatem operatur*, 5. *Gal. vers.* 6. tum uia ad voluntatem variis modis pertinet, licèt roprie & subiectivè in eâ non existat. Atque nc est, quòd fides in S. Scripturâ sæpè *cordi* tribuatur, ut *Rom.* 10. *vers.* 9. & 10. *Si tu edideris in corde tuo*,&c. et,*Corde creditur ad stitiam* &c.

7. Quart: assert. *Fides ad voluntatem pernet*, primò ratione *originis*, secundò ratione *ctûs annexi*, tertiò ratione *fructuum*, *qui ex le in voluntate nascuntur:* pertinet ad eam raone *originis*,quia intellectus noster piâ voluntis inclinatione, & imperio, ad assentiendum ovetur, & in captivitatem redigitur: unde sensus fidei appellari solet actus imperatus à bluntate; item denominari solet voluntarius liber actus; videlicet quia dependet à prinpio liberè agente, h. e. à voluntate: atque nc est quòd dixit *Augustinus*, *neminem crede- nisi volentem*: pertinet etiam fides ad voluntem ratione *actûs annexi & concomitantis:* am eo ipso instanti, quo fides in intellectu sentitur Evangelicis promissionibus, easque erto & stabili iudicio sibi applicat, voluntas rdenti amore gratiam & favorem Dei amplectitur: deniq; pertinet ad eam ratione *fructuum & operationum*,quia(ut dictum est)illuminatioem fidei in mente sequitur sanctificatio & eollitio voluntatis. ART.

Art. XXII.

Vtrum Charitas sit forma Fidei.

1. DVRANDUS, *in Lib.* 2.*Sent.Distinct* 23. *Quæst.* 8. de hac controversia in utramq; partem disserit: & primò probat *Charitatem* non esse formam fidei, duabus rationibus: prima ratio est; Quia forma & id cuius est forma, in eodem subiecto existunt, at *Fides* & *Charitas* sunt in diversis subiectis, nam Fides est in intellectu, Charitas verò est in voluntate: Ergo Charitas non est forma Fidei. Secunda ratio est, quia *Charitas* neque est forma essentialis *Fidei*, neque accidentalis: Ergo nullo modo est eius forma. Probat antecedens sic; *Fides* potest esse sine *Charitate*: Ergo charitas non est eius forma essentialis: item *Charitas* est nobilior & præstantior *Fide*: Ergo non est eius forma accidentalis.

2. Deinde probat Charitatem esse Fidei formam, quia illud *per quod aliquid vivit & operatur*, est forma: at *Fides operatur per Charitatem, Gal.*5.*vers.*6. vivit etiam per eam, quia *sine operibus charitatis fides est mortua, Iac.* 2. *vers.* 26. Ergo Charitas est forma Fidei.

3. Vt quæstionem hanc dissolvat *Durandus*

dus, distinctione utitur, dicens Fidei habitū duobus modis posse considerari, videlicet secundùm eius *esse naturæ*, hoc est, secundùm eius essentiam; & secundùm eius *esse meritorium*; hoc est, quatenus meretur vitam æternam: secundùm priorem considerationem, dicit *Fidei* formam esse *Charitatem*, ut probant duo illa argumenta in prima assertione propòsita: at secundùm posteriorem, putat *Charitatem* rectè appellari *Fidei* formam; idque quia actus Fidei non est meritorius, nisi quatenus imperatur à Charitate, sine quâ non habet rationem meriti.

4. Ex hac distinctione *Durandi* duo colligo: Primò, *Eos non rectè procedere contra Pontificios, qui probant Charitatem non esse formam Fidei, argumentis sumptis aut ab essentiali diversitate Fidei & Charitatis, aut à prioritate originis, quâ Fides Charitatem ordine naturæ præcedit, aut ex eo quòd Fides Charitatem dirigat, & Charitas Fidei obsequatur*, &c. ista enim argumenta non sunt *ad hominem*, ut loquuntur: nam nihil aliud probant quàm id quod Pontificij concedunt, viz. Charitatem non esse formam Fidei quoad ejus *esse naturæ*.

5. Secundò colligo, *doctrinam Durandi, & aliorum Pontificiorum de forma Fidei rejiciendam & explodendam esse: quia viz. nititur absurdissimo & periculosissimo illo dogmate de meritis Fidei & bonorum operum*: cujus falsitatem

 evidentissimè

evidentiſſimè demonſtrant noſtri Theologi in controverſia de *juſtificatione*, idque quatuor præcipuè rationibus: primùm, *quia opera illa, quâ bona, non ſunt noſtra*; hoc eſt bonitas iſtorum actuum non nobis, ſed DEO aſcribenda eſt: Secundò, *quia opera illa ſunt debita*. Tertiò, *quia nihil ex illis accedit DEO*. Quartò, *quia nullam habent analogiam ad præmium, quod eſt vita æterna*.

6. Argumentum Pontificiorum petitum ab operatione Fidei per Charitatem facillimè ſolvitur: nam *agens principale*, non ſolùm operatur per *formam*, ſed etiam per *facultates ſuas*, & per *inſtrumenta ſua*: & proinde neganda eſt illa conſequentia: ***Fides operatur per Charitatem: Ergo Charitas eſt forma Fidei:*** nec minùs inepta eſt illa altera conſequentia: ***Fides ſine operibus Charitatis eſt mortua: Ergo Charitas eſt forma Fidei***: ſi enim illa illatio bona eſſet, ſequeretur caput aut cor hominis, eſſe ejus formam, idque quia homo ſine capite aut corde vivere non poteſt.

ART.

ART. XXIII.

An Religio sit virtus Theologica à Fide distincta.

1. THOMAS AQUINAS *secundâ secundæ, Quæstione* 81. *Art.* 1. de *Religione* differens, triplicem affert eius notationem, seu λόγον ὀνόματος: Prima est, quà *Religio* à *Relegendo* dicitur, quòd illi qui sunt religiosi sæpiùs ea retractent, & quasi *relegant*, quæ ad divinum cultum pertinent. Secunda est, quâ religio dicitur à *Reeligendo*, quòd DEVM *reeligere* debeamus, quem amiseramus negligentes. Tertia est, quâ religio derivatur à *Religando*, quòd ea nos *religet*, seu denuò conjungat DEO omnipotenti. *Sive autem* (inquit *Thomas*) *religio dicatur à frequenti relectione, sive ex iteratâ electione eius quod negligenter amissum est, sive à religatione, religio propriè importat ordinem ad DEVM: ipse enim est cui principaliter alligari debemus, tanquam indeficienti principio; ad quem etiam nostra electio assiduè dirigi debet, sicut in ultimum finem; quem etiam negligenter peccando amittimus, & credendo ac fidem protestando recuperare debemus.* Hæc D. THOMAS.

2. Religio à S. *Thoma* sic definitur, *Religio*

est, quæ DEO debitum cultum offert: à *Zanchio* sic explicatur, *Est virtus posita in vero veri DEI cultu tum externo, tum verò maximè interno:* à *Polano* sic describitur, *Religio est virtus animis nostris à DEO per Spiritum sanctum indita seu infusa, quâ religiosi & pii effecti, DEUM rectè agnoscimus & colimus; id est, ex ipsius voluntate in scriptis Propheticis & Apostolicis revelatâ:* à *Tileno* denique hac descriptione explicatur, *Religio est Ceremoniarum & Rituum à DEO præscriptorum observatio.* Hæc descriptio *Tileni* in hoc differt à præcedentibus, quòd non satis amplum obiectum religioni assignet: dicit enim eam versari circa ritus & ceremonias à DEO præscriptos: cùm tamen certum sit, religionem præcipuè versari circa cultum internum.

3. *Bellarminus, Tom.* 1. *controvers.* 5. *controvers. generali, Lib.* 2. *Cap.* 2. sic definit *Religionem*; *Religio est status hominum ad perfectionem Christianam tendentium, per paupertatis, continentiæ, & obedientiæ vota:* sed hæc definitio valdè inepta est: nam ut dicit *D. Thomas secundâ secundæ quæst.* 81. *Art.* 2. Religio est virtus quædam seu habitus mentis, & proinde non rectè dicitur status hominum &c.

4. Ex tribus primis descriptionibus *Religionis*, patet eam esse *rectam rationem colendi DEUM, seu habitum directivum earum actionum,*

onum, quibus DEUM *colimus & veneramur:* cùm enim natura noſtra corrupta, prona ſit ad concipiendum erroneas opiniones de DEO, & ſectandum falſas rationes eum colendi: noſter cultus DEO gratus & acceptus eſſe non poteſt, niſi præditi ſimus habitu aliquo directivo, cujus beneficio DEUM rectè agnoſcamus, & colamus.

5. Quæri ſolet, utrum hic *directivus habitus* ſit virtus *moralis*, an verò *Theologica. S. Thomas, ſecundâ ſecundæ quæſt.* 81. *Art.* 5. dicit Religionem eſſe virtutem moralem, & ejus opinionem amplectitur *Daniel Tilenus part.* 1. *Syntag. diſp.* 41. *Theſ.* 9. Contrà verò *Zanchius, Tom.* 4. *Cap.* 13, *in explicatione Theſ.* 1. *Polanus Synt. Lib.* 9. *Cap.* 1. & alii, dicunt Religionem eſſe virtutem à DEO per Spiritum ſuum animis noſtris inditam ſeu infuſam, & proinde Theologicis virtutibus annumerandam: morales enim ſeu Ethicæ virtutes à Deo non infunduntur, ſed crebrâ bonarum actionum iteratione acquiruntur.

6 Hujus quæſtionis determinationem tribus aſſertionibus proponam; & deinde ſolvam duo præcipua argumenta, quæ afferri poſſunt in contrarium. Prima aſſertio ſit hæc: *virtus illa cuius beneficio* DEUM *rectè agnoſcimus, & colimus, non poteſt naturæ viribus acquiri; ſed à* DEO *immediatè infunditur:* hoc autem probatur mani-

festè, quia ut docet ipse *Tilenus in disp.2. quæ est de origine S. Scripturæ,* lux naturæ non sufficit ad DEUM rectè cognoscendum, multo minùs ad eum ritè colendum: & proinde opus est habitu quodam supernaturali, qui regulativus & directivus sit venerationis nostræ.

7 Secunda assertio; *Religio non est virtus à Fide re distincta*: nam Fidei competit definitio religionis, hoc autem sic ostenditur: Fides est habitus directivus & regulativus nostræ adorationis, quâ DEUM adoramus, & colimus: Ergo Fides est religio. Ratio antecedentis est quia per Fidem novimus quis cultus DEO gratus sit, & quomodo ille cultus DEO sit exhibendus.

8 Tert. assert. *Notitia voluntatis divinæ, quam ex verbo DEI habemus, duobus modis considerari potest: primò, quatenus est notitia, aut assensus nitens DEI testimonio in verbo suo: secundò, quatenus est notitia directiva, seu regulativa actionum nostrarum quibus DEUM colimus*: hæc notitia priori modo considerata appellatur fides, at quatenus posteriori modo consideratur, appellatur religio, & proinde fides non re, sed solâ ratione à religione differt.

9 Contra hanc sententiam objicitur primò; Religionem non esse virtutem Theologicam, quia Theologicæ virtutis objectum est ipse DEUS, at objectum religionis est cultus DEI, vel ut alii loquuntur, id quod DEO offertur;

fertur; videlicet *ſacrificia, jejunia, preces.* Reſp. virtutes Theologicas non tam ex objecto ſuo, quàm ex origine æſtimandas eſſe: illæ enim virtutes dicendæ ſunt infuſæ, ſeu Theologicæ, quæ noſtro labore & induſtriâ acquiri non poſſunt, ſed à DEO immediatè infunduntur. Secundò Reſpond. Religionem quatenus eſt à parte rei eadem cum fide, pro objecto habere ipſum DEVM: nam fidei objectum, ut omnes fatentur eſt ipſe DEVS.

10 Secund. ob. Religionem non eſſe virtutem ſupernaturalem, quia ex humanæ rationis dictamine ortum habet: nam *numen aliquo modo colendum eſſe* (inquit *Tilenus*) *omnium etiam efferatiſſimarum gentium conſenſu & more receptum eſt.* Reſp. Religionem non eſſe generalem notitiam quâ novimus numen eſſe aliquo modo colendum, ſed diſtinctam notitiam quà novimus DEVM hoc particulari modò eſſe colendum; hoc eſt, hunc cultum & non alium eſſe DEO gratum, & acceptum: hæc autem notitia non poteſt ex humanæ rationis dictamine ortum habere, ut cuivis manifeſtum eſt.

ART. XXIV.

Ostenditur Theologiam Viatorum *tribus modis accipi: & probatur*, Theologiam *primo modo acceptam non esse habitum à* Fide *re distinctum.*

1 MAgna est loquendi varietas, & mirabilia sunt sententiarum divergia in hac controversia de natura *Theologiæ Viatorum*. Primò enim. S. *Thomas*, & cum eo multi alii Theologi *Sententiarii* statuunt *Theologiam esse scientiam*; quibus etiam adstipulatur *Dudleius Fennerus*, in limine suæ Theologiæ. Secundò, *Durandus*, *Canus*, & *Andreas Vega*, asserunt *Theologiam re non differre ab habitu fidei*. Tertiò, *Keckermannus* dicit, *eam esse prudentiam*. Quartò, clarissimus *Junius*, in libello de vera Theologia, *Trelcatius* in proœmio Theologicarum institutionum, *Polanus Libro* 1. *Syntag. cap.* 2. *Tilenus* in Systemate Oristico, & *Sharpius* noster in cursu Theologico, affirmant *eam esse sapientiam*. Quintò, *Balthasar Meisnerus*, in Philosophiæ suæ Sect. 2. c. 2. quæst. 1. dicit, *Theologiam per specialius & magis proprium genus definiri non posse quàm per habitum θεόσδοτον.*

2 Quan-

2 Quanquam controversia hæc tractatur à Scholasticis in prologo primi Libri sententiarum, revera tamen magis est Philosophica quàm Theologica: Philosophorum enim est, habituum diversa genera considerare, & ex illa habituum classe cujuslibet particularis habitûs genus depromere.

3 Vt igitur hæc controversia magis dilucidè determinetur, tenendum est primò, *Theologiam tribus modis accipi,* ut rectè monet *Durandus in Prol.* 1. *sent.* Primò enim accipitur *pro habitu quo assentimur toti sacræ Scripturæ propter DEI authoritatem.* Secundò, *pro habitu quo assentimur conclusionibus Theologicis ex sacra Scriptura deductis.* Tertiò, *pro habitu defensivo & explicativo articulorum fidei*, qui appellari solet *Theologia Doctorum*, seu *Theologia scholastica.*

4 Secundò tenendum est, *Omnem habitum mentis, vel esse habitum sciendi, vel habitum credendi, vel habitum opinandi.* Ratio hujus divisionis est, quia habituum varietas oritur ex diversitate actuum ad quos referuntur & ordinantur illi habitus: actus autem ad quos ordinantur omnes habitus intellectuales sunt tres; videlicet *actus credendi, actus sciendi,* & *actus opinandi,* & proinde tria sunt genera habituum mentis nostræ.

5 Tertiò tenendum est, *Habitum sciendi,*

quatenus

quatenus opponitur habitibus credendi, & opinandi, sub se complecti illa 5. habituum genera, quæ ab Aristot. enumerantur 6to Ethicorum. Latè enim hic accipitur *habitus sciendi*, pro *quavis notitia habituali certâ & evidente, sive ea sit de rebus necessariis, & speculabilibus, sive sit de rebus contingentibus, & operabilibus.* Talis autem notitia, non solùm cernitur in disciplinis speculativis, sed etiam in practicis. Nam illi, qui præditi sunt habitu *Prudentiæ*, seu *Philosophiæ moralis*, non opinantur, aut credunt, sed certò & evidenter sciunt, actiones liberalitatis esse honestas, & actiones vitiorū ei oppositorum esse turpes & inhonestas: illi item qui periti sunt alicujus artis, non opinantur, aut credunt, sed certò sciunt suâ arte facta esse hoc vel illo modo efficienda: eorum enim notitia est experimentalis, & proinde est certa & evidens: certa autem & evidens notitia non est opinio aut fides, sed scientia: ut patet ex ijs quæ dicta sunt primo ARTICVLO.

6. His positis, ad quæstionem in titulo propositam Respondetur quatuor Assertionibus: prima est hæc, *Nullus habituum Aristotelicorum, Theologiæ primo modo acceptæ genus esse potest:* primò, quia omnes isti habitus sunt habitus *sciendi*, ut jam dictum est: item omnes isti habitus sunt hominum solertiâ inventi, & exculti, seu ex principiis naturâ notis deducti:

Theologia

Theologia autem non est habitus *sciendi*, sed *credendi*, ut mox patebit: Item non est habitus hominum solertiâ inventus, sed θεόσδοτος: ejus enim principium non est *humana ratio*, sed *divina revelatio.*

7 Secundò: si specialiter percurramus omnes illos habitus, videbimus Theologiam sub eorum nullo contineri. Primò enim Theologia non est *ars*, quia non est *habitus effectivus*: non est *prudentia*, quia ea est *virtus directiva actionum civilium*: est enim ἕξις πρακτικὴ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ, Lib. 6. Ethicorum, cap. 5. at Theologia est *virtus directiva actionum spiritualium*. Non est *intellectus*, quia *non versatur circa principia naturâ nota, & suâ luce clara*. Non est *scientia*, tum quia non est *habitus demonstrativus*, tum quia *in cognitione non acquiescit*; sed eam ad operationem ordinat & dirigit. Non est denique *sapientia*, quia sapientia est *scientia quædam*: est enim νοῦς καὶ ἐπιστήμη: at Theologia, ut dictum est, non est scientia.

8 Secunda assertio est hæc: *Theologia primo modo accepta, hoc est, accepta pro habitu, quo assentimur toti Scripturæ propter DEI authoritatem, nihil aliud est, nisi fides divina.* Probatur hæc assertio: primò, quia *fides est habitus assentiendi propter DEI authoritatem, at Theologia primo modo accepta, est talis habitus: Ergo est fides.* Secundò, *Theologus quâ Theologus non opinatur,*

natur, quia ejus notitia eſt certa, opinio verò eſt incerta; *non ſcit propriè*, quia ſcientia eſt evidens notitia, Viatorum autem notitia Theologica non eſt evidens, ſed ænigmatica: *Ergo Theologus, quâ talis, credit; & per conſequens Theologia eſt fides.*

9 Tertia aſſertio: *Quamvis fides hiſtorica improborum, quâ Scripturæ aſſentiuntur, aliquo modo dici poſſit Theologia, quia videlicet eſt notitia DEI, & rerum divinarum: ſola tamen ſalvifica fides electorum, quâ & aſſentiuntur ſacræ Scripturæ; & aſſentiendo ſibi applicant promiſſiones Evangelicas, Theologiæ nomen meretur:* Ratio hujus aſſertionis eſt, quia vera Theologia non eſt habitus *ſpeculativus*, ſed *practicus*, ut poſtea probabitur: impiorum autem Theologia, *inefficax eſt, & otioſa*, non verò *activa*. Quæret aliquis: *In quo poſita ſit illa πρᾶξις, quæ eſt Theologiæ finis?* Reſpond. eam eſſe poſitam in gratitudine noſtra erga DEVM, pro ſingulari illo redemptionis noſtræ beneficio; hoc eſt, *in agnitione, prædicatione, & celebratione clementiæ DEI, qui ſic dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum &c.* Item, *in celebratione ſapientiæ, juſtitiæ, & omnipotentiæ divinæ.* Hæc autem nemo præſtare poteſt, niſi in corde ſuo habeat illam applicativam perſuaſionem & fiduciam de remiſſione peccatorum, de qua ſuprà locuti ſumus; unde manifeſtè patet,

veram

veram & salutarem Theologiam rectè dici *fidem salvificam.*

10 Quarta assertio: *Errat* Balthasar Meisnerus, *qui dicit genus proximum Theologiæ esse habitum θεόσδοτον*: est enim ejus genus remotum solummodò. Probatur hæc assertio manifestè: quia, ut jam declaratum est, *vera Theologia* in prima significatione, revera est habitus fidei salvificæ: genus autem proximum fidei salvificæ est fides divina in genere, prout complectitur sub se fidem historicam, temporariam, miraculosam, & salvificam: genus verò ejus remotum est habitus θεόσδοτος, hoc est, à DEO infusus, qui sub se continet *Fidem*, Spem, & *Charitatem*.

ART. XXV.

Probatur, contra Antonium Ruvium, *Theologiam secundo modo acceptam, non esse* scientiam, *sed* fidem divinam.

QVidam *Pontificii* Theologi nobiscum asserunt, Theologiam acceptam *pro habitu quo assentimur sacræ Scripturæ*, rectè dici fidem divinam; Theologiam verò acceptam *pro habitu conclusionum ex Scriptura deductarum*, non fidem, sed scientiam appellant; quia proximè

non

nō innititur authoritati, sed evidenti discursui: hanc sen tentiam optimè explicat, & defendit *Antonius Ruvius, in Logica Mexicana opusc. de habit. Tract.* 3.

2. His Theologis si objicias, *scientiam esse notitiam evidentem: habitum verò conclusionum Theologicarum esse notitiam inevidentem*, Respondebunt *evidentiam* esse de essentia scientiæ *naturaliter acquisitæ*, quam solam definivit *Aristoteles*; non verò competere scientiæ *supernaturali*, Theologiæ videlicet, quam ob defectum *evidentiæ* imperfectam esse scientiam fatentur.

3. Sed hæc Responsio non satisfacit, cùm enim *scientia* generaliter accepta, cum *fide* conveniat, in *firmitate & certitudine*, & ab ea distinguatur per solam *evidentiam*: proculdubio dicendum est, habitum illum, cui deest *evidentia*, modò *certitudo* & *firmitas* ei conveniant, nō ad *scientiam*, sed ad fidem *referendum* esse: supra enim dictum est, fidem esse assensum *certum & inevidentem*: præterea si habitus conclusionum Theologicarum ex Scriptura deductarum est habitus *certus & inevidens*, est ὑπόστασις τῶν οὐ βλεπομένων, & proinde est *fides divina*: at verum est prius fatente ipso *Ruvio*; Ergo etiam & posterius.

4. Alii Respondent notitiam conclusionum Theologicarum, revera esse evidentem; hoc enim

enim posito, quòd vera sint ea omnia, quæ in S. Scripturâ continentur; evidenter & perspicuè equitur, conclusiones ex Scripturâ deductas esse veras: sed illi qui ita Respondent, non advertunt ad *evidentiam notitiæ* plus requiri, quàm ut conclusio cui assentimur, ex *præmissis* uis seu principiis *evidenter inferatur*: nam præter hoc etiam requiritur, ut *præmissæ, ex quibus nfertur sint evidentes*; hoc est, ut sciantur, non erò credantur.

5. Probatur hæc assertio: Quia si notitia onclusionum ex S. Scriptura ductarum sit evidens, quia illæ conclusiones ex Scriptura *evidenter & perspicuè* colliguntur, pari ratione notitia onclusionum, *evidenter & perspicuè ductarum* x præmissis probabilibus, de quibus *opinionem* ntùm habemus, evidens dicenda est: at hoc est nanifestè absurdum: nam notitia conclusionum uctarum ex præmissis probabilibus & opinabilibus, est *incerta*, & per consequens etiam *evidens*.

6. Præterea sententiæ supradictæ falsitas x eo patet, quòd credere non tantùm sit *assentiri testimonio propter testantis authoritatem*; . e. assentiri alicui narrationi propter narrans dignitatem, sed etiam *assentiri conclusioni ex testimonio deductæ propter illud testimonim*: qui enim assentitur alicui veritati ex teimonio deductæ, propter testimonium ex

quo

quo deducitur, is non propriè dicitur ſcire, ſed credere rem ita ſe habere: idque quia fundamentum, quo nititur ſcientia, non eſt teſtimonium, ſed ratio. Quare actus credendi, non tantùm eſt aſſenſus quem præbemus DEI teſtimonio in Scripturâ propoſito, ſed etiam quem præbemus concluſionibus ex eo teſtimonio deductis.

ART. XXVI.

Probatur, Theologiam tertio modo acceptam, hoc eſt, Theologiam Scholaſticam *eſse habitum aggregatum ex* Fide, *&* Philoſophicis diſciplinis.

1. EX iis quæ dicta ſunt in duobus præcedentibus Articulis, manifeſtè ſequitur Theologiam eſſe habitum à DEO *infuſum*, & non à nobis ipſis *acquiſitum:* hoc autem videtur eſſe falſum, & quotidianæ experientiæ contrarium: videmus enim Theologiæ habitū in adoleſcentibus non produci immediatè à DEO, ſed potius per ipſorum diligentiam & indefeſſum laborem acquiri. Vt hæc difficultas tollatur, tenendum eſt in *Theologia primo & ſecundo modo acceptâ, duo eſse conſideranda.* Prius eſt, *informatio ſeu inſtructio mentis de credibilibus*, ut loquuntur Scholaſtici: hoc eſt, notitia quâ novimus

mus quænam dogmata in Scriptura credenda proponantur, & quænam dogmata ex Scripturâ per necessariam consequentiam colligantur. Posterius est, *inclinatio mentis ad assentiendum illis credibilibus*, h. e. firma persuasio de veritate istorum dogmatum: prior illa notitia non est *infusa*, sed *acquisita* nostro labore & diligentiâ; videlicet legendo, & relegendo Libros Propheticos & Apostolicos: at posterior illa notitia seu persuasio, non est à nobis ipsis; sed à Deo, qui mentes nostras efficaciter movet, & inclinat ad assentiendum illis articulis.

2. At alia est ratio Theologiæ tertio modo acceptæ; viz: pro *habitu defensivo*, *& explicativo articulorum Fidei:* nam in ea sic acceptâ tria sunt consideranda: primò, *Informatio mentis de credibilibus:* secundò, *Assensus quem præbemus illis credibilibus, seu articulis fidei:* Tertiò, *Facilitas seu promptitudo explicandi, defendendi, & confirmandi illos articulos, contra Hæreticos & alios Ecclesiæ hostes.* Primus actus à nostro labore & industria dependet: secundus est à Deo solo, ut iam dictum est: at tertia illa eius pars nostro etiam labore & diligentiâ comparatur; nam diligenter legendo & considerando controversias Theologicas, acquirimus illam promptitudinem explicandi, & confirmandi nostram sententiam, & confutandi adversariorum doctrinam.

3. Hinc patet, Theologiam tertio modo acceptam, non esse unum simplicem habitum, sed aggregatum ex habitu fidei, seu Theologiæ, & Philosophicis disciplinis: illa enim facilitas explicandi articulos fidei, & de illis disputandi, quam *Theologia Scholastica* superaddit habitui fidei divinæ, nihil aliud est quàm *Philosophia Theologiæ applicata.*

4. Vt autem hoc manifestum fiat, tenendum est, omnes ferè Philosophiæ partes suum usum habere in explicatione, & defensione articulorum fidei: primò enim, beneficio *Logicæ* Doctores explicant articulos fidei distinctè & methodicè, debito ordine proponentes rerum Theologicarum causas, effecta, subjecta, adjuncta: item solventes adversariorū sophismata, & solidis rationibus cōfirmantes veram doctrinā.

5. Beneficio *Metaphysicæ* explicant multa DEI attributa, ut immensitatem, immutabilitatem, simplicitatem, æternitatem, &c. ejusdem etiam beneficio probant hæc attributa DEO verè attribui; & si quæ argumenta in contrarium afferantur, ea dissolvunt.

6. Beneficio *Physicæ* explicant facultates animæ rationalis: idque ut manifestum fit in qua facultate animæ hæc vel illa virtus Theologica sedem habeat. Denique beneficio *Ethicæ* explicant virtutes morales, quæ in decalogo præcipiuntur; & vitia eis opposita, quæ ibidem vetantur.

ART

Art. XXVII.

Theologiam esse similem omnibus habitibus Aristotelicis, *præcipuè verò Prudentiæ.*

1. NON desunt, qui asserunt Theologiam esse omnem habitum *eminenter*, sed non *formaliter*; id est, cujuslibet habitûs quandam conditionem in S. Theologia excellenter expressam inveniri, quamvis sub nullo illorum habituum, tanquam sub genere, contineatur: primò enim, quatenus considerat DEUM, qui est *suprema & generalissima causa*, est similis *sapientiæ*: secúdò, quatenus versatur circa *necessaria*, & ab *arbitrio humano non pendentia*, dici potest *scientia*: tertiò, quatenus considerat *prima & indemonstrabilia* principia Fidei, ex quibus conclusiones Theologicæ deducuntur, dici potest *intellectus*: quartò, quatenus *Actus Christiani hominis dirigit*, *Prudentia* appellari potest: quintò, *Arti* similis est quatenus est *ædificativa Ecclesiæ*: unde Apost. 1. *Cor.* 3. dicit, *secundùm gratiam quæ data est mihi, ut peritus Architectus fundamentum posui, alius autem superædificat.*

2. Si quis quærat, *an Theologia sit similior uni horum quinque habituum, quàm reliquis:* Respondebo, eam esse *Prudentiæ Civili* simillimam: primò enim, ei accommodari potest *Pru-*

dentiæ definitio: nam ſicut *Prudentia Civilis* eſt *habitus rectâ cum ratione activus*; i. e. *directivus actionum Civilium:* ita etiam *Theologia* eſt *habitus rectâ cum ratione activus*; i. e. *directivus actionum ſpiritualium.* Secundò, ſicuti *Prudentia*, quæ eſt *principium directivum* actionum *civilium*, in intellectu exiſtens, *operatur per virtutes morales* in voluntate exiſtentes, quæ ſunt *principia executiva* bonarum actionum, inclinantia & quaſi impellentia voluntatem ad id eligendum quod intellectus judicat eſſe melius; ita etiam *Theologia*, quæ eſt *principium directivum* bonarum actionum *ſpiritualium*, in intellectu exiſtens, operatur per *virtutes Theologicas* quæ ſunt in voluntate, hoc eſt, per *Charitatem*, & ejus *Filias*. Hæ enim ſunt *principia executiva* actionum *ſpiritualium*; hoc eſt, inclinantia voluntatem ad id eligendum, quod Theologia in intellectu exiſtens indicat *eſſe conforme voluntati DEI in verbo revelatæ:* atque hinc eſt quòd Apoſt. *Galat.* 5. *verſ.* 6. dicat Fidem operari per Charitatem.

3. Tertia ſimilitudo ſeu convenientia *Prudentiæ civilis*, & *Theologiæ*, in eo eſt poſita, *quòd utraque proponat ſibi felicitatem practicam conſequendam:* duplex enim eſt felicitas practica; videlicet, *Civilis* & *ſpiritualis*: illa poſita eſt *in actione ſecundùm optimam virtutem moralem*, hoc eſt, *juſtitiam univerſalem*; eſtque finis *Prudentiæ*

acntiæ Civilis: hæc verò posita est *in actione secundùm virtutem Theologicam præstantissimam*, videlicet *Charitatem*; estque finis *Prudentiæ Religiosæ*, hoc est, *Theologiæ:* hæc autem actio nihil est aliud, nisi *divinæ Majestatis adoratio, ex ferventi amore divinæ bonitatis proveniens, & conformis* DEI *voluntati in verbo patefactæ.*

4. Dicet aliquis: *Vltimus finis Theologiæ, seu felicitas Theologica, quam in hac vita assequimur, non est posita in actionibus charitatis: videtur enim potius consistere, vel in actu fidei iustificantis, vel in ipsa iustificatione hominis.* Respond. DEI *cultum & adorationem* rectè appellari *ultimum finem Theologiæ*, quem assequimur in hac vita; idque quia & fides & justificatio ad eum, tanquam ad ulteriorem finem referuntur: ideo enim illuminatur mens nostra per *fidem*, ideo etiam *remittuntur* nobis nostra peccata, ut DEUM colamus, ejusque clementiam & bonitatem celebremus.

ART. XXVIII.

Vtrum Theologia sit disciplina speculativa, an practica.

1. IN hac controversia variæ sunt Philosophorum sententiæ: primò enim, quidam dicunt Theologiam, nec *Practicam*, nec *contemplativam*

vam esse; sed altiorem practicis & contemplativis disciplinis, & proinde eam *affectivam* vocant; quia ejus finis est DEI adoratio, proveniens ex *affectu* Charitatis: alii dicunt eam simpliciter esse *contemplativam* & *practicam*, sed magis *contemplativam*: alii putant eam & *contemplativam*, & *practicam* esse, sed magis *practicam*: alii denique dicunt eam simpliciter esse *practicam*, & non *contemplativam*.

2. Vt intelligatur & confirmetur hæc postrema sententia, quæ omnibus reliquis præferenda est, notandum est primò, *eam notitiam dici theoreticam quæ in se ipsa acquiescit, & ad operationem non dirigitur, tanquam ad ulteriorem finem: eam verò dici practicam quæ ad operationem tanquam ad finem refertur*. Secundò notandum est, *notitiam aliquam duobus modis ad operationem tanquam ad finem dirigi posse*; videlicet, vel *absolutè & per se*, vel *secundùm quid & per accidens*: illa notitia *per se* ad praxin dirigitur, *quæ secundùm naturam illius disciplinæ, ad quam pertinet, ad operationem refertur*: sic notitia rerum Ethicarum est practica, quia natura Ethicæ postulat, ut omnia quæ in ea tractantur, ad operationem & usum referantur: illa verò notitia *per accidens* ad operationem refertur, *quæ non est practica secundùm naturam illius disciplinæ ad quam pertinet, sed ratione finis quem sibi proponit is qui eâ notitiâ est præditus:*

Sic

Sic notitia rerum Physicarum seu naturalium est practica *per accidens*, quando is qui eâ notitiâ præditus est, eam ad operationem aut usum dirigit & ordinat.

3 Tertiò notandum est, *eam notitiam, quæ per se & absolutè est practica, tribus modis ad praxin dirigi & ordinari.* Primò, ea notitia *per se* ad praxin dirigitur, quæ est *regulativa & directiva alicujus operationis:* Exempli gratiâ, notitia quâ sciunt Architecti quomodo ponendum sit fundamentum domûs, quomodo erigendi sint parietes, &c. est practica, quia est regulativa & directiva ædificationis. Secund. ea notitia *per se* ad praxin dirigitur, quæ est *incitativa & impulsiva ad operationem*; talis est notitia, quâ sciunt prudentes viri quæ commoda sequantur actiones honestas virtutum, quæ verò incommoda sequantur actiones vitiorum; hæc enim notitia incitat & impellit hominem ad actiones honestas. Tertiò, ea etiam notitia *per se* ad praxin dirigitur, *quæ neq; est directiva operationis, neq; est impulsiva ad operationem; sed secundùm naturam illius disciplinæ, ad quam pertinet, est prærequisita ad meliùs operandum & agendum.* Exempli gratiâ, in arte Medicâ, quæ tota est disciplina practica, agitur de partibus humani corporis, de partium morbis, de morborum causis, signis, Symptomatis, &c. quæ quidem notitia non est speculativa, sed practica, quia videlicet

natura illius artis postulat ut in eâ cognitione non acquiescamus, sed eam ad operationem dirigamus, & in praxin redigamus.

4 Ex his patet, illos Philosophos imperfectam & inadæquatam definitionem *practicæ cognitionis* afferre, qui dicunt, *eam solam notitiam esse practicam, quæ est de re operabili, estq; regulativa & directiva alicujus operationis*: inde enim sequetur, eam Medicinæ partem quæ considerat partes humani corporis, partium morbos, & morborum causas & signa, esse speculativam & non practicam: ista enim pars Medicinæ non est formaliter regulativa alicujus operationis, neq; est de rebus operabilibus, sed de rebus naturalibus: absurdum autem est, asserere illam Medicinæ partem esse speculativam; quia disciplina, aut pars aliqua disciplinæ, dicitur speculativa (ut rectè monet *Fonseca, Lib. 6. Metaph. Cap. 1. Quæst. 5. Sect. 5.*) à *fine ultimo & præcipuo*: finis autem ultimus illius partis Medicinæ, non est morborum *cognitio* & speculatio, sed *curatio*, ut cuivis manifestum est. Dixi disciplinam, aut partem disciplinæ, dici speculativam à *fine ultimo* & præcipuo: quia alioqui omnes *virtutes intellectuales*, & proinde etiam ipsæ *artes* essent *speculativæ*: nam *finis proximus* omnium *intellectualium virtutum* est *cognitio aut consideratio intellectûs*.

5 Ex his patet, totam *Theologiam* esse *practicam*

ēticam, & nullam ejus partem esse *speculativam* primò enim, omnis notitia quam habemus de DEO & ejus operibus, ideo à S. Spiritu in cordibus nostris gignitur, ut DEUM rectè cognitum ritè colamus; hoc est, ad modum ab ipso in verbo præscriptum. Secundò, si respiciamus naturam ipsius Theologiæ, videbimus omnem notitiam Theologicam *per se* & *suâ naturâ* vel esse *regulativam* alicujus operationis, vel *incitativam & impulsivam* ad operationem: notitia enim qua novimus quomodo DEUM colere & proximum diligere debeamus, est *regulativa* & *directiva* actionum nostrarum erga DEUM & proximum: notitia verò quam habemus de natura & attributis DEI, incarnatione τοῦ λόγου, & aliis similibus, est *incitativa seu impulsiva* ad amorem, timorem, reverentiam, & adorationem DEI Opt. Max. idq; secundùm naturam hujus disciplinæ: nam DEVS ideo voluit nos scire ejus potentiam, ut eum timeamus, & revereamur; ideo voluit nos scire ejus bonitatem & misericordiam, ut eum amemus & celebremus.

ART. XXIX.

An Theologia Viatorum *dici possit* speculativa *à* speculatione *seu visione quæ futura est in* Patria.

PETRUS FONSECA, *Lib. 6. Metaph. cap. 1. quæst. 5. sect. 7.* dicit, *Theologiam revelationis*

lationis, ſeu *Theologiam Viatorum*, verè dici *ſpeculativam*, quia finis ejus eſt *viſio* ſeu *cognitio D E I* in *Patria*. Idem etiam apertè docet *Balthaſ. Meiſnerus*, in Philoſophiæ ſuæ *Sect.* 2. *Cap.* 2. *Quæſt.* 1. verba ejus hæc ſunt; *Finis Theologiæ non eſt beatitudo practica, ſed potius theoretica, conſiſtens in contemplatione & fruitione D E I.*

2 Hæc ſententia falſa eſt, & rejicienda: primò enim omnis *finis denominans aliquem habitum*, vel eſt *operatio quam ille habitus elicit*, (quomodo ſcientia dicitur ſpeculativa, quòd eliciat actum ſpeculandi, ſeu contemplandi:) vel eſt *operatio quam habitus ille dirigit & regulat*, ut loquuntur: (quomodò prudentia dicitur activa, & ars effectiva, non quòd eliciant actiones & effectiones externas, ſed quòd ſint earum principia regulativa, ſeu directiva:) at illa beatifica D E I viſio, neq; eſt *actus elicitus* ab habitu *Theologiæ revelationis*, neq; ab eo *regulatur:* idq; quia *Theologia revelationis* evacuatur in *Patria*, & ei ſuccedit *Theologia viſionis*: Ergo *Theologia revelationis* non poteſt dici *ſpeculativa*, ab illa *ſpeculatione* ſeu *viſione* quæ eſt in *Patria*. Secundò, ex eâ ſententiâ ſequitur, *Theologiam Viatorum* poſſe dici habitum DEI *intuitivum*, ſeu *habitum viſionis*: illa enim *ſpeculatio* à qua denominatio ſumitur, eſt DEI *viſio*: at hoc eſt abſurdum, quia ſic *Theologia via*

confunde-

onfunderetur cum *Theologia Patriæ*, quæ sola ſt DEI *intuitiva.*

ART. XXX.

An vera & propriè dicta Theologia poſſit eſſe in homine impio, ſeu non renato.

BALTHASAR MEISNERUS, *in Philoſophiæ ſuæ Sect.2.cap.2.quæſt.1.* e hac controverſia diſſerens: primò aſſeverat 'heologiam dici habitum θεόσδοτον, non quòd mnes qui Theologiam docent,& ſciunt, ſint in atu gratiæ,& à S.Spiritu ſpecialiter illumina-; ſed partim ob principii, partim ob objecti æleſtem & divinam rationem. Secundò illud robat ex eo, quòd habitus Theologiæ cadat tiam in ſubjectum non renatum, & hominem erverſæ vitæ: *ſequeretur enim* (inquit) *aliàs heologiæ habitum perire, ſi quiſpiam Theologus ortaliter peccaret; item illum redire, ſi pœnitentiam ageret: qualis alternata habituum abitio & ditio eſt abſurda; cùm ἕξις à διαθέσει hoc unico ſtinguatur, quòd è ſubjecto tam facilè non ceit & moveatur.*

2 Hinc tertiò colligit, accuratè diſtinguenum eſſe inter θεολογίαν, & θεοσέβειαν: *aliud e-m* (inquit) *eſt verus de DEO ſenſus, aliud pi- erga DEUM cultus: hic πρᾶξιν, ille γνῶσιν notat: utrumq́, divinum eſt, ſed diverſo reſpe- u: γνῶσις, quia DEI, & per DEUM, vel eius*

ejus verbum: περὶ ξεῖς, *quia à DEO, & cum DEO, h. e. cũ gratiosa ejus inhabitatione conjuncta est.*

3 Contrariam sententiam profitetur *Bartholomeus Keckermannus, Lib.* 1 *.Syst. Theolog. cap.* 1 .dicit enim, *Theologiam esse facultatem & peritiam hominibus electis à DEO infusam*: unde patet, *Theologiam*, ex ejus sententiâ, in hominibus impiis & sceleratis inveniri non posse.

4 Hujus quæstionis determinationem duabus assertionibus proponam: prior est hæc; *homines improbi & flagitiosi possunt habere exactam & accuratam rerum Theologicarum cognitionem; possunt item habere miram facilitatem, & promptitudinem discutiendi controversias Theologicas*: hæc assertio evidens est, & quotidianâ experientiâ nititur.

5 Assert. secund. *notitia rerum Theologicarum, quâ præditi sunt impii & non renati, non est Theologia propriè dicta, sed æquivocè dicitur Theologia, quemadmodum homo pictus æquivocè vocatur homo*: sic *notitia rerum moralium*, quâ præditi sunt homines improbi & scelesti, æquivocè dicitur *Philos. moralis*: illi enim reverà non sunt præditi habitu *Philosophiæ moralis*: idque quia *Philosophia moralis* & *Prudentia* sunt unus & idem habitus realiter: Prudentia autem in hominem improbum non cadit, teste *Arist.* qui sæpe ait, *Neminem qui non sit vir bonus, posse propriè prudentem appellari.* Vide *Jac. Martin*

Martini primam diſputationem Ethicam, *q.*5. bi probat *Philoſophiam moralem* & *Prudentim* eſſe eundem habitum.

6 Poſterior hæc aſſertio duabus rationibus fficaciter probatur: primò, *Theologia* eſt *virus practica*, ut ſupra probatum eſt: at illa notia controverſiarum Theologicarum, qua præiti ſunt impii, non eſt *virtus practica*: Ergo on eſt vera & propriè dicta *Theologia*. Probaır aſſumptio: virtus practica, ſeu operativa, ihil eſt aliud niſi *facilitas & promptitudo agen- iea quæ honeſta & bona ſunt*: at habitus ille uo præditi ſunt impii, non eſt *facilitas, inclinaio, aut propenſio ad ea agenda quæ bona ſunt*: illi nim talem facilitatem non habent: Ergo non ſt *virtus practica*, ſeu operativa.

7 Secundò, notitia *rerum moralium*, quâ ræditi ſunt homines improbi, non appellatur *Prudentia civilis*: idq; quia inefficax eſt, & otiſa: Ergo pari ratione, inefficax & inutilis *notiia rerum Theologicarum*, qua præditi ſunt imii, non eſt *vera Theologia*, ſeu *Prudentia religiſa*. Ratio conſequentiæ eſt hæc: *Theologia* non ninùs eſt *habitus practicus* naturâ ſuâ, quàm *Prudentia civilis*; & proinde ſi notitia rerum *ivilium*, quam habent improbi, eſt indigna nonine Prudentiæ, quia caret *inclinatione* & proenſione ad benè agendum *civiliter*; pari ratine, notitia rerum *Theologicarum*, qua præditi

ſunt

ſunt impii, eſt indigna nomine & titulo *Theologiæ*, ſeu *Prudentiæ religioſæ*; quia caret *inclinatione* & propenſione ad benè agendum *ſpiritualiter*.

8 Ob. prim. *David*, & *Solomon*, cùm graviter peccarent, manebant *boni Theologi*, quamvis eſſent *mali Chriſtiani*: Ergo, *vera Theologia* poteſt eſſe in homine impio. Reſpond. homines planè impios & pietate deſtitutos, neq; eſſe *bonos Chriſtianos*, neque *bonos Theologos*, imò *verè* & *propriè* non eſſe *Theologos*: ſicut enim homines mali & improbi, non ſunt præditi vero habitu *moralis Philoſophiæ*, ſeu *Prudentiæ civilis*; ita etiam impii, ſeu non renati, non ſunt præditi vero habitu *Theologiæ*, ſeu *Prudentiæ religioſæ*: novi equidem eos, ſecundùm communem loquendi conſuetudinem, eſſe *bonos Philoſophos morales*, & *bonos Theologos*, qui rerum *Theologicarum* & *Ethicarum* periti ſunt; verùm ut aiunt, *loquendum eſt cum vulgo, ſentiendum cum ſapientibus*, qui docent *virtutes practicas*, quales ſunt *Theologia*, & *Philoſophia moralis*, non poſſe eſſe in hominibus flagitioſis & impiis.

9 Ad illud autem quod objicitur, de *Davide* & *Solomone*, Reſpond. eos cùm gravitèr peccarent, neque fuiſſe *bonos Theologos*, neq; *bonos Chriſtianos*, quia videlicet ea facinora patrabant, quæ *Theologia* ſeu *Chriſtianitas* damnat:

fuiſſe

fuisse tamen *verè & propriè Theologos*, & *Christianos*; quia videlicet veram fidem & pietatem *totaliter* non amiserant.

10 Ob. secund. si habitus *Theologiæ* non cadat in hominem impium & non renatum, sequetur *Theologiæ* habitum perire, si quispiam *Theologus* graviter peccet; redire verò si pœnitentiam agat: illa autem alternata habituum abitio & reditio est absurda, quia tollit eorum stabilitatem & permanentiam, per quam à dispositionibus distinguuntur. Respond. negando connexionem propositionis: quamvis enim habitus veræ Theologiæ non possit esse in homine non renato, seu fide & pietate totaliter destituto, potest tamen esse, imò sæpè est, in fidelibus seu electis cùm graviter peccant, licèt tum non habeat tantam efficaciam, seu ἐνέργειαν, quantam aliâs habet: quare illa alternata habituum abitio & reditio nō nititur nostræ sententiæ fundamentis, sed absurdo *Pontificiorum*, *Arminianorum*, & ipsius *Meisneri* dogmate, *de Apostasia Sanctorum:* hoc enim posito, quòd is qui jam renatus est, possit statu gratiæ & regenerationis *totaliter* excidere, manifestè sequetur, habitum veræ *Theologiæ*, imò etiam habitus *Spei* & *Charitatis* esse obnoxios alternatæ illi abitioni & reditioni, de qua loquitur *Meisner*.

11 Tertiò: dicet aliquis, si *notitia rerum moralium*, quæ est in homine improbo, non est

Pruden-

Prudentia civilis: item, si *notitia rerum Theologicarum*, quæ est in homine non renato, non est vera *Theologia*, ad quos habitus referendæ sunt illæ notitiæ? Respond. peritiam *improborum Theologorum* esse habitum aggregatum ex *fide merè historica*, & *Philosophicis disciplinis*: *Notitiam verò rerum moralium, quæ cernitur in hominibus flagitiosis*, non constituere novam speciem habitûs à *Prudentia* distinctam, sed *ad Prudentiam referendam esse*, tanquam quid *imperfectum* & *incompletum*, ad id quod *completum* & *perfectum est*.

12 Concludo igitur hanc EXERCITATIONEM, de FIDE, hac Assertione: πίστις θεολογία, & θεοσέβεια, hoc est, *Fides Salvifica, Religio, & vera Theologia, sunt à parte rei unus & idem habitus*; hoc est, non differunt nisi ratione: rerum enim cœlestium notitia in renatis & fidelibus, quatenus *nititur DEI testimonio*, appellatur *Fides*: eadem, quatenus est *regulativa & directiva cultûs divini*, vocatur *Religio*: denique quatenus *artificioso systemate comprehenditur* & exprimitur, appellatur *Theologia*.

FINIS.

Gloria Tibi Domine.
